

A FŐRENDIHÁZ SZERVEZETE.

— x —

MEGVILÁGITVA

A FENNÁLLÓ TÖRVÉNYEK, SZABÁLYOK
és
RENDELETEK ÁLTAL.

KIADJA

SZERENCS JÁNOS

KIR. TANÁCSOS ÉS A FŐRENDIHÁZ ELNÖKI TITKÁRA.

BUDAPEST

PESTI KÖNYVNYOMDA-RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

1893.

ELŐSZÓ.

A főrendiház újjászervezését felölelő 1885 : VII. törvényezikk, a főrendek ősi tagsági jogát annyiban érinté, a mennyiben ezt, a meghatározott vagyoni képesítéstől tette függővé.

E törvényben kimondatott egyuttal az is, hogy e vagyoni képesítésnek elvesztése vagy megszűnése, maga után vonja a főrendiházi örökös tagsági jog szünetelését is, mindaddig, míg a vagyoni képesítés újból meg nem szereztetett.

Ezzel kapcsolatban gondoskodni kellett arról, hogy a később megszerzett vagyoni képesítés elismerése, illetőleg a jogosultság újból történő feléledésének igazolása, minél kevesebb költségekkel járjon és a lehető legnagyobb gyorsasággal legyen elbírálnak. —

E végből engedélyeztetett a főrendiházi örökös tagsági jogosultság elismerésére vonatkozó beadványoknak és mellékleteinek (telek-jegyzőkönyvi kivonatok, akár teljes kivonatok, akár részlegesek legyenek is azok, ugyyszintén az adóbizonylatok) bélyegmentessége.

Az igazságügyminister 22.975/885. és a pénzügyminister 801/885. sz. alatti rendeletekkel az illető hatóságokat az esetleg fentebb jelzett célra szorgalmazott okmányok bélyegmentes kiadására utasították ugyan, de a kérdéses telekkönyvi kivonatok és adóbizonyítványok ennek daczára felbélyegezve állíttattak és állíttatnak ki. Ezen okmányok beszerzése éppen ezért tetemes költségekkel volt és van összekötve.

Minthogy azonban a feledésbe ment pénzügyministeri rendelettel együtt a hozzácsatolt adóbizonyítványi minta sem volt és nincs is rendszerint alkalmazásban, a főrendiházi tagok vagyoni képesítését igazoló adóbizonylatok nem nyújthatnak kellő alapot annak elbírálására. Az adóhivatalok ugyanis az általuk ki-

állított bizonyítványokban a szükségelt adónemeket (föld- és házosztály-adó) nem mutatják ki külön-külön, hanem összefoglalva a többi adónemekkel együtt, úgy, hogy ezek alapján a census meg nem állapítható.

Igy történt, hogy a vagyoni képesítésöket igazolni kívánó főrendek, kérvényeik utólagos kiegészítésére voltak utalva. Ennek káros hatása pedig abban nyilvánult, hogy a főrendiházi örökös tagsági jogosultság elismerésének késleltetése, a főrendiházban gyakorlandó ülés- és szavazati jogot gyakran egy teljes évre elodázta.

Már az eddig mondottak is igazolják e munka megjelenésének szükségességét, mely a fentebb jelzett eljárásra vonatkozó irányelveket és az 1885. évi VII. törvényezikk életbeléptetésétől fogva érvényesült joggyakorlatokat, a fennálló törvény által kellően meg nem világított egyes esetekben követett döntvényeket egybefoglalva terjeszti elő.

Minthogy továbbá a törvény és a házszabályok bizonyos kötelezettségeket rónak a főrendiház tagjaira, melyeknek mellőzése ér-

zékeny kellemetlenségeket vonhat maga után, czélszerűnek tartottuk e munkának sajtó alá való rendezését, mely hivatva van a főrendiház tagjainak jogairól és kötelmeiről kellő tájékozást nyújtani.

Munkánk keretébe foglaltuk egyuttal a főrendiház szervezetét érintő, vagy azzal kapcsolatos törvényeket, rendeleteket, ház- és ügyviteli szabályokat, melyeket részint egész terjedelemben, részint pedig a tárgy természetéhez képest, csak részlegesen közlünk, úgy, hogy a szükségelt adatokat bármily esetben fáradság nélkül ki lehessen szemelni.

Minthogy pedig az 1885 : VII. t.-czikk utolsóelőtti szakaszában nincsenek kijelölve azon törvények, a melyek a jövőben is érvényben maradnak, szükségesnek tartottuk a főrendiházi tagok közjogi helyzetére, állására és ülésére vonatkozó összes törvényeket kor szerinti sorrendben közölni, hogy ilykép a főrendiházi örökös tagsági jog eredetére, esetleg kiszélesítésére vagy megszorítására irányuló törvényes intézkedések, könnyen feltekinthetők legyenek.

Végre függelékben közöljük a főrendiház tagjainak teljes névsorát. Ez által szolgálatot véltünk tenni a királyi törvényszékeknek és járásbiróságoknak, melyek e segédkönyv nyomán a felmerülhető mentelmi ügyekben is rövid úton nyernek biztos tájékoztatást.

Budapest, 1893. évi márczius hóban.

A szerző.

BEVEZETÉS.

Európa népei között a magyar a leg-régibb, mely az alkotmányos monarchia elvein és alkotmányos intézményein alapuló államot alkotott. A magyar nemzet alkotmányos rendszerével jóval előzte meg az egykorú keresztény népeket.

Annak alapelemei már ama szerződésben fedezhetők fel, melyet a hét magyar vezér saját vérével megpecsételt és melynek értelmében Árpád fejedelemmé választatott.

A magyar alkotmány, mint őseink által keleti bölcsőjükből magukkal hozott ősi birtok, majd egy ezredéven át a nemzet féltékeny kincsét képezte.

Ha a történelem szövétnekét követve, őseink törvényalkotásának rendszerét hazánk jelen parlamentaris rendszerével összehasonlítjuk, arról kell meggyőződünk, hogy a magyar alkotmánynak lényege a politikai világ-

eseményektől érintetlen maradt. De habár a magyar alkotmány, mint tisztán a nemzeti génusz műve, a százados viharok alatt sem pusztult el és annak ősi jellege eltörülhetetlen maradt, a törvényhozás mégis fejlődésnek volt alávetve, míg végre a jelen alakot öltötte fel.

Szabad ég alatt tanácskozó ősünk eredetileg nem ismerték parlamentünk jelenkettős felosztását, s midőn a király szózatára az ország legtávolibb vidékeiről egybesereglettek, közösen tanácskoztak; egy és ugyanazon ülésben intézték el az ország ügyeit.

Eredetileg az egyházi méltóságok, fejedelmek, országnagyok, megyei ispánok és nemesek egybesereglett összesége képezte azon testületet, a mely a király hozzájárulásával alkotta meg az ország törvényeit.

Szent-István király első könyve VII. feje. 5. §-ának következő szavai: *»a fiatalok fegyverben, az öregek a tanácsban gyakorolják magukat«*; ugyszintén a 6. §. ezen szavai: *»az ifjak a tanácskozásból egészen ki nem zárhatók«* — tanusítják, hogy a fejedelmek, országnagyok és a megyei ispánokon kívül a velők egyenlő jogokkal, kiváltságokkal és szabadalmakkal bíró nemes nemzetségek és családágak fejei

is az ország közügyeinek elintézésére meghivattak s a tanácskozásokban résztvettek. (Verbőczy III. T. K. I. Rész, 2. Cím.)

Ezen gyakran a szabad ég alatt megtartott közületekre a nemesség lóháton jelent meg. Az utak távolsága s hosszadalmassága, a közlekedési vonalak teljes hiánya, a nélkülözhetetlen szolgai személyzet, már költségessé tették a gyülekezést; fokozta pedig a költségeket a gyülekezés hosszabb tartama is, nem ritkán oly mérvben, hogy számosan azokat fedezni képesek nem lévén, még a tanácskozások befejezte előtt voltak kénytelenek hazatérni.

Ezt tették főleg a kisebb nemesi curiák tulajdonosai, kik mindannyiszor eltávoztak a közületek székhelyéről, valahányszor a közügyek tárgyalása rövid idő alatt befejezhető nem volt, vagy a meddő vitatkozásokba belefáradtak.

Igy fejlődött ki a szokás, hogy a szerényebb sorsú nemesek, a tárgyalások befejezését és törvények alkotását a közületek székhelyén visszamaradt vagyonosabb nemesekre és országnagyokra bízták, kiknek törvényhozói intézkedéseiben ők előzetesen megnyugodtak.

De ebből csakhamar a magyar állami életre kiható visszaélés fejlődött ki. Ha a tanácskozási helyen visszamaradt vagyonosabb nemesség és országnagyok által az eltávoztak nélkül hozott határozatok megterhelhetést nem foglaltak magukban, a jelen nem volt szegényebb nemesek által utólag helyesléssel fogadtattak; de mihelyt ezek pénz- és vér-adót követeltek, igen gyakran ez utóbbiak ellenzésre, sőt villongásokra is szolgáltattak okot.

Ily viszonyok között az ország közügyei, de főleg védrendszere is hanyatlani kezdett olyannyira, hogy már II. Ulászló király indittatva érezte magát az országosan egybegyűlt országnagyokat és nemeseket komoly munkásságra és magánügyeik tárgyalásának mellőzésével, a közügyek sürgős elintézésére felhívni. (II. Decr. 25. Cz. 1., 2., 3. §.)

Fájdalom, a királyi intelmeknek nem volt meg mindig a kellő foganatja, s a mint az utóbb bekövetkezett események igazolják, történetünkön vörös fonálként áthúzódó s viszálykodásokat szülő ezen gyászos állapot annyira meghonosult, hogy hazánk állami függetlenségének s a magyar nemzet nagy temetkezésének, a mohácsi vésznek bekövetkeztét is túlélte!

Hazánk történelmének legsötétebb lapjait tölti be az ozmán hadakkal vívott élethalál harczunk, mely a százados fáradoalmak alkotásait romba dönté, állami létünket végveszélylyel fenyegeté. Alpár mezején az enyészet sötét borúja pihent, melyen át csak a legbátrabb nemzet eleste felett diadalmaskodó félhold kísérteties jelvényének fénye derengett át!

Hazánk megszűnt lenni a nyugati műveltség előbástyája, nemzeti haladásunk útja el volt torlaszolva, századokra visszalökve.

Midőn pedig Isten sújtó jobbját érezteté elődeinkkel és hazánk a végvonaglás fájdalmait szenvedé, ennek életben maradt fiai, nem riadtak vissza a párttusák és villongások újabb felidézésétől sem és a helyett, hogy megrendült és aláásott életerőnk megmentésére és megbénult védrendszerünk felegyenesítésére egyesültek volna, a király és a haza iránt tartozó hűségről megfeledkezve, a közös ellenség vérében fürdő fegyvereiket egymás ellen fordították.

Ezer sebből vérző hazánk ismét az összeküvések és öldöklő párttusák szinterévé lett.

A csak pártérdekből összehívott s egymást követő csonka közülések senki által

meg nem tartott határozmányaikkal, még nagyobb veszedelembre döntöttek hazánk lakosságát. A folytonos küzdelemben belefáradt, számában is megfogyott és teljesen kimerült nemesség, végre öntudatra ébredt, s a mult szomorú tapasztalataiból a kellő tanuságot levonva, hevesen sürgette az általános országgyűlés egybehívását, mely első sorban legyen hivatva arra, hogy az említett esonka közülések határozatait semmisnek nyilvánítsa.

* * *

Már Hollós Mátyás választásakor (1458. év január 1-én) az országnagyok Budán, az országgyűlésre egybesereglett mintegy 30,000 főnyi nemesség pedig a Rákos-mezőn gyűlésezett. Ez időtől kezdve szokásjogon az országnagyok rendszerint külön tanácskoztak, de az ülés sorrendje miatt egymás közt folyton egyenetlenkedtek, úgy, hogy ezen tűrhetlen állapot megszüntetése végett II. Ulászló király alatt 1495-ben a XXV. t.-czikk hozatott meg.

Az 1523-ban Budán megtartott országgyűlésen ismét szóba hozatott az országnagyok, a karok és rendek külön helyen való tanácskozása; de ezen eszmének törvényileg

leendő megvalósítását, a majd két századon át tartó háborús korszak késlelteté.

E kérdés újrolag csak akkor lépett előtérbe, midőn I. Lipót győzelmes fegyvereivel Budavárát visszafoglalta és az ország nagy részét a török rabiga alól felszabadította.

Az ez ügyben megindított tárgyalások az országgyűlésnek két táblára való felosztását s az újonnan alakított főrendi tábla tagjainak ülésezési és szavazati joga törvénybe iktatását — az ülés sorrendjének megállapításával — eredményezték. (1687 : X. t.-cz.)

E törvényczikk értelmében az ősi jogok megőrzése mellett a főrendi tábla tagjaivá lettek :

első sorban a latin és görög szertartású római katolika egyház egyház nagyjai; továbbá az ország zászlósai; jelesen :

az ország nádora ;

az ország bírása ;

a Horvát-Szlavon- és Dalmátországok bánja ;

a királyi tárnokmester ;

az ország többi zászlósai (a m. kir. testőrség kapitányának kivételével 1764/65 : VI. t.-cz.) a kineveztetés elsőbbsége szerint ;

a pozsonyi gróf ;

a két koronaőr;
 az örökös főispánok; a megyei főispánok;
 a király tanácsosai s az országnagyok
 (mágnások), az elősorolt sorrendben.

A mágnások közül ez időben csak a család vagy a családagak azon férfitagjai birtak főrendiházi tagsági jogosultsággal és hivattak meg a főrendiházba, a kik vagy a honfoglalás idejéből származó (prima occupatio), vagy donatio útján elnyert ingatlanokat birtak tulajdonukul; míg a király tanácsosai voltak vagy lehettek a nemzeti, honfiúsított családok tagjai, vagy idegenek is. Ez utóbbiaknak meghívása a főrendiházba, ugyszintén a tömeges honfiúsítások s a magyar királyi udvari cancellaria elkerülésével kiadott nagyterjedelmű birtokok donatiója országos sérelem tárgyát képezték s feliratokra szolgáltatott okot. Az ezek megszüntetése végett, az 1687 : XXVI. törvényczikkben kimondatott, hogy jövőre a honfiúsítás a következő feltételektől tétetik függővé, u. m.:

1. 1000 db. arany lefizetésétől;
2. a honfiúi eskü letételétől és
3. a diplomának a magyar királyi udvari cancelláriától való kivételétől.

Az 1. pontban megszabott 1000 db. arany díj fizetése, az 1741. évi XLI. t.-cikkkel 2000 db. aranyra emeltetett fel.

Ezen honfiúsításra vonatkozó előzetes törvénybe cikkelyezés pedig, csak akkor vált jogérvényessé, ha az elősorolt feltételek a törvényben meghatározott s hadjáratokban levő honfiúsítottak által legfeljebb három évi időtartamon belül teljesítették és ez a meggyékkel közöltetvén, az országgyűlésnek bejelentetett. Ellenkező esetben ezen honfiúsításnak törvénybe való cikkelyezése egy később hozott törvényecikkkel semmisnek jelentetett ki.

III. Károly országglása alatt az imént felsorolt feltételeken kívül, a törvénybe igttatással egyidejűleg kimondatott még az is, vajjon a honfiúsítás a főrendiházban ülésezési joggal adatott-e meg, vagy a nélkül? Így honfiúsítottak sabaudiai és piemonti Jenő herczeg 1715-ben; a Kinsky és Stahremberg grófi családok 1723-ban és a Nesselrode grófi család 1729-ben.

Mária Terézia uralkodása alatt is történtek számos honfiúsítások, de a törvényben nem mondatott ki az, vajjon a honfiúsítás a főrendiházban ülésezési és szavazati joggal

kapcsolatosan történt-e? Ép ugy nem tétetett említés erről: az 1790-től 1840-ig II. Lipót, I. Ferencz és V. Ferdinand alatt törvénybe czikkelyezett honfiúsításoknál sem. Ellenben 1840-ben báró Eichhof József és báró Lederer Ignácznál ismét kimondatott, hogy azok a főrendiházban ülésezési és szavazati joggal honfiúsítottak, míg tizenhét más esetben a törvényben határozottan kijelentetett, hogy a honfiúsítás a főrendiházban ülésezési és szavazati jog nélkül eszközöltetett.

Az 1687-ben megállapított s ősi szokáson alapuló joggyakorlat 1792-ig nagyban és egészében megtartatott.

Ezen időtől kezdve annyiban történt ismét eltérés, a mennyiben a nemzeti és honfiúsított családok tagjai közül, olyanok is hivattak meg, a kik birtokkal nem bírtak, sőt meghivattak olyanok is, kik még honfiusítva sem lettek.

A különösen I. Ferencz és V. Ferdinand országglása alatt előfordult számos honfiúsítás, s az imént említett esetek, — az 1840-iki országgyűlésen, de főleg 1844-ben egyéb okokból a kormány és az országgyűlés között kifejlődött feszült viszony következtében — ellenzést

szültek, olyannyira, hogy ez időtől fogva többé honfiúsítás nem volt keresztülvihető.

A m. kir. udvari cancellária a honfiúsításra vonatkozó törvénycikkeknek ezen hiányos szövegezéséből, s a kifejlődött újabb gyakorlatból nem birván kellő tájékoztatást meríteni, a királyi meghívólevelek kiállításában eltérő gyakorlatot követett. Mig végre 1835-ben a m. kir. udvari cancellária gróf Waldstein Vincze ügyében tett előterjesztésére, Schönbrunnban 1835. évi május hó 23-ról 7730/800. szám alatt kelt királyi rendelet szerint, a honfiúsítottak, ha a törvényes feltételeknek eleget tettek és mint az erdélyi mágnások, Magyarország területén is ingatlanokkal birtak, a főrendiházba meghívatni rendeltettek.

A nemzeti családoknak birtokot nélkülöző tagjainál amugy is már kivétel tétetvén, azok a fennálló szokás alapján továbbra meghivattak. Ez utóbbiaknál azonban fontos szerepet játszott az általuk érvényesült családi összeköttetés és egyéb befolyás, melynek mérve szerint, a meghívások minél több családtagra terjesztettek ki, mig végre a főrendiházi tagsági jog. valamennyi nemzeti

és honfűsített családok nagykorú, vagy nagykorúsított tagjainak is megadatott.

Sőt az István főherczeg nádor, mint királyi helytartó által egybehívott 1847/48-iki országgyűlésre, még oly grófok és bárók is nyertek királyi meghívó-leveleket, a kik ilyenekre egyáltalában semmi jogosultsággal sem bírtak.

Midőn pedig az 1865/8-iki országgyűlésre ezek közül többen újból meghivattak, a főrendiház igazoló bizottsága kénytelen volt őket a főrendek névsorából kihagyni.

Az 1867-ben szerencsésen végbement koronázás után, az országgyűlés lázas erővel karolta fel a törvényalkotás munkáját, de egyuttal szem elől tévesztette a főrendiházi tagoknak, mint földbirtokosoknak sajátyszerű helyzetét, kikre a fővárosban 9--10 hónapon, sőt egész éven át való tartózkodása s lekööttsége rendkívüli megterheltetéseket rótt és kik nehogy a megszakítás nélküli tanácskozások tartama alatt otthon gazdaságukat elhanyagolván, károkat szenvedjenek, a fővárosból távozni voltak kénytelenek.

Ebből oly félszeg állapot következett be, a mely a magyar királyság első öt évszázadaiban létezett viszonyokkal teljes azonosságot tüntet fel. Valamint akkor a szegé-

nyebb nemesek, úgy most a főrendek jelentékeny része, főleg az anyagi létérdekek által kényszerítve, az ülésszakok bezárása előtt távoztak a fővárosból; sőt idővel felette csekélyre olvadt le azok száma, kik a fővárosban állandóan tartózkodhattak és a főrendiházi ülésekben rendszeren részt vehettek.

E körülmény tagadhatatlanul megnehezítette az országgyűlési tárgyalásokat, sőt veszélyeztette a törvényhozás tekintélyét is.

A közvélemény e miatt táplált ingerültségének nyomatékosabban adván kifejezést, a helyben lakó s törvényhozói kötelmeiket fogatkozást nem tűrő buzgalommal és lelkiismeretességgel, sőt nagy áldozatok árán teljesítő főrendeknek alkalmat nyújtott arra, hogy a visszás helyzet higgadt mérlegelésével az őrizetökre bizott kincset, a főrendiház intézményét, valamint ennek méltóságát és tekintélyét szeplőtlenül megvédjék.

Az e végből 1870-ben gróf Károlyi György elnöklete alatt megindított és folytatott magán értekezletek tárgyát képezte a főrendiház korszerű újjászervezésének kérdése. Tomcsányi József békési főispán elnöklete alatt tényleg egy szűkebb bizottság küldetett ki, mely hivatva volt, az erre vonatkozó törvény-

javaslat tervezetét szerkesztteni. A főrendek többsége az ilyképen létrejött javaslatot elfogadván, ezt a kormánynak oly czélból mutatta be, hogy emez főleg a censusra vonatkozó s a főrendek által magánúton be nem szereshető adatok egybegyűjtése, s e javaslatban foglalt alapelvek tekintetbe vétele mellett, a főrendiháznak felsőházzá való újjászervezését kezdeményezze.

Ebben a törvényjavaslat-tervezetben a szervezendő felsőház tagjai gyanánt felsorolhatnak:

1 örökös jogon: *a)* a fenséges uralkodóház teljeskorú főherczégei (vagyonai képesítés nélkül is);

b) a főrendi családok tagjai pedig feltételesen, vagyonai képesítéssel;

c) az ő Felsége által kinevezendő örökös jogú főrendiházi tagok.

Ezeknél kimondatott, hogy *a)* a magyar állam területén fekvő, oly elsőszülöttségi hitbizományokkal kell bírniok, a mely után az illeték egyenértékén kívül 2.500 forint egyenes adó fizettetik; vagy

b) oly földbirtokot kizárólagos tulajdonosul kell bírniok, a mely után legalább is

3.000 forint fizettetik évenként egyenes adó fejében.

2. Az általuk viselt méltóság vagy hivatal czímén:

- a) az ország zászlósai;
- b) a két koronaőr;
- c) a megyék főispánjai, főkapitányai, a fiumei kormányzó, a szászok ispánja és a főkirálybírák;
- d) a római és görög katolika egyház egyháznagyjai, u. m. az ország hercegprimása, az érsekek, a megyés püspökök és a pannonhalmi főapát;
- e) a görög keleti egyház nagyjai, u. m. a szerb patriarcha, a román metropolita és a megyés püspökök;
- f) mindkét evangélikus és az unitárius vallást követők egyházi kormányzói;
- g) egy izraelita egyházfőnök.

3. Az ő Felsége által élethossziglan ki-nevezett tagok, vagyonra vagy polgári állásra való tekintet nélkül.

4. A Horvát-Szlavon-Dalmátországok gyűlése által küldendő két képviselő.

A tervezetben meg volt határozva:

1. az arány is a felsőházi tagok között, kik birjanak ülés- és szavazati joggal örökös

jogon; kik kineveztetés és kik hivataluknál fogva és pedig olykép, hogy a királyi kinevezéstől függők (lásd 2, *a*) *b*) *c*) és 3.) a felsőház tagjai összeségének egy teljes harmadát képezzék;

2. a census 3.000 firt (*c*) pont *d*), illetőleg a hitbizományokra nézve (*c*) pont *b*) 2.500 forint; ez utóbbiaknál az adó-egyenérték szolgált volna zsinórmértékül.

E javaslat a főrendeknek folytonos sürgetése daczára, 12 évig pihent a kormány levéltárában. Az 1883-iki események azonban, illetve midőn a keresztények és izraeliták közötti házasságról szóló törvényjavaslat, a rendkívüli nagy számban megjelent főrendiházi tagok által visszavettettetett, e körülmény meggyőzte a kormányt, a főrendiház rendezésének tovább el nem odázható szükségességéről.

A főrendiház jogosult tagjainak száma ez időben az 1300-at jóval meghaladta, kik közül az egyes ülésekben rendesen aránytalanul, kevesen vettek részt, de alkalmilag váratlanul felette sokan is jelenhettek meg, kiknek álláspontja iránt a kormány tájékoztatva nem lévén, az általa benyújtandó törvényjavaslatainak sorsa is kéteessé válhatott. A kormány ilykép okulva a multak tapasztalatain, sietett ezen

félszeg helyzetből kimenekülni s így, a mit a főrendiház tagjai gyakori sürgetése nem eredményezett, azt a kormány saját érdekének mérlegelése után, hathatósan felkarolta és létesítette.

A kormány talán a sürgető közvéleménynek is engedve és a főrendiházban szenvedett 1883-iki veresége folytán nyibuszát féltve, a főrendiház szervezetének módosítására vonatkozó javaslatát, haladéktalanul már a következő évben (1884.) terjesztette a képviselőház elé.

E javaslat általános szempontban a cím-től eltekintve, a főrendek által 1870-ben meghatározott kereten belül mozgott, a mennyiben ott a főherczegekre, a 3.000 frtos censusra, a méltóság, vagy hivatal útján főrendiházi tagokra, ugyszintén az élethossziglan kinevezés intézményének behozatalára vonatkozó alapelvek voltak felölelve. Mindazonáltal a címre és az élethossziglan kinevezendőkre nézve, a kormány vérmesebb igényekkel lépett fel, mintsem ezt a főrendek most már — saját érdekeket és a főrendiház intézményének rendeltetését tekintve — megengedhetek volna.

A kormánynak a megváltozott viszonyok

következtében hosszadalmas alkudozások és engedmények után végre bele kellett nyugodnia abba, hogy az 1870-iki tervezettől eltérőleg a főrendiház ne alakíttassék át felsőházzá, hanem czímének megtartása mellett, csak szervezetének módosítása mondattassék ki; továbbá hogy a királyi kinevezéstől függő és az örökös jogon főrendiházi tagok között tervezett aránynyal ellenkezőleg, a kinevezettek száma 50-ben állapíttassék meg akként, hogy az első kineveztetéssel csak 30 juthasson az új főrendiházba, s ezentúl évenként fokozatosan öt tag neveztessek ki mindaddig, a míg az 50 szám betöltve nincsen; mellőztettek a fiumei kormányzó kivételével a főispánok, főkapitányok, a szászok ispánja és a főkirálybirák, valamint egy izraelita egyházfőnök (azon oknál fogva, mert az izraelita vallás egyházilag rendezve nincsen).

Míg az új kormányjavaslatba fel kellett vennie a jászói prépostot; és a főrendiház által egyszer s mindenkorra megválasztott 50 főrendiházi tagot, s végül a két evangélikus egyház, valamint az unitárius vallás összes világi és egyházi püspökei, illetőleg főgondnokai, egyetemes főfelügyelő és kerületi felügyelők helyett, azok közül meghatározott

13 tagnak, a főrendiházba való felvételébe is bele kellett nyugodnia.

Igy keletkezett azon javaslat, a mely az országgyűlés által 1885. évben elfogadtatott és mint az ez évi VII. törvényczikk a királyi szentesítést elnyerte.

AZ 1885: VII. TÖRVÉNYCZIKK

a főrendiház szervezetének módosításáról.

(Szentelést nyert 1885. évi április hó 25-én.)

I. FEJEZET.

A főrendiház szervezete.

1. §.

A főrendiház tagjai azok, kik:

- a) örökös jogon, α)
- b) az általuk viselt méltóság vagy hivatal, β)
- c) Ő Felsége a király által élethossziglan lett kineveztetésük, γ)
- d) a Horvát-Szlavonországok gyűlése által az 1881: XV. t.-cz. értelmében eszközölt választás következtében birnak a főrendiházban ülési és szavazati joggal, δ)

α) Jegyzet. Örökös jogon tagjai a főrendiháznak: a fenséges uralkodóház teljes korú (a 18-ik éves életkort betöltött) főherczegzei feltétlenül;¹

¹ Jegyzet. Az 1885: VII. t.-czikk, az annak életbelépte előtt követett gyakorlatot, — a mely szerint a cs. és kir. főherczegzek, a főrendiházba csak akkor hivattak meg, ha a magyar szent korona területén ingatlan földbirtokkal birtak — megszüntette.

továbbá azon főrendi családok teljeskorú férfivadécai, a kik az 1886:VIII. törvényczikk 1. §-a I., II. és III., valamint az 1887:XXXIV. törvényczikk I. és II. osztályai alatt törvénybe ígtattattak, ha ezen törvényczikk 2. §-a b) pontjában előirt vagyoni képesítéssel bírnak.

β) Jegyzet. *A főrendiháznak e jogon tagjai:*

a) a latin és görög szertartású római katolikus egyháznagyok, jelesen: az ország hercegprímása (1715. évben a CXI. törvényczikk szerint, a római szent birodalom hercegi méltóságát nyerte el), és a többi érsekek;

b) a megyéspüspökök (a gyulafehérvári gör. szert. püspökségnek érsekségre történt emeltetése; valamint a lugosi és szamosujvári gör. szert. római katolikus püspökségek alapítása, az 1868:XXXIX. törvényczikkkel törvénybe ígtattatott);

c) a nándorfehérvári és a tinnin-i (knin-i) felszentelt püspökök (ezeknek ülés és szavazati jogát a főrendiházban az 1608. évi koronázás utáni I. törvényczikk állapította meg; s az 1885:VII. törvényczikk továbbra is fentartotta);

d) a pannonhalmi főapát és a jászói prépost (1715:73.) (ezeknek ülés és szavazati jogát a főrendiházban, az 1608. évi koronázás utáni I. törvényczikk 5. és 6. §-a újból megállapította, s az 1885:VII. törvényczikk továbbra is fentartotta);

e) az auraniai perjel ¹ ülés és szavazati jogát a főrendiházban, illetőleg az országgyűlésen, mint már létezött: Verbóczy H. T. K. II. R. 13. cím, 6. §. 54. cím, 4. §. (1514.) emliti fel. Az 1608. évi koronázás utáni I. törvényczikk 5. §. e jogot megerősít.

sitette és az 1885: VII. törvényczikk azt továbbra is fentartotta;

¹ Jegyzet. Az auraniai perjelség a rhodusi máltai lovagrend egyik társas háza, I. Lajos király által 1351-ben Aurana (Vrana) nevű dalmátországi városban alapíttatott; perjele egyházi és világi czímet viselt. Ezen méltóság ez idő szerint a nándorfehérvári felszentelt püspökre ruháztatott át.

*f) a görög-keleti szerb patriarcha (karlóczai görög-keleti érsek); a román metropolita (gyulafehérvári gör. kel. érsek²; és ezen egyház megyéspüspökei;*³

² Jegyzet. A görög-keleti román egyháznak a görög-keleti szerb egyházból történt kiválása után, a román metropolianak felállítása; az 1863: IX. törvényczikkkel, törvénybe iktattatott.

³ Jegyzet. A görög-keleti egyháznagyoknak, a főrendiházban gyakorolt ülés és szavazati jogát, az 1792: X. törvényczikkadta meg, s az 1885: VII. törvényczikk továbbra is fentartotta.

*g) az evangélikus református és az ágostai hitvallású evangélikus egyháznak hivatalban legidősb három-három püspöke; az evangélikus református egyháznak hivatalban legidősb három főgondnoka; az ágostai hitvallású evangélikus egyház egyetemes főfelügyelője és hivatalban legidősb két kerületi felügyelője; és az unitárius egyháznak hivatalban idősb egyik elnöke, azaz püspöke vagy főgondnoka;*³

³ Jegyzet. Ezeknek ülés és szavazati jogát a főrendiházban az 1835: VII. t.-cz. állapította meg.

*h) az országzászlósok és pedig: α) az ország nádorispánja (1687: X. t.-cz.);*⁴

⁴ Jegyzet. A nádorispáni méltóság jogköre érvényen kívül helyeztetvén, a nádorválasztás elhalasztatott. (1865/8. évi VII. törvényczikk.)

β) az országbíró (az országbírói méltóság a magyar kir.

Curia elnöki méltóságával egybekötve lévén, székhelyi Mailáth György országbirónak elhunytá után, 1884. évben a XXXVIII. törvénycikkkel, e két méltóság egymástól különválasztatott);

γ) a *Horvát-Szlavonországok bánja* (1715 : CXIV.; 1741 : XLVII. t.-cz.) ülés és szavazati jogát a főrendiházban az 1687 : X. t.-cz. 1. §-a;

δ) a *kir. tárnokmester, továbbá a kineveztetési sorrend szerint: a királyi főpohárnokmester, a királyi főlovaszmester, a királyi főudvarmester, a királyi főasztalnokmester, a királyi főkamardsmester, a királyi főajtónállómester* ülés és szavazati jogát az 1687 : X. t.-cz. 2. §-a újból megerősítette és az 1885 : VII. törvénycikk továbbra is fentartotta;

ε) a *magyar testőrség kapitányának ülés- és szavazati jogát* — az ország zászlósai közé sorozásával — az 1764/5-ik évi III. decretum 3. §-a törvényileg kimondotta; s azt, az 1885. évi VII. törvénycikk továbbra is fentartotta;

ς) a *pozsonyi gróf* ülés és szavazati jogát az 1687 : X. t.-cz. 3. §-a újból megállapítván; az, az 1885 : VII. törvénycikkkel továbbra is fentartatott;

ι) a *magyar szent korona két örének* ülés és szavazati jogát a főrendiházban, az 1687 : X. t.-cz. 3. §-a, újból megerősítette, s azt, az 1885 : VII. törvénycikk a jövőre is fentartotta.¹

¹ Jegyzet. Hogy a koronaörök csak világiak lehetnek, azt II. Ulászló király III. decretuma 25-ik cikkében 1498; s hogy azok száma kettő legyen, ugyanezen király IV. decretuma 23-ik cikkében 1500. évben mondja ki.

A két koronaőr egyike római katolikus, a másik — a bécsi békekötésnek (1608. koronázás előtti I. törvénycikk); a linczi békekötés (1647 : III. törvénycikk) által megerősítést nyert határozmányai következtében, — protestans hitfelekezetű; s ő Felsége a király által kijelölt négy egyén közül, az országgyűlés mindkét házának együttes ülésében, a két ház elnökeinek elnöklete s egy képviselőházi s egy főrendiházi jegyzőnek közreműködése mellett, választatnak meg. Az ekként megválasztott koronaőrök ő Felsége kezeibe teszik le az esküt (a mely az illető esküt letévő hitvallása szerint állapított meg, s ezen szertartás alatt kardjukat megtartják) — a szent korona őrei, mihelyt az esküt letették, a szent korona őrzésére szolgáló vasláda és szoba egy-egy kulcsát átveszik; a harmadik kulcs pedig a nádorispán jogkörének érvényen kívül történt helyezése következtében, a magyar királyi miniszerelnök által őriztetik.

A koronázási palást évenkénti szellőztetéséről és a helyiség kitisztításáról a koronaőrök gondoskodni tartoznak; tiszteletdíjban azonban 1867. óta nem részesülnek.

i) A magyar királyi Curia elnöke és másodelnökének, ugyyszintén a budapesti királyi ítélő tábla elnökének az 1885. VII. t.-cikk a főrendiházban ülés és szavazati jogot adott;

A *h)* és *i)* pontok alatt felsorolt méltóságok viselői, ha méltóságukról vagy hivatalukról lemondanak, vagy ez utóbbiak esetleg nyugalomba lépnek; megszűnnek a főrendiház tagjai lenni, kivévn azon esetet, ha más jogcímen is annak tagjai.

k) a fiumei kormányzó ülés és szavazati jogát a főrendiházban az 1807. évi IV. törvénycikk állapította meg s azt, az 1885. évi VII. törvénycikk továbbra is fentartotta;¹

¹ Jegyzet. A fiumei kormányzó e jogczímen csak addig tagja a főrendiháznak, míg e hivatalt viseli.

γ) Jegyzet. *E jogczímen tagja a főrendiháznak az 1885: VII. törvénycikk életbeléptekor ő Felsége a király által élethossziglan kinevezett 30 tag, a kiknek száma ő Felsége által évenként fokozatosan kinevezendő 5 tag által 50-re emeltetik.* Ha ezen szám betöltetett, további kinevezésnek helye nincs, ha csak lemondás, országgyűlési képviselőkké történt megválasztatás vagy halálozás, esetleg az 1885: VII. t.-cikk 11. és 12. §§. esetei valamelyikének bekövetkezte miatt, az ötven szám leapadt, ez esetben ismét fokozatosan csak öt tag nevezhető ki egy évben.

Ha az élethossziglan kinevezett főrendiházi tag, országgyűlési képviselővé megválasztatott s e választást elfogadta: főrendiházi tagsági jogát elveszti, azt azonban megbízatása tartamának lejártával, új kineveztetés útján ismét megszerezheti.

δ) Jegyzet. *Az 1621: LX. törvénycikk 1. §-a a főrendiházban egy tótországi követnek ülés és szavazati jogot biztosított; ezen jogot a Magyarország és Horvát-Szlavon-Dalmátország között létrejött egyezmény (1868: XXX. törvénycikk 36. §-a) kettőre; s az 1881. évi XV. törvénycikk a katonai határőrvidék polgárosítása következtében háromra bővítette ki.*¹

¹ Jegyzet. A Horvát-Szlavonországok gyűlése által a közös magyar országgyűlésre küldött három főrendi képviselő királyi levelet nem kap; hanem a saját országgyűlése által elnöki uton kiállított megbízólevéllel láttatik el; szavazati jogát a főrendiházban csak a két országot közösen érdeklő ügyek tárgyalásánál érvényesit-

heti. Képviselői megbízatása egy egész országgyűlési (cyc-lusra) öt évre terjed ki, melynek leteltével vagy az országgyűlés időelőtti feloszlata esetében, főrendiházi tagsági jogosultsága megszűnik; kivéven azon esetet, ha a főrendiháznak más jogcímen is tagja. Ezen főrendi képviselők a képviselőházi pénztárból 10 frt 50 kr. napidíjat huznak; közülök a közösügyek tárgyalására kiküldött országos bizottságba egy rendes és egy póttag beválasztandó.

ε) Ezen elősoroltakon kívül még tagjai a főrendiháznak az 1885: VII. törvényezikk életbelépte előtt, az addig fennállott főrendiház igazolt tagjai sorából egyszersmindenkorra a főrendiház által megválasztott 50 tag közül még életben levő tagok.¹

¹ Jegyzet. Ha ezen választott főrendiházi tagok közül valamelyik országgyűlési képviselővé választatik meg, s e választást elfogadja; megbízatásának tartamára főrendiházi tagsági joga szünetel. Ha pedig, az országgyűlés közben a képviselői megbízatásáról lemond; ülés és szavazati jogát a főrendiházban, csak a lemondást követő legközelebbi ülésszakban gyakorolhatja ismét. — Ily esetben a főrendiház házszabályai 7. §-a rendelethez képest az országgyűlési képviselővé megválasztott főrendi tag igazoltatása után, e körülményt a főrendiháznak bejelenteni tartozik

2. §.

Örökös jogon tagjai a főrendiháznak:

a) a felsőges uralkodóház teljes korú főherczegei,¹

¹ a felsőges uralkodóház főherczegei a 18-ik évüket betöltvén, teljes korúak lesznek.

b) a magyar főrendiházban a tagságra

eddig jogosított, nemkülönben az erdélyi nagyfejedelemségben annak Magyarországgal történt egyesítése előtt a magyar királyok által grófi vagy bárói czímet nyert családok mindazon 24. évüket betöltött és nagykorú férfi tagjai, kik egyedül vagy velük egy háztartásban élő feleségük és kiskorú gyermekeik vagyonát is odaszámítva, a magyar állam területén oly földbirtoknak telekkönyvi tulajdonosai és haszonélvezői vagy életfogytiglan haszonélvezői, vagy oly családi hitbizomány birtokosai, melyek az 1885. évre az új földadó-kataster alapján megállapított egyenes állami földadója a rajta levő lakházak és gazdasági épületek házosztály-adójával együtt legalább 3.000 frtot tesz osztrák értékben.¹

¹ Jegyzet. Ha valamely főrendi tag, a vele egy háztartásban élő kiskorú gyermekei vagyonát is hozzászámítva, egyenes föld- és házosztály-adó fejében 3.000 forintot fizet; s gyermekeinek nagykorúsága bekövetkeztével az esetben, ha ő maga nem bír a törvényben meghatározott censussal: örökös főrendiházi tagsági jogosultságának szünetelése áll be; a melyet a főrendiház házszabályainak 7. §-a rendeletéhez képest, a főrendiháznak bejelenteni tartozik.

Ha valamely főrendi család két vagy több férfi tagja,

oly ingatlan földbirtok vagy földbirtokok telekkönyvi tulajdonosa, a melynél vagy a melyeknél a tulajdon aránya a telekjegyzőkönyvben ki van tüntetve, vagy magából a telekkönyvből az egyenlő tulajdoni arány vélelmezhető, s ezen ingatlan földbirtok vagy földbirtokok után közösen egyenes föld- és házosztályadó fejében oly összeg fizettetik, hogy ha azt, annyi részre osztva, a hány telekkönyvi tulajdonos létezik, mindegyik részre az 1885: VII. t.-cz. 2 §-a b) pontjában meghatározott 3000 frt esik, mindannyinak örökös főrendiházi tagsági jogosultsága, vagyoni képesítés alapján elismerendő, s az igazoló bizottság által a főrendiháznak javaslatba hozandó; míg ellenben, ha a kérdéses ingatlan földbirtoknál vagy földbirtokoknál határozatlan tulajdoni arány van a telekkönyvben kitüntetve, előbb a tulajdoni arány a maga útján megállapítandó; és csak annak a telekkönybe jogérvényes bejegyzése után, bírálható el, a főrendiházi örökös tagsági jog vagyoni képesítés alapján.

A főrendiházi örökös tagsági jogosultság elismerését és a királyi levél kieszközlését szorgalmazó kérvényhez csatolandó: 1. a folyamodó keresztlevele, s esetleg a leszármazási táblája; 2. azon földbirtoknak, melynek folyamodó telekkönyvi tulajdonosa, haszonélvezője, vagy életfogytiglan haszonélvezője, vagy a családi hitbizomány birtokosa, — telekkönyvi kivonata vagy kivonatai, vagy az illetékes bíróság azon jogerőre emelkedett végzése, a melylyel ezen földbirtok telekkönyvi tulajdonjoga,

haszonélvezeti vagy birtoklási joga folyamodó nevére telekkönyvileg bekebleztetni rendeltetik. α)

α) Jegyzet. Az ily telekkönyvi kivonatok az illető telekkönyvi hivatalok által bélyegmentesen állítandók ki. (Lásd a következő igazságügyi ministeri rendeletet.)

22.985
I. M. 1885 szám.

Rendelet.

A főrendiház szervezetének módosításáról szóló 1885: VII. törvényczikk végrehajtása alkalmával előreláthatólag elő fog fordulni azon eset, hogy azok, kik főrendiházi örökös tagsági jogukat, az idézett törvényczikk 24. §-a alapján felszólamlási uton kívánják majd érvényesíteni, hiteles adatokkal lesznek kénytelenek igazolni, hogy ők maguk, vagy velük közös háztartásban élő nejük avagy kiskorú gyermekeik, valamely ingatlannak telekkönyvi tulajdonosai, illetőleg nyilvánkönyvileg bekebelezett haszonélvezői, avagy tulajdonjoguk másoknak bekebelezett haszonélvezete által korlátozva nincs.

A királyi pénzügyminister urral egyetértőleg felhivom $\frac{\text{Elnök}}{\text{Jbíró}}$ urat, hogy az érdeklettek kívánatára a telekjegyzőkönyvekről az 1880: XLVI. t.-czikk 6. §-ához képest elkészítendő hivatalos (teljes kivonatos vagy részleges) másolatokat soron kívül sürgősen és bélyegmentesen állíttassa ki és hogy a hitelesítési záradékba a következő megjegyzést vétesse fel: »a jelen másolat, az 1885:

VII. t.-cikken alapuló főrendiházi tagsági jog igazolása végett, az illetéki díjjegyzék 79. tételszámának e) pontja értelmében bélyegmentesen adatott ki.«

Budapesten, 1885. évi május hó 10-én.

Az igazságügyminister rendeletéből

Berczelly Jenő s. k.,
ministeri tancsosz.

3. A község vagy királyi adóhivatalnak a királyi adófelügyelő, jelenleg királyi pénzügyigazgató által hitelesített adóbizonyítványa ; ez is bélyegmentesen állítandó ki (lásd a m. kir. pénzügyminister 1885. évi május hó 8-áról 801. sz. a. kibocsátott következő rendeletét) :

801
P. M. szám.

M. kir. pénzügyministertől.

Körrendelet

valamennyi kir. adófelügyelőhöz.

A főrendiház szervezetének módosításáról szóló 1885: VII. törvénycikk 24. §-a értelmében kötelesek azok, kik a törvény 22. §-a alapján választott huszonegyes bizottság által elkészített jegyzékbe felvett a főrendiházi örökös tagságra jogosultak közül kimaradtak, a jegyzék közzétételétől számítandó három hó alatt, ha az országgyűlés együtt van, a főrendiház elnökéhez, ha nincs együtt, a belügyministerhez adni be jogosultságukat igazoló okmányaikat.

Ezen vagyoni képesítés igazolására nézve a következő eljárást állapítottam meg:

1. Azok, kik a főrendiházi tagsági jogukat az 1885: VII. törvényezikk 24. §-ában jelzett fel-szólamlás útján igazolni kívánják, tartoznak az általuk vagy a velük egy háztartásban élő feleségük és kiskorú gyermekeik által az 1885: VII. t.-cz. 2. §-ának *b)* pontja alapján fizetett állami föld-és házosztályadó összegeiről szóló köteles bélyeg-telen bizonyítványokat bemutatni.

2. Ezen bizonyítványok kiállítása végett az érdekeltek a királyi vagy városi adóhivatalhoz, a községi előljárássághoz vagy közvetlenül a kir. adófelügyelőhöz fordulhatnak.

3. A kir. és városi adóhivatalok, községi elől-járók kötelesek az érdekelt főrendiházi tagoknak, e részben szóval vagy írásban előadott meg-keresésre, a megkeresés vételétől számítandó három nap alatt, az említett adózók terhére az 1885. évre az új földadó-kataszter alapján kivetett föld-adót (ide értve a földtehermentesítési járulékot is) és a földbirtokon lévő lakházak és gazdasági épületek házosztály-adóját, az *A)* alatt ide zárt minta szerint kiállítandó bizonyítványban kimu-tatni; és ezen bizonyítványt a fenti határidőn belül a kir. adófelügyelőhöz betérjeszteni.

4. A kir. adófelügyelő köteles a bizonyítványok vételétől számítandó 14 nap alatt, az azokban foglalt adatok helyes vagy helytelen voltát az egyéni birtokívek, a házadó kivetési lajstromok és az adófékönyvek segélyével, a helyszínén meg-

állapítani és a helyesnek talált vagy helyesbített bizonyítványokat hitelesítési záradékával és hivatalos pecsétjével ellátva, az illetőknek kiszolgáltatni.

5. Azon főrendiházi tagok, kik a 2. pontban adott engedélyhez képest a bizonyítvány kiadásáért közvetlenül a kir. adófelügyelőt szóval vagy írásban keresik meg, kötelesek szóval vagy bélyegtelen beadványban megjelölni azon kir. vagy városi adóhivatalokat, illetve községeket, melyeknél ők maguk vagy a velük egy háztartásban élő feleségük és kiskorú gyermekeik egyenes adójukat fizetik.

6. A kir. adófelügyelő megállapítja az 5 ik pont alatti esetekben az érdekeltek adótartozását a 3. és 4. pontok alatt körülírt módon és a hitelesített és hivatalos pecsétjével ellátott bizonyítványokat a megkeresés vételétől számítandó 21 nap alatt az érdekelteknek szolgáltatja ki.

Jelen rendeletem pontos fogamatosságáért, a kir. adófelügyelő urat személyesen teszem felelőssé és elvárom, hogy a szóban levő bizonyítványok kiszolgáltatása minden akadály és panaszok előidézése nélkül eszközöltetni fog.

Budapesten, 1885. május hó 8-án.

Gr. Szapáry Gyula, s. k.

A) minta(A/1. ^{községek}
^{városok} számára)

1.

Bizonyítvány

.....^{úr} részére,
^{asszony}
 melylyel elismertetik, hogy a nevezett ^{úr} terhére
^{asszony}
 az 1885. évre:

- a) az új földadó-kataszter alapján
 földadócímén (ide értve a föld-
 tehermentesítési járulékot is). ..... frt ..... kr.
 b) a birtokon lévő lakházak és
 gazdasági épületek után ház-
 osztályadó címén . . . » »
 összesen . . . frt ..... kr.

vettetett ki.

Kelt

1885.

A/2. (a kir. adóhivatalok számára)

2.

Bizonyítvány

.....^{úr} részére
^{asszony}
 az alább felsorolt községekben a nevezett ^{úr} ter-
^{asszony}
 hére az 1885. évre előirt földadó- és házosztályadó
 összegéről.

A község neve	Földadó az új földadó- kaszter alapján földtehermentesi járulékkal együtt		Házosztályadó a birtokon levő lakházak és gazdasági épü- letek után		Összes adótartozás	
	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.

Azon főrendi családokra nézve, melyeknek tagjai a mellett, hogy a magyar főrendiházban jogosultak voltak, akár születésnél fogva, akár más módon, egyszersmind a monarchia más állama vagy bármely más állam törvényhozásában is birhatnak üléssel és szavazattal, megállapittatik, hogy ha az ezen §. b) pontjában említett vagyoni képesítéssel a magyar korona országaiban fekvő földbirtokuk után birnak, a magyar főrendiházban jogukat csak azon esetben gyakorolhatják, ha az iránt, hogy ezen jogot személyükre nézve egyszer s mindenkorra kizárólag a magyar főrendiházban akarják gyakorolni, 24. évük betöltte után 6 hónap alatt, a mennyiben pedig a 24. évet már meghaladták, az 1885. évi július 1-éig, a magyar királyi minisiterelnökhöz intézendő nyilatkozatot tesznek.

Ezen nyilatkozatot a minisiterelnök, ha az országgyűlés együtt van, a nyilatkozat vételétől számított, ha együtt nincs, az országgyűlés összejövetelétől számított 8 nap alatt a főrendiház elnökével közli.¹

¹ Jegyzet. Ezeknek az örökös főrendiházi tagsági jogosultság elismerését és királyi leveleiknek kieszközölését szorgalmazó kérvényeikhez, az előbbeni pontban megjelölt okmányokon kívül — ha kétely merülne

fel — még csatolniok kell: »az 1886: VIII. t.-cz. 1. §. I., II. és III. osztályaiban törvénybe igtatott elődeiktől egyenes leszármazásukat előtüntető hiteles leszármazási táblázatot.

c) Azon leszármazásuknál fogva magyar állampolgárok és egyenes leszármazás útján törvényes fiutódaik, kiknek a megfelelő (hercegi, grófi, bárói) czímén kívül Ő Felsége a király, a ministertanács felterjesztésére, az örökös főrendiházi tagság jogát is külön adományozta.²

A nem leszármazásuknál fogva magyar állampolgárok a főrendiházi tagság jogával, a ministertanács előterjesztésére, csak a törvényhozás útján ruházhatók fel.

A ministertanács mindkét esetben csak oly 24. évüket betöltött és nagykorú érdemes magyarállampolgárhozhatja javaslatba, ki a ezen §-ban megállapított vagyoni képesítéssel bír.

² Jegyzet. Ha a m. kir. ministertanács javaslata alapján, ő Felsége a király, valamely honpolgárnak: a hercegi, grófi vagy bárói méltóságot adományozza, ez által az illető a főrendiházi örökös tagsági jogot még nem nyeri el; hanem erre még külön királyi adomány kívántatik. Ez utóbbi esetben az örökös főrendiházi tagsági jogosultság az 1886. évi VIII. törvényczikk 4. §-a alapján, minden országgyűlés utolsó szakában törvénybe, s az ezen törvény 2. §-a rendeletéhez képest készített főrendi

családkönyvbe — a hivatolt 3. §. értelmében — beigtattatik és ennek megtörténtéről, a magyar kir. belügyminister, a főrendiház elnöke által értesítetik.

3. §.

Ha a 2. §. *b)* és *c)* pontja által érintett családok tagjainak valamelyike nem bír a megállapított vagyoni képesítéssel, vagy ha azt későbbben elveszti, azon időtől fogva rá nézve a jog szünetel, de feléled ismét, ha ezen képesítést később megszerzi.¹

Ez esetben a jog a jogosultság igazolását követő legközelebbi ülészaktól fogva gyakorolható.

¹ Jegyzet. Az 1885. évi VII. törvényczikk életbe léptekor, ha az addig fennállott főrendiház igazolt tagjai, ezen törvény 2. §. *b)* pontjában előirt vagyoni képesítéssel nem bírtak, vagy azt későbbben elvesztették, örökös főrendiházi tagsági joguk szünetel;² de ismét feléled, ha azt később megszerzik. Ez esetben a jogosultság elismerését szorgalmazó kérvényükhöz, csak a telekkönyvi kivonatot és adóbizonylatot kell csatolniok. Ezek a jogosultságnak elismerését követő legközelebbi országgyűlési ülészaktól kezdve, gyakorolhatják ülés és szavazati jogukat a főrendiházban.

² Jegyzet: az örökös főrendiházi tagsági jogosultság szünetelése, a házszabályok 7. §-a rendeletéhez képest, a főrendiháznak írásban bejelentendő.

Ha valamely főrendi családtag, örökösödés útján szerzi meg a vagyoni képesítést (censust) s ennek alapján a törvényes teljeskorúságának bekövetkeztével folyamodik örökös főrendiházi tagsági jogosultságának elismeréseért s királyi levelének kieszközléseért; ily esetben, ha az örökös főrendiházi tagsági jogosultság, ez alapon a főrendiház által elismertetik, folyamodott főrendi tag, e jog elismerése után nyert királyi levél felmutatása után, ülés és szavazati jogát a főrendiházban azonnal gyakorolhatja.

Az ily esetekben a főrendiház elnökségéhez beadandó kérvényekhez csatolandó: a 1. keresztlevél, 2. azon ingatlan földbirtok vagy földbirtokok telekkönyvi kivonata, vagy kivonatai, a melyek után az 1885. évi VII. t.-cz. 2. §-a b) pontjában meghatározott egyenes föld- és házosztályadó fizettetik; — 3. a királyi adóhivatal által kiállított, s a királyi adófelügyelő (jelenleg királyi pénzügyigazgató) által láttamozott adóbizonylat, vagy bizonylatok. Ha pedig folyamodó az 1886. évi VIII. t.-cikkkel törvénybe iktatott, oly főrendi család ivadéka, a melynek tagja, ha 24-ik életévét betöltötte, ettől számítva 6 hónap alatt nyilatkozni (optálni) tartozik az iránt: hogy személyére nézve a főrendiházi tagsági jogot egyszer mindenkorra, kizárólag a magyar főrendiházban akarja gyakorolni, — kérvényéhez még a hiteles leszármazási tábláját is csatolni tartozik.

4. §.

Az általuk viselt méltóság vagy hivatal alapján és annak tartama alatt tagjai a főrendi háznak:

A)

- a) az ország zászlósai s a pozsonyi gróf,
- b) a két koronaőr,
- c) a fiumei kormányzó,
- d) a királyi Curia elnöke, másodelnöke és a budapesti királyi ítélőtábla elnöke.

B)

Ugyancsak méltóságuk-, illetőleg hivataluknál fogva, egyházi tisztök tartama alatt, tagjai a főrendiháznak:

- a) a magyar szent korona országainak latin és görög szertartású római katolikus egyháznagyjai, jelesen:

Magyarország hercegprimása és a többi érsekek, továbbá a megyés püspökök és szintén a magyar király kinevezésétől függő nándorfejérvári és timin-i (knin-i) felszentelt püspökök, végre a pannonhalmi főapát, a jászói prépost és az auraniai perjel;¹

¹ Jegyzet. *Az esztergomi érsekség* alapítottatott Szent István király által 1001-ben; első érseke volt: *Sebestyén*; *az egri püspökség* alapítottatott Szent István király által; *érsekségre* emeltetett I. Ferencz király által 1804-ben; *a kalocsai püspökség* alapítottatott Szent István király által 1000-ben; első püspöke: *Astricus* volt; a ki már 1007-ben mint érsek említettik; *a zágrábi püspökség* alapítottatott 1094-ben, első püspöke volt: *Duh*; *érsekségre* emeltetett 1853-ban; *a boszniai püspökség* alapítottatott 1234-ben, első püspöke volt: *János*; *a szerémi püspökség* alapítottatott 1229-ben; e két püspökség egyesítettet: XIV. Kelemen pápa, illetőleg Mária Terézia királyné által 1773-ban, s jelenleg a boszniai, szerémi és diakovári püspökséget képezi; *a győri püspökség* alapítottatott Szent István király által; *a nagyváradai püspökség* alapítottatott Szent István király által; *a pécsi püspökség* alapítottatott Szent István király által; első püspöke volt: *Bonipertus*; *a váci püspökség* alapítottatott Szent István király által; *az erdélyi püspökség* alapítottatott Szent István király által; *a veszprémi püspökség* alapítottatott Szent István király által, első püspöke volt: *I. István*; *a csanádi püspökség* alapítottatott Szent István király által; első püspöke volt: *Szent Gellért a vértanu*; feldulatott 1573-ban, ismét helyreállítottatott III. Károly király által 1723-ban; *a nyitrai püspökség* alapítottatott Szent László által, életbelépett a XII. század elején Kálmán király alatt; *a zenggi püspökség* alapítottatott a XII. század közepén; *a modrusi püspökség* a korbovai széeknek 1460-ban történt áthelyezése folytán keletkezett és 1499-ben a

zenggi püspökség alá helyeztetett mint suffraganeus püspökség s ezzel 1833-ban végleg egyesítetett; a *munkácsi gör. szert. római kath. püspökség* alapított 1491-ben, első püspöke volt: *I. János*; újjá szerveztetett és dotáltatott *Mária Terézia* királyné által; a *gyulafehérvári gör. szertartású római kath. püspökség* (Balázsfalva) alapított 1721-ben, érsekségre emeltetett 1850-ben, törvénybe iktatott 1868-ban: a XXXIX. t.-cikkkel; a *rozsnyói püspökség* alapított *Mária Terézia* által 1776-ban; a *szepesi püspökség* alapított *Mária Terézia* királyné által 1776-ban; a *szombathelyi püspökség* alapított *Mária Terézia* királyné által 1777-ben: a *besztercebányai püspökség* alapított *Mária Terézia* királyné által 1776-ban; a *székesfehérvári püspökség* alapított *Mária Terézia* királyné által 1777-ben; a *kőrösi gör. szertartású római katolikus püspökség*, a *svidniczai püspökségből* keletkezett s 1776-ban *Mária Terézia* királyné által megerősített; a *nagyvárad gör. szertartású római katolikus püspökség* alapított *Mária Terézia* királyné által 1776-ban (a nagyvárad latin szertartású római kath. püspökségből kihalasztott); a *kassai és szatmári püspökségek* alapítottak *I. Ferencz* király által 1804-ben; a *lugosi és szamosújvári gör. szertartású római katolikus püspökségek*, *I. Ferencz József* király által 1853-ban alapítottak; és az 1868. évi XXXIX. törvénycikkkel törvénybe iktattak; az *eperjesi gör. szertartású római katolikus püspökség* alapított *I. Ferencz* király által 1816. február 6-án; a *tinnini (knin-i) püspökség* a XI. század közepén alapított; a *pannonhalmi fő-*

apátság Szent István király által alapítottatott 1000 körül; *az auraniai perjelség* alapítottatott I. Lajos király által, Vrana dalmát városban 1351-ben; a jászói prépostság alapítottatott a XII. század végén.

b) a görög-keleti egyház egyháznagyjai: a szerb patriárka, a román metropolita és a megyés püspökök; ²

² Jegyzet. *Az erdélyi görögkeleti érsekség alapítottatott mint püspökség* az első századokban, székhelye volt Nagy-Szeben; 1700-ban Athanáz püspök hívei nagy részével uniólt, híveinek kisebb része vezetés nélkül maradt 1783-ig, ekkor ezen püspökség újra alapítottatott; 1864-ben érsekségre emeltetett, s a görög kel. román egyháznak a görög kel. szerb egyházból történt kiválásakor 1868-ban, a IX. törvénycikkkel mint román metropolia a törvénybe iktatottatott.

A karlóczai görög keleti szerb érsekség és patriárchatus 1695. márczius 4-én alapítottatott; a karlóczai érsek, egyuttal szerb patriárcha szentséges czímet visel; *a budai görögkeleti szerb püspökség* (székhelye Szent-Endre) 1690-ben alapítottatott; *a károlyvárosi gör. keleti szerb püspökség* alapítottatott 1695. márczius 4-én; *az aradi görög keleti román püspökség* alapítottatott 1705-ben, székhelye Borosjenő volt; jelen alakjában 1865-ben szerveztetett s székhelye Aradra helyeztetett át; *a bácsi görög keleti szerb püspökség* (székhelylyel Ujvidéken) alapítottatott 1695. márczius 4-én; *a verseczi görög keleti szerb püspökség* (székhelylyel Verseczen) alapítottatott 1690-ben; *a karánsebesi görög keleti román püspökség* (székhely-

lyel Karánsebesen) alapíttatott 1864-ben; *a temesvári görög keleti szerb püspökség* alapíttatott 1722. (márczius 4-én); *a pakrácsi görög keleti szerb püspökség*, székhelylyel Pakráczon, alapíttatott 1695-ben.

Azon püspökségek, a melyek ő Felsége által 1867. (koronázás) előtt alapíttattak, — habár ezen alapítások a koronázás után törvénybe nem ígtattattak is, — püspökeik által a főrendiházban az 1792: X. t.-czikk alapján, 1865-től 1885-ig állandóan képviseltettek; ezen az 1792: X. törvényczikken alapuló gyakorlatot, az 1885. évi VII. t.-czikk továbbra is fentartván, ülés és szavazati jogukat érintetlenül hagyta.

c) az evangélikus-református és az ágostai hitvallású evangélikus egyháznak hivatalban legidősebb három püspöke; továbbá az evangélikus-református egyháznak hivatalban legidősebb három főgondnoka, a kiknek meghatározásánál az erdélyi egyházkerületet illetőleg annak csakis hivatalban legidősebb főgondnoka veendő figyelembe;¹ az ágostai hitvallású evangélikus egyháznak egyetemes főfelügyelője² és hivatalban legidősb két kerületi felügyelője; végre az unitárius egyháznak hivatalban idősb egyik elnöke, azaz vagy püspöke vagy főgondnoka.

¹ Jegyzet. Ha az evangélikus református — és az ágostai hitvallású evangélikus egyházak, ezen c) pont alatt felsorolt három püspöke, három egyház-

kerületi főgondnoka s két egyházkerületi felügyelője, országgyűlési képviselőkké megválasztatnak s e választást elfogadják, jogukat a főrendiházban elvesztik, s helyettök a hivatalban őket követő legidősb püspökök, főgondnokok, illetőleg kerületi felügyelők hivatnak meg, a kik továbbra is a főrendiház tagjai megmaradnak. Ugyanez áll az unitárius egyház egyházi tisztjeire is.

² Jegyzet. Noha az 1885: VII. törvényczikk 4. §. c) pontjában nincsen kimondva az, hogy az ágostai hitvallású evangelikusegyház egyetemes főfelügyelője, ha országgyűlési képviselővé történt megválasztatását elfogadja, főrendiházi tagsági jogosultsága e jogcímen megszűnik, — mégis ezen egyház egyetemes zsinatán 1891-ben, egy előfordult ily eset következtében, felszólalás történt a miatt, mert az ágostai hitvallású evanglikus egyház, a főrendiházban teljes számban képviselve nem volt. 1884. évi október hó 20-án a kormány, a képviselőházhoz beterjesztett törvényjavaslatának 11. §-a indokolásában különösen hangsúlyozta, hogy csak előnyösnek tekinthető, ha örökös jogú főrendiházi tagok s a hitfelekezeti világi előljárók, a képviselőház tagjaivá válnak, a nélkül, hogy a főrendiházi tagsági jogot e jogcímen végleg elveszitenék, ez utóbbiakra ezen lehetőséget már azért is fentartani szükségesnek véli, mert különben igen korlátozva volna azok választási joga — nem fogadván el ezen tisztet senki — a ki arról, hogy képviselő lehessen, lemondani nem akar. Az eredeti javaslat tehát a mellett volt, hogy ezen egyetemes főfelügyelő országgyűlési képviselővé

megválasztathassék, a nélkül, hogy a főrendiházi tagsági jogot e jogcímen végleg elveszítse s ez esetben őtet az örökös jogú főrendiházi tagokkal hasonló elbánásban részesíteni óhajtá. Az ágostai evangélikus egyház egyetemes zsinata ezen érveléssel szemben, egyetemes főfelügyelőjének országgyűlési képviselővé történt megválasztatásában és a választás elfogadásában, az egyházra nézve sérelmet látván, annak kifejezést is adott.

5. §.

Élethossziglan tagjai lesznek a főrendiháznak, kiket Ő Felsége a király a czélból, hogy ez által az érdemeket jutalmazza s a főrendiház tekintélyét még öregbitse, szent István koronája összes országainak állampolgárai közül a ministertanács felterjesztésére ilyeneknek kinevez.

Az élethossziglan kinevezettek száma a jelen törvény értelmében szervezett főrendiház első alakulásakor a 30-at meg nem haladhatja. Ezentúl a kinevezés csak fokozatosan történik és évenként 5-nél többre semmi esetben sem terjeszthető. Az élethossziglani tagok összes száma pedig az 50-et túl nem haladhatja.¹

¹ Jegyzet. Ha az élethossziglan kinevezett tagok száma az ötvenet elérte, mindaddig további kine-

vezésnek helye nincsen, míg ezen szám lemondás, országgyűlési képviselővé történt megválasztatás, halálozás vagy egyéb okok miatt le nem apad, ez esetben évenként fokozatosan ismét csak öt tag nevezhető ki mindaddig, míg az 50 szám betöltve nincsen.

6. §.

Az, hogy valaki akár a véderő kötelékében, akár valamely polgári vagy egyházi hivatalban vagy méltóságban tettelegesen szolgál vagy ilyenre kineveztetik, nem képez akadályt abban, hogy a főrendiházban különben birt jogait gyakorolhassa vagy hogy a főrendiháznak akár örökös, akár élethossziglan kinevezett tagja lehessen.¹

¹ Jegyzet. Kivételt csak az az eset képez, ha egyik főrendiházi tag, a főrendiház valamely tisztviselői (irodai) állására neveztetik ki; ez esetben az illetőnek főrendiházi tagsági jogosultsága, alkalmaztatásának tartama alatt szünetel.

7. §.

Ha bármikor újabb méltóságok vagy hivatalok létesítettének, vagy bármelyik a 4. §-ban említett hitfelekezet kebelében újabb

püspökségek, illetőleg egyházkerületek szerveztetnének, az így keletkezett méltóságok vagy hivatalok csak az esetben adhatnak a főrendiházi tagságra jogot, ha azt a törvényhozás világosan elrendeli.¹

¹ Jegyzet. Az ily újabb méltóságok és hivatalok létesítése, a 4. §-ban megnevezett hitfelekezetek kebelében újabb püspökségek, illetőleg egyházkerületek alapítása vagy szervezése; apostoli jogainál fogva (fő kegyuri jog) Ő Felsége kizárólagos jogkörébe tartozik; mindazonáltal az ily módon felállított vagy szervezett új egyházi méltóságok és hivatalok mindenkori viselői, főrendiházi tagsági jogosultságot csak akkor nyernek, ha azt az országgyűlés világosan elrendeli.

8. §.

Az 1. §. d) pontjában említett tagok csak azon ügyekben bírnak tanácskozási és szavazati joggal, melyek a magyar korona országait és tartományait közösen illetik.¹

¹ Jegyzet. A Horvát-Szlavon-Dalmát országok gyűlése által, az 1881:XV. t.-cz. alapján a magyar országgyűlés főrendiházába küldött három képviselő, csak a Magyarországot és társországoit közösen érdeklő ügyekben gyakorolhatja a főrendiházban szavazati jogát; a közös ügyek tárgyalására kiküldött országos bizottságba azonban egy rendes és egy póttag közülök beválasztandó.

9. §.

A főrendiház tagja — az 1868. évi XXX. törvénycikk 59-ik §-a érintetlenül hagyatván — csak az lehet, a ki az 1868. évi XLIV. törvénycikk 1. §-a azon rendeletének, mely szerint a törvényhozás nyelve egyedül a magyar, megfelelni képes.¹

¹ Ezen törvényszakasz értelmében főrendiházi tag csak az lehet, a ki az állam hivatalos nyelvét bírja.

10. §.

A ki a főrendiháznak tagja, ezen tagságot következő esetekben veszíti el:¹

¹ Jegyzet. Minden főrendiházi tag mentelmi joggal bír; ebből folyólag csak akkor idézhető meg vagy hallgattatható ki büntett, vétség vagy kihágás gyanúja vagy panasz esetében, ha erre — a mentelmi jog felfüggesztése mellett — a főrendiház a bíróságnak az engedélyt megadja. (Lásd a következő igazságügyministeri rendeleteket.)

A m. kir. igazságügyministernek 56.440. számú körrendelete,

az országgyűlési mentelmi jog felfüggesztése iránti bírósági megkeresések felszerelése tárgyában.

Az országgyűlés mindkét háza oly esetekben midőn valamely tagja mentelmi jogának felfüggesztése kérelmeztetik, a bíróság ily kérelmét az eddig kifejtett ily gyakorlathoz képest főleg három

szempontból teszi vizsgálata tárgyává. Nevezetesen megvizsgálja, hogy a megkeresés illetékes bíróságtól származik-e? a panasz tárgyát büntett, vagy vétség képezi-e s van-e tényleg összefüggés a között és az illető képviselő személye közt? s végre az előbbiekből kifolyólag, nem forog-e fenn pusztá zaklatásnak esete?

Ebből önként következik, hogy a bíróságok által az országgyűlési mentelmi jog felfüggesztésére irányzott s a képviselőház vagy pedig a főrendiház elnökéhez intézett kérelmeknek fel kell szereltetniök, az előnyomozás iratainak legalább is azon részével, a melyből a fentérintett körülmények kellőképen megbírálhatók. Ez annál is szükségesebb, mert ellenkező esetben, az országgyűlés nem a hiányok pótlását rendeli el, hanem a hiányos megkeresést egyszerűen visszautasítva, megtagadja a mentelmi jog felfüggesztését.

Intézkedjék tehát $\frac{\text{Elnök Ur,}}{\text{a Járásbíróság,}}$ hogy az említett megkeresések minden egyes esetben az érintett kellekkel felszerelve intéztessenek a képviselőház, illetve a főrendiház elnökéhez.

Ugyanez alkalommal arra is figyelmeztetni kívánom $\frac{\text{Elnök Urat,}}{\text{a Járásbíróságot,}}$ hogy a törvényhozó testület mindkét házában tekintélye iránt tartozó tiszteletnél fogva, a mentelmi jog felfüggesztése végett kiállítandó megkereséseket, — ha azok alapját törvényszéki illetékesség alá tartozó cselekmény képezi s ide nem értve a sajtóügyeket, a melyekre nézve a vizsgáló bíró külön hatáskörrel van felruházva, — ne a törvényszék által kiküldött vizsgáló bíró, ha-

nem a törvényszék nevében maga az elnök írja alá. Járásbirósági illetékesség alá tartozó esetekben az ily megkeresést vagy a járásbíró, vagy valamely albíró állítsa ki.

Kelt Budapesten, 1884. évi december hó 23-án.

Dr. Pauler Tivadar s. k.

A m. kir. igazságügyminiszernek 7063. számú körrendelete,

mely szerint a képviselőház és a főrendiház tagjai vádlottként a mentelmi jog felfüggesztésének előzetes kikérése nélkül meg nem idézhetők.

A főrendiház folyó évi február hó 5-én tartott ülésének jegyzőkönyvi kivonata szerint már több ízben előfordult, hogy egyes bíróságok a főrendiháznak, az 1878. évi V-ik, vagy az 1879. évi XL. törvényczikkbe ütköző cselekmény miatt feljelentett tagjait, az őket törvényesen megillető mentelmi jog felfüggesztésének előzetes kikérése nélkül kihallgatás végett megidézték s ez által a mentelmi jogot megsértették.

Szoros mihez tartás végett, ez alkalomból is figyelmeztetem tehát a czímzett kir. bíróságot, hogy valamint a képviselőház, úgy a főrendiház tagjai is, gyanúsított vagy vádlottként se meg nem idézhetők, se ki nem hallgathatók mindaddig, míg a múlt évi december hó 23-án 56.440. szám alatt kelt körrendeletem értelmében felszerelt megkeresés folytán a képviselőház, illetve a főrendiház által a

- mentelmi jog az illető tagokra nézve és pedig esetről-esetre fel nem függesztetik.

Kelt Budapesten, 1885. évi márczius hó 17-én.

Az igazságügyi minister helyett:

Kovách Kálmán s. k.,
ministeri tanácsos.

a) az, a ki az általa viselt méltóság vagy hivatal alapján tagja, azon esetben, ha akár önkéntes lemondás, akár törvényszerű fegyelmi vagy bírói eljárás alapján megszűnik az illető méltóságot vagy hivatalt viselni;

b) az életfogytiglan kinevezett tag, ha lemondása, a ministertanács fölterjesztésére, Ő Felsége a király által elfogadtatik;²

² Jegyzet. Az esetben, ha az életfogytiglan kinevezett főrendiházi tag országgyűlési képviselővé megválasztatik s ezen választást elfogadja, megszűnik a főrendiház tagja lenni; — ami az illető tag által a házszabályok 7. §-a rendeletéhez képest, a főrendiháznak bejelentendő. Megbízatásának lejártá után azonban ujból kinevezhető.

c) a Horvát-Szlavonországok gyűlése által választott tagok akkor, midőn megbízatásuk lejár;³

³ Jegyzet. A Horvát-Szlavonországok gyűlése által a főrendiházba küldött három képviselő megbízatása — kivéve azon esetet, ha az országgyűlés időelőtt feloszlattatik .... öt évre terjed.

d) a jogalapra való tekintet nélkül, bármelyik tag, ha a rendes bíróságok által fegyházra, illetőleg súlyos börtönre vagy nyereségvágyból eredő büntett vagy vétség miatt elítéltetett,⁴ vagy ha az állampolgárságot elveszti.²

⁴ Jegyzet. Az ily büntetést kimondó birói ítélet jogerőre emelkedése után, az illető bíróságok által a főrendiháznak az ítélet felterjesztésével bejelentendő.

(Lásd a következő m. kir. igazságügyministeri rendeletet 1886. évből.)

A magyar kir. igazságügyministernék 9372. szám alatt az összes királyi törvényszékekhez és járásbíróságokhoz intézett körrendelete,

a főrendiházi tagsági jog elvesztéséről vagy felfüggesztéséről szóló birói ítéleteknek és végzéseknek a főrendiház elnökségével való közlése tárgyában.

Felhivom a kir. törvényszékeket és kir. járásbíróságokat, hogy azon jogerőre emelkedett birói ítéleteket és végzéseket, melyek az 1885: VII. t.-cz. 10. §-ának *a)* és *d)*, ugyszintén 11. §-ának *a)*, *b)* és *c)* pontjai értelmében a főrendiház valamely tagjára nézve a tagsági jog elvesztését vagy felfüggesztését vonják maguk után, a főrendiház elnökségével esetről-esetre közöljék.

A főrendiház tagjainak minden országgyűlés kezdetén az 1885: VII. t.-czikk 21. §-ához képest összeállítandó névsora, valamint az országgyűlés tartama alatt jogosultságot nyert minden új tag neve a hivatalos lapban közzététetik.

Kelt Budapesten, 1886. évi márczius hó 15-én.

Dr. Pauler Tivadar s. k.

² Jegyzet. A főrendiházi tag állampolgársága megszűnik:

1. elbocsátás; (1879:L. t.-cz. 20., 21. §.)
2. hatósági határozat; (1879:L. t.-cz. 20. §.)
3. távollét (1879:L. t.-cz. 20., 31. §.) következtében.

11. §.

Nem szűnik meg a jog, de szünetel annak gyakorlata:^{1z)}

a) valamennyi tagra nézve, azon idő alatt, a melynek tartamára a 10. §. *d)* pontja alá nem eső büntett vagy vétség miatt, a rendes bíróságok által, a politikai jogok felfüggesztésére ítéltetett;¹

b) azokra nézve, kik csőd alatt állanak, a csőd tartama alatt;

c) azokra nézve, a kik a tékozlás vagy távollét alapján elrendelt gondnokságok eseteit kivéve, gondnokság alá helyeztettek, a gondnokság tartama alatt;²

d) az örökös tagokra nézve azon ülészak lejártával, melyben ezen törvény 19. §-a értelmében kimondatott, hogy vagyoni képesítésüket elvesztették.³

^{1z} Az ezen törvénytörvényszakasz *a)*, *b)*, *c)* pontjaiban felemlített esetekben, a birói ítéletek vagy végzések, a főrendiháznak jogerőre emelkedésök után felterjesztendők.

¹ Jegyzet. A sajtóbíróságok által esetleg államfogházra ítélt főrendiházi tagok büntetésük kitöltése után, a főrendiházban jogukat ismét gyakorolhatják.

² Jegyzet. Tékozlás, vagy távollét alapján, a bíróság által gondnokság alá helyezett főrendiházi tagok, ülés- és szavazati jogukat, a főrendiházban a gondnokság tartama alatt is gyakorolhatják.

³ Jegyzet. Azon főrendiházi tagok, a kik vagyoni képesítésüket elvesztik és ezen körülményt a főrendiháznak írásban bejelentik, (Házszabályok 7. §.) azon ülésszakban, a melyben ezen bejelentés megtörtént: ülés- és szavazati jogukat, annak végéig a főrendiházban gyakorolhatják.

12. §.

Ha valaki azok közül, kik a 4. §. A)¹ osztálya és B) osztálya a) és b) pontja² vagy az 5. §. alapján tagjai a főrendiháznak, képviselővé választatik és a választást elfogadja, megszűnik a főrendiház tagja lenni; de a midőn képviselői megbízatása megszűnik, a 4. §. B) osztálya a) és b) pontjában említettek bármelyike főrendiházi tagsági jogát azonnal visszanyeri és azt a legközelebbi ülésszaktól fogva gyakorolhatja; a többi ezen szakaszban említett volt főrendiházi tag pedig azt a 4. vagy 5. §. értelmében újra megnyerheti.

A 4. §. B) osztálya c)¹ pontjában említett

hitfelekezeti, egyházi vagy világi főtisztviselők helyét, ha képviselővé választatnak és a választást elfogadják, a főrendiházban még nem lévő legidősb hivataltársuk tölti be és e helyet, míg él és hivatalát viseli, meg is tartja, habár az, a kinek helyére jött, megszűnt is képviselő lenni.

¹ Jegyzet. Az ország zászlósai, a pozsonyi gróf, a két koronaőr, a fumei kormányzó, a kir. Curia elnöke, másodelnöke és a budapesti kir. ítélő tábla elnöke; továbbá az evangélikus református és az ágostai hitvallású evangélikus egyházak hivatalban legidősb három-három püspöke, az evangélikus református egyház hivatalban legidősb három főgondnoka, az ágostai evangélikus egyház kétkerületi felügyelője, valamint az unitárius egyháznak hivatalban idősb egyik elnöke, azaz püspöke vagy főgondnoka: országgyűlési képviselővé történt megválasztásuk, illetőleg e választás elfogadása esetében, elvesztik ezen jogcímen birt főrendiházi tagsági jogosultságukat. Mindazonáltal ezek — a hitfelekezeti, egyházi vagy világi főtisztviselők kivételével — a főrendiházi tagsági jogot újból elnyerhetik.

² A római kath. és gör. kel. egyház nagyjainak, -- ha országgyűlési képviselőkké választatnak meg és e választást elfogadják, — főrendiházi tagsági joguk megbízatásuk tartamára szünetel, de ismét feléled annak lejártával.

Ha a főrendiház örökös tagjai közül vá-

lasztatik valaki képviselővé és a választást elfogadja, az tagsági jogát addig, míg képviselői megbízatása tart, nem gyakorolhatja és ha valamely ülőszak tartama alatt leteszi is képviselői megbízatását, főrendiházi tagsági joga csak a következő ülőszakban éled fel.^{2x)}

Minden főrendiházi tag, ki képviselővé választatott, tartozik azt igazoltatása után annak megemlítésével, hogy a választást elfogadta-e vagy nem, a főrendiház elnökének bejelenteni, ki azt a ház tudomására hozza.³

^{2x)} Örökös jogú főrendiházi tag, ha országgyűlési képviselővé megválasztatik, megbízatása tartama alatt ülés- és szavazati jogát a főrendiházban nem gyakorolhatja, s ha megbízatásának lejártá előtt arról lemond, ülés- és szavazati jogát, csak a lemondást követő legközelebbi ülőszakban gyakorolhatja.

³ Jegyzet. Ezen kötelezettség a házszabályok 7. §-ában is ki van mondva.

II. FEJEZET.

A főrendiház jogköre és belső szervezete.

13. §.

A főrendiház jogköre az, a mi volt, a kezdeményezésre is marad az eddigi gyakorlat

addig, míg az iránt, hogy mely ügyek legyenek a törvényhozás mindkét házában s melyek kizárólag a képviselőházban kezdeményezhetők, külön törvény nem intézkedik.¹

¹) Jegyzet. A főrendiház kezdeményezési jogára nézve, ezen törvényszakaszban kilátásba helyezett külön törvény, mind ez ideig nem hozatott meg.

14. §.

A törvényhozás két házának egymással való érintkezése² és az országos bizottságok összealkotása iránt a 27. §-ban meghatározott módon fog intézkedés tétetni.

² Jegyzet. Ezen törvényszakasz rendeletéhez képest, az ugyanezen törvény 27. §-a alapján megválasztott és kiküldött 15 tagú országos bizottság javaslata alapján — a képviselőház által 1886. évi jan. hó 26-án tartott 169. ülésében 1938. jk. szám alatt; a főrendiház által pedig 1886. évi január hó 25-én tartott 19. ülésében 142. jk. szám alatt elfogadott és országos határozaterőre emelt határozattal, a következők rendeltetnek:

1. §.

A két ház *határozatait egymással alként közli*, hogy az egyik ház elnöke átirat kíséretében küldi meg a ház határozatát a másik ház elnökéhez.

Ezen átküldés kézbesítési könyv mellett eszköz-lendő. A kézbesítés lehetőleg az elnök, vagy az alelnök saját kezeihez; mindenesetre azonban leg-

alább is a hivatalos elnöki irodában ezzel megbízott tisztviselőnél teljesítendő.

Az átvett üzenetet az illető elnök, a mennyiben az üzenetet az ülés folyamán veszi, még ezen ülés alatt, különben pedig a legközelebbi ülésben jelenti és mutatja be a háznak. Egyebekben az elnök az illető ház házszabályai szerint jár el.

Oly üzenetek közlése alkalmával, melyek törvényjavaslatokat tárgyalnak, nemcsak az illető háznak ezekre vonatkozó határozatai közlendők, hanem a törvényjavaslat indokolása és esetleg a vele foglalkozott bizottság vagy bizottságok jelentései is.

2. §.

Az egyik ház által egy ülőszakban hozott és a másik házzal közölt határozatok és megállapodások — akár törvényjavaslatokra vonatkoznak azok, akár más tárgyra — a másik ház által ugyanazon országgyűlés következő ülőszakában is tárgyalhatók, minden újabb üzenetváltás nélkül.

3. §.

A törvény által előírt azon esetekben, midőn az országgyűlés mindkét háza választásra és ennek következtében együttes ülésekre hivatik fel, ezen együttes ülések megtartásának módozatai a következőleg szabályoztatnak:

a) Együttes ülések a két ház elnöke által egyetértőleg meghatározandó helyiségben tartatnak.

b) Ily üléseken mind a két ház elnöke (esetleg akadályoztatása esetén alelnöke) együttesen elnököl

akként, hogy az egyik elnök nyitja meg, a másik rekeszti be az ülést.

Hasonlóan együttesen működik mindkét házról egy-egy jegyző.

Az elnökök és jegyzők teendőinek az ülés folyama alatti megosztásáról szintén az elnökök intézkednek.

c) Érvényes határozat hozatalára legalább összesen annyi tag jelenléte szükséges, a mennyit a főrendiház és a képviselőház házszabályai mindkét házra nézve külön-külön meghatároznak.

d) Az ülés megnyittatván, a királyi leirat felbontatik és felolvastatik. A választás előtt elnök az ülést 10 perczre felfüggeszti.

Ha ezen idő alatt legalább összesen annyi tag — a hányat a névszerinti szavazás kérésére a két ház házszabályai külön-külön megszabnak — névszerinti szavazást kér, úgy az elrendelendő.

Ellenkező esetben az elnökség a választást felkiáltás útján eszközölteti s ennek alapján mondja ki annak eredményét.

e) névszerinti szavazás esetén sorshuzás dönti el, hogy először a főrendiház vagy a képviselőház névsora olvastassék-e fel.

f) A választáshoz általános többség szükséges. Ha az első szavazás eredményhez nem vezetne : a legtöbb szavazatot nyert jelöltek közt a szavazás ismétlendő.

Ha két vagy több jelölt egyenlő szavazatot nyer, az egyenlő szavazatot nyertek között újabb választás dönt.

g) A szavazás titkosan, szavazójegyek beadásával történik.

h) A választás eredménye még ugyanazon ülésben hirdetendő ki.

i) Az együttes ülés jegyzőkönyve ugyanazon ülés végével hitelesítettetik.

4. §.

A két ház tagjaiból alakított *országos bizottságokat* illetőleg a következők határoztatnak:

a) Minden oly országos bizottságnál, a melynél a törvény eleve meg nem határozza a főrendiházból és a képviselőházból külön-külön választandó tagok számát, ezen számarány rendszerint úgy alakítandó össze, hogy a főrendiház tagjai a bizottság egy harmadrészét, a képviselőház tagjai annak két harmadrészét képezzék.

b) Az országos bizottság tagjai a két ház által megválasztatván, a két ház elnöke egyetértőleg állapítja meg az országos bizottság alakulásának helyét és idejét.

Ezen alakuló ülésen leendő megjelenésre a házak elnökei hívják fel az illető bizottsági tagokat.

c) Az országos bizottságok működésének eredményéről szóló bizottsági jelentést, a mennyiben valamely törvény másként nem intézkedik — az országos bizottság elnöke közli mindkét ház elnökével. (A kézbesítést illetőleg az 1. §. alatt mondtak irányadók.)

5. §.

A házszabályokhoz az 1872/5-iki országgyűlés mindkét háza által hozott határozat alapján csatolt függelék hatályon kívül helyeztetvén, ennek helyébe a következő határozat iktattassék:

Minden törvényjavaslat, mely már a főrendiház hozzájárulását is megnyerte, annak szentesítés alá terjesztése előtt egy bizottság által vizsgálandó át azon czélból: vajjon a törvényjavaslat szövege megfelel-e az országgyűlés mindkét háza által elfogadott megállapodásoknak?

Ezen bizottság tagjai lesznek felváltva a főrendiház elnökének, illetőleg alelnökének, vagy a képviselőház elnökének, illetőleg alelnökei egyikének elnöklete alatt:

a) a főrendiház azon jegyzője, ki a törvényjavaslat részletes tárgyalása alkalmával napi jegyző volt;

b) a képviselőház azon jegyzője, ki a törvényjavaslat részletes tárgyalásáról a jegyzőkönyvet vezette;

c) az illető törvényjavaslatra nézve a képviselőház tárgyalása alkalmával működött állandó vagy időszerinti bizottság előadója;

d) a mennyiben a főrendiházban az illető törvényjavaslat szintén külön előadó előadása mellett tárgyaltatott, ezen főrendiházi bizottsági előadó.

Az összeegyeztető bizottság tanácskozásaiban részt vesz a törvényjavaslatot benyújtó szakminister vagy megbízottja is.

15. §.

A főrendiház elnökét és két alelnökét a ház tagjai közül, minden országgyűlés tartamára, a minísterelnök felterjesztésére, Ő Felsége a király nevezi ki.¹ Hasonló módon történik az időközben megüresedett egyik vagy másik hely betöltése is.

¹ Jegyzet. Az elnök s két alelnök kinevezése, kegyelmes királyi leirattal az országgyűlés tudomására hozatik; ezen kegy. kir. leirat először a főrendiházban, azután a képviselőházban hirdettetik ki.

Ha az elnökség minden tagja gátolva lenne valamelyik ülésben elnökölni, azon egy ülésben ezen tisztelet a ház jelenlevő legidősb tagja mint korelnök teljesíti. Ha azonban a gátló körülmény akár mindháromra, akár csak egyikre nézve is, előreláthatólag hosszabb ideig tartana, a helyettesítés ugyanazon módon történik, mint a kinevezés.

Háznagyot és jegyzőket saját tagjaiból titkos szavazással maga a főrendiház választ.

Az elnök és a háznagy a ház által megállapítandó tiszteletdíjban részesül. Rajtuk kívül a ház tagjai, mint ilyenek, fizetésben vagy javadalmazásban nem részesülhetnek. Ez által azonban a Horvát-Szlavonországok gyűlése által választott tagokra és a közösgyek tár-

gyalására kiküldött bizottság tagjaira nézve eddig fennállott gyakorlat nem érintetik.¹

¹ Jegyzet, A horvát-szlavonországi három főrendi képviselő kiküldetése tartamára, a képviselőházi pénztárból 10 frt 50 kr. napi díjat húz; ugyanily napi díjat kapnak a közös ügyek tárgyalására kiküldött országos bizottság tagjai, Bécsbe történő kiküldetésük tartamára, az országos bizottság kézi pénztárából.

16. §.

A ház egyéb hivatalnokait az elnök, a szolgaszemélyzetet a háznagy nevezi ki, de azok számát és fizetését¹ a ház állapítja meg.

¹ Jegyzet. A gazdasági bizottság javaslata alapján a főrendiház állapítja meg a hivatalnokai és egyéb alkalmazottjai fizetéseit. Az ily módon megállapított fizetéseket azonban mindig az elnökség utalványozza ki.

17. §.

A főrendiház tagjai, midőn első ízben lesznek jogosultak a főrendiházi tag jogait gyakorolni, királyi levél által hivatnak meg,¹ a Horvát-Szlavonországok gyűlése által választott tagok kivételével, kikre nézve a választási okmány képezi az igazolványt.

¹ Jegyzet. Az 1885:VII. t.-cz. 1. §-ában a) pont alatt felsorolt örökös jogon főrendiházi tagok, ha több jogcímen birnak jogosultsággal, illetőleg e jogcímeket később szerzik meg; királyi levelek részükre

csak egyszer állíttatnak ki. Ugyancsak egyszer nyernek királyi leveleket a 4. §. A) osztályában megnevezett főrendi tagok is.

A 4. §. B), a) és b) pontja alatt felsorolt egyháznagyok, érseki méltóságra emeltetésük, vagy megválasztásuk, — más egyházmegyébe történő megválasztásuk, áthelyeztetésük, illetőleg kineveztetésük esetében; méltóságuknak megfelelő jogcímen, új királyi levelet nyernek. Ezek a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister megkeresése alapján a m. kir. belügyminister által állíttatnak ki, s a legfelső királyi aláírás kieszközlése végett, a ministerelnökhöz tétetnek át.

18. §.

A ki egyszer a királyi levél által meghivatott s a főrendiház által igazoltatott, újabb meghívó nélkül jelenik meg mindaddig, míg oly körülmény nem merült fel, melynek alapján jogát ezen törvény 10., 11. és 12. §-ai értelmében állandóan vagy ideiglenesen elveszti.¹

¹ Jegyzet. Azon örökös jogú főrendiházi tagok, a kiknek vagyoni képesítése megszűnt, ha azt ismét megszerzik, a főrendiház elnöksége által, a jogosultság elismerése után, a m. kir. belügyministerhez intézendő megkeresvény alapján, új királyi levelet nyernek.

19. §.

Tagjainak igazolása iránt a főrendiház maga intézkedik és az igazolási eljárás mó-

dozatait házszabályaiban állapítja meg. Ha egyesek jogosultságára nézve kétség támad, e felett egy saját kebeléből választandó bíróság útján végérvényesen határoz.²

² Jegyzet. Ezen bíróság az elnökön kívül 14 rendes és 4 póttagból áll, a kik a főrendiház ülésében választatnak meg, (házszabályok 12. §.) s annak nyílt ülésében a házszabályok 16. § ában körülírt birói esküt tesznek le.

Ugyancsak ily módon hozatik a végérvényes határozat akkor is, ha azon eset merül fel, hogy valamelyik tagja a törvényszerű képesítést elvesztette vagy újból megszerezte.

A bíróság összealkotását és az eljárás módozatait illetőleg, mindezen esetekre vonatkozólag, a ház házszabályaiban maga intézkedik.³

³ Jegyzet. Ha valamely örökös jogú főrendi tag vagyoni képesítésének elvesztését a főrendiháznak be nem jelenti, (házszabályok 7. §.) s ezen körülmény valamely más főrendi tag által kérdés tárgyává tétetik, ez esetben az igazoló bírósági eljárásnak van helye.

20. §.

Házszabályaiban állapítja meg a főrendiház mindazt, mi a tanácskozás rendére és általában belügyeire vonatkozik.

A szorosabb értelemben vett tanácskozási rendre vonatkozó újabb megállapodások csak a legközelebbi ülésszak kezdetével lépnek hatályba.

Az 1848 : IV. t.-cz. 10., 11., 12. és 13. §-ainak rendelkezései továbbra is fentartatnak.

21. §.

A főrendiház minden országgyűlés kezdetén, midőn az igazolási eljárás befejeztetett összes jogosult tagjainak névsorát összeállíttatja és kinyomatja, s egyuttal intézkedik az iránt, hogy az országgyűlés tartama alatt jogosultságot nyert új tagok nevei is, igazoltatásuk után, ezen névsorba fölvétessenek, azoknak nevei pedig, kik a jogosultságot bármely okból állandóan vagy ideiglenesen elvesztették, az ok megjelölése mellett, a névsorból töröltessenek.¹

¹ Jegyzet. Ezen jegyzék minden országgyűlés elején, a »Budapesti Közlöny«-ben közhírré tételik; ép úgy esetről-esetre közzétételnek az országgyűlés tartama alatt főrendiházi tagsági jogot nyert főrendi tagok nevei; valamint: a lemondás, nyugalmaztatás, vagyoni képesítés elvesztése, elhalálozás avagy egyéb az 1855 : VII. t.-cz. 10. és 11. §-aiban körülírt esetek beállta következtében, a főrendek jegyzékéből töröltek nevei is.

III. FEJEZET.

Átmeneti intézkedések.

22. §.

Ezen törvény kihirdetése után a főrendiház azonnal választ egy 21 tagú bizottságot, mely a kormány által beterjesztett adatoknak figyelembevételével:

a) megállapítja azon családok névjegyzékét,¹ a melyeknek tagjai a 2. §. *b)* pontjának értelmében a főrendiház örökös tagjai;

b) külön jegyzéket készít az ezen §. *a)* pontja értelmében összeírt családok mindazon nagykorú tagjairól, kik 24. évüket már betöltötték, vagy az 1885. évi július 1-ig be fogják tölteni és az ezen törvény 2. §-ában megállapított vagyoni képesítéssel bírnak.¹

¹ Jegyzet. Ezen 21 tagú bizottság által készített jegyzékben foglalt főrendi családok az 1886: VIII. törvényezikkal törvénybe; és az ezen törvény alapján készült főrendek családkönyvébe beigtattattak.

23. §.

Az előző §. *a)* pontja értelmében megállapított névsor a főrendiház által jóváhagyatván, nyilvánosságra hozatik s egyszer-

smind oly utasítással adatik ki a ministeriumnak, hogy figyelembe véve az időközben netalán történt felszólalásokat, terjeszsen be a közelebbi ülősszak megnyitása után azonnal törvényjavaslatot a névsor törvénybe igtatása végett.

Oly családokra nézve, melyeknek csak egyes ágai birnak örökös joggal, ezen törvényben az ágak is pontosan megjelölendők.

Ezen törvény fogja meghatározni, hogy mi módon lesz a névsor a 2. §. c) pontja értelmében örökös főrendiházi tagság jogát nyert családok neveivel kiegészítendő.

24. §.

A 22. §. b) pontja értelmében elkészített jegyzék a főrendiház által jóváhagyatván, kinyomatik és közhírré tétetik azon felszólítással, hogy azok, kik a jogosultak közül netalán kimaradtak volna, a felszólítástól számított három hó alatt, ha az országgyűlés együtt van, a főrendiház elnökéhez, ha nincs együtt, a belügyministerhez adják be jogosultságukat igazoló okmányaikat.¹

¹ Jegyzet. Ezen névsor 1885. évi május hó 19-én a »Budapesti Közlöny« 113. számában közzététetett.

Azok, kik az országgyűlés tartama alatt jogosultságukat igazolták, a névsorba felvételén, az ekként kiegészített névjegyzék azon utasítással adatik ki a belügyministernek, hogy az új ülőszak kezdetére úgy az ezen névjegyzékben foglalt tagoknak, mint azon tagoknak, kik jogosultságukat igazoló okmányaikat, az országgyűlés szünetelése miatt nála adták be, — mint a főrendiház ez idő szerint örökös tagjainak a főrendiházba való meghívatala iránt intézkedjék s a hozzá érkezett igazoló okmányokat az országgyűlés összejövetele után a ház elnökségéhez áttegye.

25. §.

Az ezen törvény 1. §-ában említett tagokon kívül élethossziglan tagjai lesznek a főrendiháznak azok, kiket a mostani főrendiház igazolt tagjai, azon igazolt tagok közül, kik az eddig gyakorolt személyes tagsági jogot jelen törvény életbelépte után nem fogják többé gyakorolhatni, ilyenekül megválasztanak.

E tagok száma az ötvenet meg nem haladhatja.

A választás egy a főrendiház által eleve

kitűzendő napon és az általa megállapítandó mód szerint egyszer s mindenkorra fog eszközölni.

Az ily módon választott tagok, midőn első ízben lesznek jogosítva az ezen törvény értelmében szervezett főrendiházban jogaikat gyakorolni, a 17. §. értelmében királyi levél által hivatnak meg.

Ha ezen tagok közül valaki képviselővé választatik, irányában a 12. §. harmadik és negyedik bekezdése nyer alkalmazást.¹

¹ Jegyzet. Az 1885: VII. t.-cz. életbelépte előtt fennállott főrendiház igazolt tagjai sorából megválasztott, életben lévő ötven tag közül, ha valamelyik országgyűlési képviselővé megválasztatik és e választást elfogadja; nem szűnik meg a főrendiháznak tagja lenni, de képviselői megbízatásának tartamára ülés és szavazati jogát a főrendiházban nem gyakorolhatja. Az esetben pedig, ha időközben a képviselői állásáról lemond; — jogát a főrendiházban csak a lemondást követő legközelebbi ülésszakban gyakorolhatja.

IV. FEJEZET.

Zárhatározatok.

26. §.

A jelen törvény kihirdetését követő ülés-
szak kezdetén az ezen törvény értelmében szer-
vezett főrendiház megalakulván, az 1884-ben
kiadott királyi meghívók érvényüket veszti.

27. §.

Az ezen törvény kihirdetése után követ-
kező ülészakban az országgyűlés két háza
országos küldöttséget választ, melybe a kép-
viselőház 10, a főrendiház 5 tagot küld s a
melynek feladata lesz, a kormány részvétele
mellett javaslatot készíteni a jelen törvény
14. §-ában említett ügyek rendezésére nézve.
Ezen rendezésig az eddig fennállott gyakorlat
marad érvényben.¹

¹ Jegyzet. Ezen országos küldöttség jelentése
1886. évben a képviselőháznak január hó 26-án a
169; a főrendiháznak január hó 25-én a 19. ülésében
1938., illetőleg 142. jegyzőkönyvi számok alatt ho-
zott határozataival országos határozaterőre emelte-
tett. (Ezen országos határozat szövege a 33. oldalon
közöltetett.)

28. §.

Az országos méltóságoknak törvény vagy szokás által megállapított közjogi helyzete, ugymint ebből fejlődött állásuk a főrendiházban is, a memmyiben ennek tagjai maradnak, ezen törvény által nem érintetik.¹

¹ Az ezen törvényszakaszban érintett országos méltóságok alatt értetnek: az ország zászlósbai, a pozsonyi gróf, a koronaőrök, a fiumei kormányzó, a latin és görög szertartású római katolikus és görög keleti egyháznagyok.

29. §.

Azon ülésszakkal, a melynek tartama alatt ezen törvény kihirdettetett, a főrendiház mostani alakjában befejezi működését és helyébe az ezen törvény értelmében szervezett főrendiház lép.

Mindazon törvény és gyakorlat, mely jelen törvényt nem ellenkezik, továbbra is érvényben marad.²

² Jegyzet. Ezen törvények a 78. oldaltól kezdve korrend szerint soroltatnak fel.

30. §.

Ezen törvény végrehajtásával a ministerium bizatik meg.

**a főrendiház szervezetének módosításáról szóló 1885. évi
VII. t.-cikk 23. §-ának végrehajtásáról.**

(Szentelést nyert 1886. évi márczius hó 22-én.)

I. §.

A főrendiház szervezetének módosításáról szóló 1885. évi VII. törvénycikk rendelete szerint a főrendiházban örökös tagsági joggal bíró családok névsora ugyanazon törvény 22., 23. és 24. §-ai értelmében megállapítván, az az idézett törvénycikk 23. §-ának megfelelőleg törvénybe iktattatik, a mint következik:

I. Hercegek.

Az 1627. évi XLI. t.-cikkkel becikkelyezett Szász Coburg-Gotha Nándor egyenes leszármazói.

Az 1655. évi CXVIII. t.-cikkkel becikkelyezett Auersperg János Weickard egyenes leszármazói.

A II. alatt felsorolt Batthány grófi családból leszármazó Batthány-Strattmann herceg.

Az 1805. évi VI. t.-cikkkel becikkelyezett Czartoryski Ádám egyenes leszármazói.

Esterházy.

A II. alatt megnevezett Khevenhüller Metsch József egyenesen leszármazó hercegi utódai.

Az 1741. évi LXVIII. t.-cikkkel honfűsített, alantabb II. alatt felsorolt gróf Kinsky Ferencz Ulrik egyenesen leszármazó hercegi utódai.

A II. alatt felsorolt Lamberg grófi ágakból egyenesen leszármazó hercegi utódok.

Az 1608. évi XXVII. koronázás utáni t.-cikkkel becikkelyezett Lichtenstein Károly és Miksa egyenes leszármazói.

Az 1687. évi XXVII. t.-cikkkel becikkelyezett Lichtenstein János Ádám, Miksa, Antal Fülöp és Hartmann egyenes leszármazói.

Az 1715. évi CXXIX. t.-cikkkel becikkelyezett Lichtenstein Antal-Flórián, ennek fia József, nemkülönben Hartmann, József Wenczel, Lőrincz, Manó, János Antal egyenes leszármazói.

Az 1659. évi CXXXI. t.-cikkkel becikkelyezett Lobkovicz Wenczel egyenes leszármazói.

Az 1827. évi XXXVIII. t.-cikkkel becikkelyezett Metternich Kelemen Wenczel egyenes leszármazói.

Az 1751. évi XL. t.-cikkkel becikkelyezett Odescalchi Livius egyenes leszármazói.

A II. alatt felsorolt grófi családból leszármazó Pálffy herczeg.

Thurn-Taxis Egon (kinek herczegi méltósága Magyarországra 1885-ben terjesztetett ki) egyenes leszármazói.

A II. alatt felsorolt grófi ágból leszármazó Schwarzenberg.

A II. alatt felsorolt Trauttmansdorff grófi ágakból egyenesen leszármazó herczegi utódok.

A II. alatt felsorolt grófi, illetőleg III. alatt felsorolt bárói ágból leszármazó Windisch-Grätz.

II. Grófok.

Almássy.

Az 1578. évi XXXVI. t.-cikkkel becikkelyezett Althann Kristóf, Euszták, Farkas, Vilmos egyenes leszármazói.

Andrássy.

Apponyi.

Az 1649. évi CII. t.-cikkkel becikkelyezett Auersperg Herbert egyenes leszármazói.

Az 1802. évi XXXIV. t.-cikkkel becikkelyezett Auersperg Jodok és Kajetán egyenes leszármazói.

Batthyány.

Bánffy.

Az 1802. évi XXXIII. t.-cikkkel becikkelyezett Beckers József (westerstetteni) egyenes leszármazói.

Beleznay.

Az 1830. évi XV. t.-cikkkel becikkelyezett Bellegarde Henrik egyenes leszármazói.

Benyovszky.

Az 1751. évi XL. t.-cikkkel becikkelyezett Berchtold Antal, Ferencz és József egyenes leszármazói.

Berényi.

Bethlen.

Béldi.

Az 1827. évi XLI. t.-cikkkel becikkelyezett Bissingen-Nippenburg Nándor egyenes leszármazói.

A III. alatt felsorolt bárói ágból leszármazó Blankenstein.

A III. alatt felsorolt bárói ágból leszármazó Bolza.

Az 1880. évben magyar grófi méltóságot

nyert Bombelles Márk Henrik és Károly Albert Mária, úgy egyenes leszármazóik.

Az 1715. évi CXXXIV. t.-cikkkel becikkelyezett Breunner Miksa Lajos egyenes leszármazói.

Az 1687. évi XXVIII. t.-cikkkel becikkelyezett Breyner Siegfried Kristóf egyenes leszármazói.

Az 1715. évi CXXXIV. t.-cikkkel becikkelyezett Buttler János Lajos egyenes leszármazói.

Brunszvick.

Az 1659. évi CXXXI. t.-cikkkel becikkelyezett Cavriani Frigyes egyenes leszármazói.

Az 1790/91. évi LXXIII. t.-cikkkel becikkelyezett Chamaré Alajos, János Antal és János egyenes leszármazói.

Az 1764/65. évi XLVI. t.-cikkkel becikkelyezett Chotek Nepomuk János egyenes leszármazói.

Az 1827. évi XLIV. t.-cikkkel becikkelyezett Crenneville Folliot Károly Lajos egyenes leszármazói.

Csáky.

Csáky-Pallavicini örgróf.

Csekonics.

Az 1827. évi XLII. t.-cikkkel becikkelyezett Czebrían Antal egyenes leszármazói.

Cziráky.

Degenfeld-Schomburg Miksa Kristóf (diplomája kiállítottatott 1810-ben) egyenes leszármazói.

Dessewffy.

Dezasse.

Draskovich.

Az 1764/65. évi XLVII. t.-cikkkel becikkelyezett Eltz-Kempenich Anselm Kázméregyenes leszármazói.

Erdődy.

Esterházy.

Festetics.

Forgách.

Gyulai.

Gyürky.

Hadik.

Haller.

A III. alatt felsorolt bárói családból leszármazó:

Harrach.

Horváth-Tholdy.

Az 1827. évi XLI. t.-cikkkel becikkelyezett Hoyos János Ernő egyenes leszármazói.

Hugonnay.

Hunyady.

Kálnoky.

Karácsonyi.

Károlyi.

Keglevich.

Az 1764/65. évi XLIV. t.-cikkkel becikkelyezett Khevenhüller-Metsch József, Zsigmond Frigyes, János József, Ferencz Antal, János Manó egyenes grófi leszármazói.

Az 1647. évi CLV. t.-cikkkel becikkelyezett Khuen-Belási Mátyás egyenes leszármazói.

Khuen-Héderváry.

Az 1687. évi XXVII. t.-cikkkel becikkelyezett Kinsky Ulrik egyenes leszármazói.

Az 1723. évi CXXIV. t.-cikkkel becikkelyezett Kinsky Lipót és Ferencz Ferdinánd egyenes leszármazói.

Az 1741. évi LXVIII. t.-cikkkel becikkelyezett Kinsky Ferencz Ulrik, Fülöp József és János József egyenes leszármazói.

Kornis.

Az 1790/91. évi LXXIII. t.-cikkkel becikkelyezett Kottulinszky József egyenes leszármazói.

Az 1751. évi XL. t.-cikkkel becikkelyezett Königsegg-Aulendorf Siegfried Károly egyenes leszármazói.

Az 1752. évi erd. III. t.-cikkkel beczikkelvezett Königsegg-Rottenfels Károly Nándor és Ferencz Hugó egyenes leszármazói.

A III. alatt felsorolt bárói családból leszármazó Kulmer.

Kún.

Az 1764/5. évi XLVII. t.-cikkkel beczikkelvezett Lamberg Ferencz Antal egyenes leszármazói.

Az 1790/91. évi LXXIII. t.-cikkkel beczikkelvezett Lamberg Fülöp és József egyenes leszármazói.

Lázár.

Az 1681. évi LXXXII. t.-cikkkel beczikkelvezett Lazsánszky Károly Miksa egyenes leszármazói.

Lónyay.

Mailáth.

Az 1764/5. évi XLVI. t.-cikkkel beczikkelvezett Migazzi Gáspár egyenes leszármazói.

Az 1790/91. évi LXXII. t.-cikkkel beczikkelvezett Mittrowsky Károly egyenes leszármazói.

Az 1790/91. évi LXXIII. t.-cikkkel beczikkelvezett De la Motte Antal egyenes leszármazói.

Nádasdy.

Nákó.

Nemes.

Az 1729. évi XLVI. t.-czikkel becikkelyezett Nesselrode János Ármin Ferencz egyenes leszármazói.

Niczky.

Az 1827. évi XLI. t.-beczikkelyezett Nugent Laval egyenes leszármazói.

Nyáry.

Orsich.

Az 1655. évi CXIX. t.-czikkel becikkelyezett Paar Ferencz Ernő egyenes leszármazói.

Pálffy.

Az 1827. évi XLIII. t.-czikkel becikkelyezett Pallavicini Ede örgróf egyenes leszármazói.

Péchy.

Pejácsevich.

Az 1792. évi XXI. t.-czikkel becikkelyezett Pellegrini József és Károly egyenes leszármazói.

Az 1802. évi XXXII. t.-czikkel becikkelyezett Pergen János Antal egyenes leszármazói.

Pongrácz.

Az 1659. évi CXXXI. t.-czikkel becikkelyezett Porcia János Nándor egyenes leszármazói.

Ráday.

Reviczky.¹

¹ Jegyzet: ezen családnál a magvaszakadás 1886. évi október 14-én állván be, a hirdetményi eljárás befejezése után, e család a főrendi családkönyvből töröltetett.

Rhédey.

Az 1659. CXXXIII. t.-cikkkel beczikkelyezett Schaffgotsch Kristóf Lipót egyenes leszármazói.

Schmiedegg.

Az 1741. évi LXIX. t.-cikkkel beczikkelyezett Schönborn Anselm Ferencz és Ferencz Ervin egyenes leszármazói.

Az 1659. évi CXXXI. t.-cikkkel beczikkelyezett Schwarzenberg János Adolf egyenes leszármazói.

Az 1715. évi CXXXIII. t.-cikkkel beczikkelyezett Seilern János Frigyes egyenes leszármazói.

Serényi.

Az 1764/5. évi XLVII. t.-cikkkel beczikkelyezett Sermage Póter Troilus egyenes leszármazói.

Sigray.

Somssich.

Az 1827. évi XLII. t.-cikkkel becikkelyezett Spannochi Lipót egyenes leszármazói.

Az 1655. évi CXIX. t.-cikkkel becikkelyezett Starhemberg János Richard egyenes leszármazói.

Az 1723. évi CXXIII. t.-cikkkel becikkelyezett Starhemberg Tamás Gundaker, Guido, Konrád, Miksa, Gundamar és Ferencz József egyenes leszármazói.

A III. alatt felsorolt bárói ágból leszármazó Stainlein.

A III. alatt felsorolt bárói ágból leszármazó Stubenberg.

Szápáry (Szapáry).

Széchényi.

Szécsen.

Szirmay.

Sztáray.

Teleki.

Tholdalagi.

Thoroczkay.

Az 1827. évi XLII. t.-cikkkel becikkelyezett Tige József egyenes leszármazói.

Tisza.

Török.

Az 1647. évi CLV. t.-cikkkel becikkelyezett Traun Ernő egyenes leszármazói.

Az 1751. évi XL. t.-czikkel beczi-kelyezett Traun Ferencz és Károly egyenes leszármazói.

Az 1625. évi LXVI. t.-czikkel beczi-kelyezett Trauttmansdorff Miksa egyenes leszármazói.

Az 1715. évi CXXXIII. t.-czikkel beczi-kelyezett Trauttmansdorff Zsigmond Lajos egyenes leszármazói.

Vay.

Voikffy.

Az 1635. évi XCIII. t.-czikkel beczi-kelyezett Waldstein Ádám egyenes leszármazói.

Az 1790/91. évi LXXIII. t.-czikkel beczi-kelyezett Wartensleben Vilmos egyenes leszármazói.

Wass.

Wenckheim.

Az 1715. évi CXXXIV. t.-czikkel beczi-kelyezett Wilczek Henrik Vilmos egyenes leszármazói.

Az 1751. évi XL. t.-czikkel beczi-kelyezett Windisch-Grätz Ferencz József egyenes leszármazói.

Zay.

Zichy.

III. Bárók.

Ambrózy.

Andreánszky.

Apfaltrern.

Apor.

Atzél Lajos (ki 1875-ben emeltetett magyar bárói méltóságra) és egyenes leszármazói.

Augusz. ¹

¹ Jegyzet: e családnál a magvaszakadás 1886. évi deczember hó 19-én állván be, a hirdetményi eljárás befejezése után, e család a főrendi család-könyvből töröltetett.

Bakonyi. ²

² Jegyzet: e családnál a magvaszakadás 1888. évi május hó 14-én állván be, a hirdetményi eljárás befejezte után, e család a főrendek könyvéből töröltetett.

Balassa.

Bálintitt.

Bánffy.

Bánhidý.

Barkóczy.

Az 1715. évi CXXXVI. t.-czikkel beczikelyezett Baumgarten Bálint egyenes leszármazói.

Bésán. ³

³ Jegyzet: e családnál 1887. évi május hó 5-én állván be a magvaszakadás, a hirdetményi eljárás

befejezte után, e család a főrendek családkönyvéből töröltetett.

Az 1792. évi XXI. t.-cikkkel becikkelyezett Blankenstein Ernő, Henrik és Ernő egyenes leszármazói.

Az 1792. évi XXI. t.-cikkkel becikkelyezett Bolza Péter egyenes leszármazói.

Bornemisza.

Bruckenthal.

Dercsényi

Diószeghi.

Dőry József egyenes leszármazói (ki 1816-ban emeltetett bárói méltóságra).

Duka.

Edelsheim-Gyulai.

Az 1840. évi XLVII. törvényezikkel becikkelyezett Eichhoff József egyenes leszármazói.

Eötvös (sárvári).

Eötvös (vásáros-náményi).

Az 1827. évi XLI. t.-cikkkel becikkelyezett Fechtig Nándor egyenes leszármazói.

Fejérváry.

Fiáth.

Fischer.

Földváry.

Geringer ¹

¹ Jegyzet: e családnál 1889. évi szeptember 14-én állván be a magvaszakadás, a hirdetményi eljárás befejezése után, e család a főrendek családkönyvéből töröltetett.

Geramb.

Gerliczy.

Ghillányi.

Győrffy.

Az 1563. évi LXXVII. t.-cikkkel beczikelyezett Harrach Lénárd idősb és ifjabb ; és Tibold egyenes leszármazói.

Hellenbach.

Az 1638. évi LXXIII. t.-cikkkel beczikelyezett Horeczky Gábor egyenes leszármazói.

Petrichevich-Horváth.

Huszár.

Inczédy.

Inkey.

Izdenczy.

Jellachich.

Jeszenák.

Jeszenszky.

Jósika.

Az 1827. évi XLII. t.-cikkkel beczikelyezett Kavanagh-Ballyane Henrik egyenes leszármazói.

Kemény.

Kerekes.

Knezevits.

Az 1790/91. évi LXXIII. t.-czikkel becikkelyezett Kulmer János egyenes leszármazói.

Az 1840. évi XLVI. t.-czikkel becikkelyezett Lederer Ignác egyenes leszármazói.

Lipthay,

Luzsénszky.

Az 1654-ben bárói rangra emelt Maithényi Mihály egyenes leszármazói.

Az 1678-ban bárói rangra emelt Maithényi Gergely egyenes leszármazói.

Az 1834-ben bárói rangra emelt Maithényi László egyenes leszármazói.

Az 1837-ben bárói rangra emelt Maithényi Antal egyenes leszármazói.

Mecséry.

Mednyánszky.

Az 1790/91. évi LXXIII. t.-czikkel becikkelyezett Mesznil József egyenes leszármazói.

Mikos.

Miske.

Nopcsa.

Nyáry.

Orbán.

Orczy.

Az 1827. évi XLII. t.-czikkel beczikkel-
lyezett Ottenfels-Gschwind Ferencz egyenes
leszármazói.

Pászthory.

Perényi.

Az 1827. évi XLII. t.-czikkel beczikkel-
lyezett Piret de Bihain Lajos egyenes leszármazói.

Podmaniczky.

Pongrátz.

Prandau-Hilleprand

Prónay.

Radák.

Puchner.

Radák.

Radossevich.

Radvánszky.

Rauch.

Redl.

Révay.

Rosenfeld.

Rosner.

Rudnyánszky.

Rukavina.

Sahlhausen.

Schaller-Löwenthal.

Az 1827. évi XLII. t.-cikkkel beczikkel-
lyezett Schlehta-Wschehrad Ferencz egyenes
leszármazói.

Az 1792. évi XXII. t.-cikkkel beczikkel-
lyezett Schloissnigg keresztelő János egyenes
leszármazói.

Az 1827. évi XLII. t.-cikkkel beczikkel-
lyezett Schmertzing Antal egyenes leszármazói.

Sennyey.

Sivkovich János (bárái méltóságra emel-
tetett 1838-ban) egyenes leszármazni.

Simonyi.

Splény.

Az 1827. évi XXXIX. t.-cikkkel beczik-
kelyezett Stainlein Ede egyenes leszármazói.

Stipsicz.

Az 1655. évi CXIX. t.-cikkkel beczikkel-
lyezett Stubenberg Farkas és János Vilmos
egyenes leszármazói.

Szentkereszty.

Szepessy.

Sztojka.

Az 1715. évi CXXXV. t.-cikkkel beczik-
kelyezett Tinti Bertalan egyenes leszármazói.

Tomassich. ¹

¹ Jegyzet: e családnál a magvaszakadás 1886. évi február hó 24-én állván be, a hirdetményi eljárás befejezte után, e család a főrendek családkönyvéből töröltetett.

Uray.

Vay.

Vécsey.

Vernhardt.

Vlasits.

Az 1802. évi XXXIV. t.-cikkkel beczikelyezett Walterskirchen György Vilmos egyenes leszármazói.

Az 1729. évi XLIX. t.-cikkkel beczikelyezett Weisz Hartwik Bertalan egyenes leszármazói.

Az 1790/91. évi LXXIII. t.-cikkkel beczikelyezett Wenckheim József és Wenckheim Ferencz egyenes leszármazói.

Wesselényi.

Az 1655. évi CXIX. t.-cikkkel beczikelyezett Windisch-Grätz Ádám és Gottlieb egyenes leszármazói.

Az 1827. évi XLII. t.-cikkkel beczikelyezett Wimpffen Dagobert egyenes leszármazói.

Wodianer.

Az 1655. évi CXIX. t. czikkkel beczikkelvezett Zobek (Sobeck) Henrik Dávid egyenes leszármazói.

2. §.

Jövőre ezen névsor az 1885. évi VII. törvényczikk hatályba lépte után ő Felsége a király, illetve a törvényhozás által az idézett törvény 2. §-ának c) pontja alapján örökös főrendiházi tagsági joggal felruházott családok neveivel akként egészittetik ki, hogy az örökös jogú főrendekről egy származott s átfűzött családkönyv készittetik, két eredeti ugyanazonos példányban, melyeknek alakját, berendezését s rovatait a főrendiház elnöke és a magyar királyi belügyminister együttesen állapitják meg, s melyek a főrendiház elnöke és egyik jegyzője, továbbá a magyar királyi belügyminister, az országos levéltárnok aláírásával és hivatalos pecsétjével, végre lapszámmal látandók el.

Ezen családkönyv egyik példánya a főrendiház levéltárában, másika az országos levéltárban őriztetik.

3. §.

Ezen családkönyvbe mindenekelőtt a jelen törvény 1. §-ában felsorolt családok nevei

iktattatnak be, azután pedig minden év december hava 15-én a megelőző §. értelmében a főrendiházi örökös tagsági joggal újabban felruházott családok nevei iktatandók be, a főrendiház elnökének és egyik jegyzőjének aláírása mellett az egyikben, a főrendiház elnökétől vett értesítés után, a belügyminister és az országos levéltárnok aláírásával a másikonban.

Ezen utóbbi beiktatásnál minden egyes családra nézve a legfelsőbb elhatározás, illetve a törvényhozás határozata, melyen a főrendiházi örökös-jog alapszik, teljes szövegben és szó szerint irandó be.

4. §.

Minden országgyűlés utolsó ülészekében a belügyminister törvénybe iktatás végett a törvényhozásnak beterjeszti az 1885. évi VII. t.-czikk 2. §-ának c) pontja értelmében időközben örökös főrendiházi tagsági joggal felruházott családok névjegyzékét.

5. §.

A törvényhatóságok a főrendiháznak területükön állandó lakással bíró örökös jogú

tagjait nyilvántartják s minden halálesetet, különösen minden magvaszakadási esetet, a belügyministernek rögtön hivatalból följelenteni tartoznak.

Fiutódokban magvaszakadásról vett hivatalos jelentés esetében a főrendiház elnöke s a magyar királyi belügyminister együttesen hirdetményt bocsátanak ki a hivatalos lapban azon felhívással, hogy azok, kik a magvaszakadást tagadásba veszik, ezt a kihirdetéstől számított 6 hó alatt igazolhassák.

Ezen határidő lejárta után, ha bejelentés nem történt, vagy az igazoltnak nem találtatott: a fiutódokban beállott magvaszakadás a családkönyv illető rovatában megjegyeztetik s a név töröltetik, de úgy, hogy olvasható maradjon. A kitörlés azon alakiságokkal történik, mint a beiktatás.¹

6. §.

A jelen törvény végrehajtásával a belügyminister bizatik meg

¹ Jegyzet. Magvaszakadás esetében, a vett értesítés után, a m. kir. belügyminister a főrendiház elnökét erről tudósítja, a ki az ennek alapján kiállított hirdetményt a m. kir. belügyministernek megküldi, s ha ez utóbbi részéről a szöveg ellen kifogás

nem tétetik, az a »Budapesti Közlöny« szerkesztőségének közhirré tétel végett átadatik.

Ha a harmadszori hirdetés megjelenésétől számított 6 havi határidő eltelt s a magvaszakadás tagadásba vétele iránt sem a főrendiházhoz, sem a m. kir. belügyministerhez felszólalás be nem érkezett, a főrendiház elnöke a kihirdetett határozatot, a főrendi családkönyvbe beigtattatja s a »család beigtatását« vizszintes vonással kitörölteti, s ennek megtörténtével úgy a beigtatott határozatot, valamint a család törlését tartalmazó »könyvkivonatot« hasonló beigtatás, illetőleg törlés végett a m. kir. belügyministernek megküldi.

1887. ÉVI XXXIV. TÖRVÉNYCZIKK

az 1886-ik évi VIII. törvényczikk életbe lépte óta időközben a főrendiházban örökös tagsági jogot nyert családok törvénybe iktatásáról.

(Szentelést nyert 1887. évi június hó 6-án).

Az 1886. évi VIII. törvényczikk életbe lépte óta, időközben örökös főrendiházi tagsági joggal felruházott családok nevei ezen törvényczikk 4-ik §-ának megfelelőleg törvénybe iktattatnak, a mint következik:

I. Grófok.

Az 1885-ik évben grófi rangra emelt székhelyi Mailáth György, József, István, László s Gusztáv s ezeknek egyenes leszármazás utján törvényes jogutódai. ¹

Az 1885. évben grófi rangra emelt pribéri és vuchini Jankovich László és ennek egyenes leszármazás utján törvényes jogutódai. ¹

II. Bárók.

Az 1886-ik évben magyar bárói rangra emelt rudnai báró Nikolics Fedor és egyenes leszármazás útján törvényes fiutódai.

Az 1886-ik évben bárói rangra emelt kapriorai Wodianer Albert és egyenes leszármazás útján törvényes fiutódai.¹

¹ Jegyzet. A székhelyi Mailáth és pribéri és vuchini Jankovics grófi, úgyszintén a rudnai Nikolics és a kapriori Wodiáner bárói családok, az 1886. évi VHL. t.-cz. 2. §-ának rendelete alapján készített örökös jogú főrendi családok könyvébe beigtattak.

Sancti Stephani Regis Decretorum lib I. 1020.

CAPUT III.

**Episcopi nomenclatura. Et de impendendo
honore Pontificibus.**

Regium solium ornat ordo Pontificum: Ac per
hoc, in Regali dignitate tertium possident locum
Pontifices.

§. 1.

Charissime Fili! Seniores illos ita custodias; sicut
oculorum pupillas. Si illorum benevolentiam habebis;
neminem adversariorum timebis. Illis quidem te obser-
vantibus; eris securus in omnibus: Illorum precatio
commendabit te omnipotenti Deo.

§. 2.

Illos enim Deus humani generis constituit cus-
todes, fecitque speculatores animarum, ac totius Eccle-
siasticae dignitatis, ac divini Sacramenti dispensatores,
et datores.

Szt.-István király decretumainak I. könyve 1020.

Püspök rangja. A főpapoknak tulajdonítandó tiszteletről.

III. FEJEZET.

A királyi trónt ékesíti a papirend, ennél fogva a királyi méltóságok között harmadik helyet foglalják el a püspökök.¹

1. §.

Kedves Fiam! Azon öregeket úgy őrizzed, mint szemed fényét. Ha azoknak jóindulatát megnyered, semmi ellenségtől sem kell félned. Mert ha ők rólad gondoskodnak, mindenben biztos lehetsz. Imáikban téged a mindenható Istennek fognak ajánlani.

2. §.

Mert őket tette az Isten az emberi nemzet öreivé, a lelkek vizsgálójává és minden egyházi tisztnek és isteni szentségnek adójává s osztogatójává.

¹ Jegyzet. Ezen törvény ma is hatályban van, a mennyiben az egyházi rend, — az 1885. évi VII. t.-cikkkel újjászervezett főrendiházban — mindjárt a fenséges Uralkodóház főhercegei után következik; és pedig első sorban a latin és görög szertartású római katolikus, azután a görög keleti egyháznagyok, ezek után jönnek: a református és az ágostai hitvallású evangélikus és az unitárius egyházak püspökei, illetőleg világi főgondnokokai; az egyetemes főfelügyelő, illetőleg két kerületi felügyelő.

§. 3.

Sine enim illis, non constituuntur Reges, nec Principatus. Per illorum interventum, delicta delentur hominum. Si illos perfecte amas; Te ipsum sine dubio sanas, tuumque Regnum honorifice gubernas. In manus enim illorum posita est potestas ligandi nos in peccatis, et a peccatis solvendi.

§. 4.

Testamentum enim sempiternum statuit illis Deus, eosque segregavit ab hominibus, et sui nominis, atque sanctitatis fecit participes, et ab hominibus interdixit reprehendendos esse, per David Deificum Regem: Nolite tangere Christos meos, etc. Ille autem tangit Christos Dei, qui contra Divinum, atque Canonicum institutum, sacri ordinis viros, falsis criminibus foedat, atque in publicum protrahit. Quod Te omnino, Fili mi! agere prohibeo, si vis beatus vivere, et tuum Regnum honestare. Quia in his rebus imprimis offenditur Deus.

§. 5.

Si accidente casu, culpa reprehensione digna, super aliquem horum, de quibus sermo est, ceciderit (quod absit) corripe eum, ter, quater, inter Te, et ipsum solum, juxta praeceptum Evangelii. Si tunc secrete renuerit audire monita; adhibenda sibi sunt publica, secundum haec: Si te non audierit, dic Ecclesiae. Nam si Tu hunc ordinem servabis, gloriosam tuam penitus exaltabis Coronam.

3. §.

Nálok nélkül királyságok s fejedelemségek nem állhatnak. Közbenjárásokkal töröltetnek el az emberek vétkei. Ha őket igazán szereted, magadat bizonynyal boldogítod és országodat tisztességesen kormányzod. Mert kezökbe adatott a hatalom, hogy minket a bűnökben hagyjanak, és feloldjanak a bűnöktől.

4. §.

Mert az Isten nekiek örök tanuságát adta és őket az emberektől elválasztotta, a maga nevének s szentségének részesévé tette, megtiltotta, hogy az emberektől dorgáltassanak. Dicső Dávid királylyal: Ne merjétek bántani az én Krisztusaimat stb. Az pedig az Istennek Krisztusait bántja, ki az isteni és kánoni rendek ellenére, ezen szent rend férfait hamis vádakkal beszennyezi és pellengérre teszi; fiam, ezt neked határozottan megtiltom, ha boldogul élni és királyi méltóságodnak tekintélyt szerezni akarsz. Mivel ezek által az Isten legjobban megbántatik.

5. §.

Ha ezek közül, kikről szó van, valamelyik esetleg méltó volna a megfeddésre (mi távol legyen), az evangelium parancsa szerint fedd meg őt háromszor, négyszer, négyszem között. Ha bizalmas intelmeidet megveti, intsd meg őt nyilvánosan, e szerint: ha rád nem hallgat, mondd az egyháznak. Mert ha te ezt a rendet megtartod, dicsőséges koronádat felmagasztalod.

Sancti Stephani Regis Decretum lib. I. 1020.

CAPUT IV.

De merito honore Principum, et Baronum.

Quartus decor Regiminis, est fidelitas, fortitudo, agilitas, comitas, confidentia Principum, Baronum, Comitum, Militum. Nobilium.

§. 1.

Illi enim sunt Regni Propugnatores, defensores imbecillium, expugnatores adversariorum, augmentatores monarchiarum.

§. 2.

Illi Tibi, Fili mi! sint patres, et fratres.

§. 3.

Ex his vero; neminem in servitutem redigas, vel servum nomines. Illi Tibi militent, non serviant. Eorum omnibus, sine ira, et superbia, atque invidia, pacifice, humiliter, mansuete dominare. Memoria retinens semper, quod omnes homines unius sunt conditionis: et quod nil elevat nisi humilitas, et nihil dejicit nisi superbia, et invidia.

Szt. István király decretumainak I. könyve 1020.

IV. FEJEZET.

A fejedelmekhez s országnagyokhoz méltó tisztességről.

Az uralkodásnak negyedik díze a fejedelmeknek, országnagyoknak, megyei ispányoknak,¹ katonáknak, nemeseknek hűsége,² bátorsága, serénysége, nyájassága s bizalma.

1. §.

Mert ők az országnak harczosai, a gyengéknek védelmezői, az ellenségeknek üldözői s a birodalomnak támaszai.

2. §.

Azok neked fiam! atyáid s testvéreid legyenek.

3. §.

Ezek közül senkit szolgává ne tégy, vagy szolgának ne nevezz. Ők melletted katonáskodjanak, ne szolgáljanak. Uralkodjál felettük békésen, szeliden, alázatosan, harag, kevélység s gyűlölség nélkül. Tartsd meg mindenkor emlékedben, hogy minden ember egyforma és hogy semmi sem emel fel annyira, mint az alázatosság és semmi annyira le nem sújt, mint a kevélység s gyűlölség.

¹ Jegyzet. A megyei főispánok ülés és szavazati jogát az országgyűlés főrendi házában az 1885: VII. törvényczikk szüntette meg.

² A rendi alkotmányt az 1847/48. V. t.-czikk megszüntetvén, a népképviselési rendszert hozta be. A főrendiházat azonban e reform, az 1885. évi VII. t.-czikk életbeléptéig közelebbről nem érintette.

§. 4.

Si eris pacificus; tunc diceris Rex, et Regis filius, atque amaberis a cunctis militibus. Si iracundus, suberbus, invidus, impacificus, ac super Comites, et Principes cervicem erexoris; sine dubio fortitudo-militum, hebetudo erit Regalium dignitatum, et alienis tradent Regnum tuum.

§. 5.

Hoc timens, cum regula virtutum dirige vitam Comitum, ut tua dilectione angulati, semper Regali dignitati adhaereant inoffensi, ut tuum Regnum per omnia sit pacificum.

Alberti Regis Decretum. 1439.

ARTICULUS II.

Palatinus, per Regem, et Regnicolas eligatur.

Insuper, quod Regia Majestas, Palatinum Regni, antiqua consuetudine ipsius Regni requirente, eo, quod idem Palatinus, ex parte Regnicolarum Regiae Serenitatis; et ex parte ipsius Regiae Serenitatis Regnicolis; Iudicium, et justitia facere potest, et tenetur ex consilio Praelatorum, ac Baronum, et Regni Nobilium, pari voluntate eligat.

4. §.

Ha békeszerető lésszesz, akkor királynak s királyfiának mondanak s szeretni fognak, ha haragos, kevély, gyűlölködő, békétlen léssz, s a megyei ispánok és fejedelmek felibe fejedet felemeled, minden bizonynyal katonáid ereje s királyi méltóságod hanyatlani fog; és idegeneknek adják országodat.

5. §.

Ettől tartván, az erények szabályai szerint igazságot a megyei ispánok életét, hogy általad meg nem sértve, mindenkor a királyi méltósághoz ragaszkodjanak és ekkép a te országod békében legyen.

Albert király decretuma. 1439.

A nádor a király és az ország lakói által választassék.

II. CZIKK.

Ezen felül hogy a királyi Felség, az ország nádorát, magának az országnak régi szokásához képest (azért, hogy a nádor, az országlakók részéről a királyi Felségnek; és a királyi Felség részéről az országlakóknak, ítéletet és igazságot szolgáltatasson és ezt szolgáltatni tartozzék) az egyházi főrendek és országnagyok s az ország nemesei tanácsából s egyező akaratára szerint válaszsza.¹

¹ Jegyzet. A nádorválasztás az 1867. évi VII. törvény-czikkkel elhalasztatott és a nádor mint királyi helytartó jogköre (1847/48: III. törvényczikk 2., 3., 9., 11., 17., 19., 24. és 38. §-ai) érvényen kívül helyeztetett.

Nádorválasztás esetében a választás az országgyűlés két házának együttes ülésében ép úgy történik, mint a koronaörök választása.

Uladislai II. Regis Decretum. II. Anno 1495.

ARTICULUS XXV.

De Diaeta, sive Conventu Regnicolarum. Et quomodo se, tam Rex, quam Consiliarii, caeterique Barones et alii in Comitibus gerere debeant?

Ex quo in Articulo centesimo octavo, de Diaeta Regnicolarum confecto, non plane reperitur, nec apparet, qualis modus, et ordo debeat observari inter Regiam Majestatem, ac Dominos Praelatos, et Barones, Consiliariosque Suae Majestatis, et caeteros Regnicolas ad ipsam Diaetam confluentes.

§. 1.

Imo, ut plurimum, dum ipsi Domini Praelati, et Barones, caeterique Consiliarii Majestatis Regiae conveniunt, totam diem, solis verbis conterunt, et absque ulla deliberatione ab invicem separantur.

§. 2.

Quo fit; ut ipsa Diaeta, non sine gravi eorundem, et etiam caeterorum Regnicolarum impensa, in longum adeo protrahatur; ut Nobiles mediocres, et pauperes, taedio affecti, vel discedere, vel autem inanes, et superfluas expensas facere, et sic expensis admodum exhausti, ad propria tandem, cum ipsorum damno, reverti cogantur.

II. Ulászló 2. decretuma. 1495.

Az országgyűlésről, vagy az országlakók gyűléséről. És hogy a király, ugy a tanácsosok és a többi országnagyok és mások mikép tartoznak magukat az országgyűlésen viselni?

XXV. CZIKK.

A mennyiben a 108. czikkből, mely az országlakók gyűléséről szerkesztetett, ki nem tűnik, minő módot s rendet kell megtartani a királyi Felség és az egyházi főrendek és országnagy urak, Ő Felsége tanácsosai és az országgyűlésre egybegyült többi országlakók közt.

1. §.

Sőt többnyire, midőn az egyházi főrendek s országnagy urak, s ő királyi Felségének többi tanácsosai összegyűlnek, az egész napot pusztá beszéddel töltik el és határozat nélkül válnak el egymástól.

2. §.

E miatt maga az országgyűlés ugyanazoknak s a többi országlakóknak nagy költségével hosszúra nyújtatik, annyira, *hogy a szerényebb módú s szegény nemesek* unalomból vagy olmennek, vagy mértéken felüli s felesleges költségeket tenni; és ekként költségből felettébb kifogyva, saját kárukra hazamenni kényszerűlnek.

§. 3.

Quare, pro evitando omni incommodo, quod de caetero exinde emergi posset, ordinatum est: ut deinceps, dum aliquam Diaetam per Majestatem Regiam celebrare, vel alia consilia inire continget, Majestas Sua, convocatis primum Dominis Praelatis, et Baronibus, caeterisque Consiliariis suis; singulis diebus ad locum, ubi Majestas Sua voluerit, cuique ipsorum juxta honoris, et dignitatis, ac status condecantiam, honorificum deputando, semotis caeteris quibuscunque tractatibus, ante omnia causas, et rationes, et necessitates suas, et Regni, propter quas ipsam Diaetam fieri instituit, eisdem Dominis Praelatis, et Baronibus, Consiliariisque Suae Majestatis proponat.

§. 4.

Quibus intellectis, ipsi quoque omissis quibilibet privatis eorum rebus, et negotiis, solummodo de his negotiis, quae coram eisdem proponentur, *cum moderate, et gravitate, sub silentio* tractent, deliberent et concludant.

§. 5.

Si vero inter ipsos aliqua discrepantia oriretur; Magister Janitorum Suae Majestatis (qui una cum eisdem, pro hujusmodi negotiis tractandis, interesse debet) imposito silentio, votum cujus libet singulatim exquirat, ut saltem sic, accepto voto singulorum per sententiam sanioris partis, ad unionem, et concordiam reducantur: Sicque adhibita eorundem omni

3. §.

Minélfogva minden, különben ez okból támadni szokott kellemetlenség kikerülése tekintetéből, rendeltetett, hogy ennek utána, midőn a királyi Felség, valamely országgyűlést tartana, vagy másképp tanácskoznék, ő Felsége elsőben egybehíván az egyházi főrendeket s országnagy urakat s többi tanácsosait, naponkint azon helyre, melyre ő Felsége akarja, mindenkinek tisztsége, méltósága és állásához illő tisztességes hely kijelölése mellett, minden más vitatkozások el mellőzésével, mindenek előtt, saját és az ország ügyeit, bajait és szükségait, melyek miatt az országgyűlést rendelte, ugyanazon egyházi főrendeknek és országnagy uraknak és ő Felsége tanácsosainak előterjeszse.¹

4. §.

Melyek megértésével, azok bármely magán ügyeik s dolgaik el mellőzésével, egyedül az eléjükbe terjesztett tárgyakat, mérséklettel és megfontolással csendben tárgyalják, végezzék és elhatározzák.

5. §.

Ha pedig köztök valamely félreértés támadna, ő Felsége főajtónállómestere (ki azokkal együtt az ily dolgok tárgyalásánál jelen lenni tartozand) csendet eszközölván, mindenkinek szavazatát egyenkint kikérdezze, hogy így legalább az egyesek szavazatának vételével, a józanabb résznek ítéleténél fogva, egy-

¹ Jegyzet. Ezen törvényben mutatkozik az első nyoma azon törekvésnek, a mely később, az országgyűlést két táblára, t. i. a főrendi táblára (házra) és a karok és rendek táblájára történt törvényes felosztását eredményezé.

cura, studio, et diligentia, Diaeta ipsa, per Majestatem Regiam, eocitius determinetur, et negotia pro tempore occurrentia facilius concludantur.

§. 6.

Regia autem Majestas, dum aliquam Diaetam instituere voluerit; dignetur ante spatium unius integri mensis, Dominis Praelatis, et Baronibus, ac caeteris Regnicolis, terminum ipsius Diaetae per literas suas significare.

Uladislai Decret. 5. art. I; Anno 1659 art. 76; et anno 1723. art. 8.

Uladislai II Regis Decretum III. Anni 1498.

ARTICULUS XXV.

De Coronae Sacrae conservatione; quod eam Barones custodiant, et non Praelati.

Quod Sacram Coronam hujus Regni, Domini Praelati non teneant, sed solummodo Domini Barones, et Saeculares.

Uladislai II Regis Decretum IV Anni 1500.

ARTICULUS XXIII.

Coronae conservatio, duobus Dominis saecularibus comittenda.

Ad conservationem Sacrae Coronae Regni, dum necessarium, opportunumque fuerit; semper de Dominis saecularibus duo fideles, et non plures, per Regiam Majestatem, ac universos Dominos Praelatos, Barones, caeterosque Regnicolas, eligantur.

ségre és megegyezésre vezéreltessenek s elkképen ügyszeretetük, szorgalmuk és igyekezetük, kellő kifejtése mellett, azon országgyűlés, ő királyi Felsége által mielőbb berekesztessék és az idő szerinti ügyek könnyebben elintéztessenek.¹

6. §.

Midőn pedig a királyi Felség, az országgyűlést egybe akarja hívni, méltóztassék az egyházi főrendeknek és országnagy uraknak és a többi országlakóknak egy egész hónap előtt, az országgyűlés határidejét, levelei által tudtul adni.

¹ Ezen törvény 5. czikke a discussiók hosszúra történő kinyújtása megakadályozását czélozta.

II. Ulászló király III. decretuma 1498.

XXV. CZIKK.

A szent korona őrzéséről; azt az országnagyok, ne a főpapok őrizzék.

Hogy ezen országnak szent koronáját, a főpap Urak ne őrizzék, hanem csak az országnagy urak s világiak.²

II. Ulászló király IV. decretuma 1500.

XXIII. CZIKK.

A korona őrzése két világi urakra bizandó.

Az ország szent koronájának őrzésére, midőn ez szükséges és megkívántató leend, mindenkor nem több, mint két hű világi urak választassanak, a királyi Felség és összes egyházi főrendek, országnagy urak és többi országlakók által.³

² Jegyzet. Ezen törvény jelenleg is hatályban van.

³ Jegyzet. Ezen törvényezikk ma is hatályban van.

Ludovici II Regis Decretum VII Compi Rákos Anni 1526.

ARTICULUS XXII.

Palatini officium, vita comite duret.

Palatinus modernus, et etiam futurus, in iudicio, ac consilio, ac aliis etiam omnibus, quae ad officium suum pertinent; tractare, et executionem facere valeat.

§. 1.

Statutum est denique; ut amodo deinceps, non per tumultum, vel alia via, et ratione simplici; sed iudice Officium Palatinatus auferatur.

§. 2.

Et pro tali quidem crimine; ut non saltem officio, sed et capite privetur.

§. 3.

Alias duret semper ipsum Palatinus Officium vita comite:

§. 4.

Et superinde, Regia Majestas literas dare dignetur, quas penes Sacram Coronam conservandas locari faciat;

§. 5.

Ne quis in futurum tumultuose contra Palatinum invehi audeat.

II. Lajos király VI. decretuma 1526. (Rákosmezei.)

XXII. CZIKK.

A nádor hivatala haláláig tartson.

A jelenlegi, valamint a jövőbeli nádor is, a biráskodásban, a tanácsban és minden más hivatalos teendőiben eljárhasson és végrehajtást eszközölhessen.

1. §.

Végre megállapított, hogy a nádori hivatal nem zendülés által, vagy más uton s módon *vétetlenség* el, hanem törvény útján.

2. §.

És oly büntényért pedig, hogy nemcsak hivatalától, hanem életétől is megfosztassék.

3. §.

Különben a nádori hivatal mindig élte fogytaig tartson.

4. §.

Ez iránt a királyi Felségnek méltóztassék, egy mindenkor a szent korona mellé helyezendő oklevélet adni.¹

5. §.

Nehogy jövőben valaki a nádor ellen zavargással élni merészkedjék. (1723 : 4.)

¹ Jegyzet: A nádor kinevezésére vonatkozó egy külön oklevél a szent korona mellé a vasládába letétetett.

Mathiae II. Regis Decretum I. Anni 1608. (ante coronationem).

ARTICULUS XI.

De auctoritate banali.

§. 3.

Imo ut ipsum Banatum, sub hac praesenti Diaeta, cum vetusta sua plenaria authoritate, a Dravo usque mare Adriaticum, bene merita alicui personae conferat.

Mathiae II. Regis Decretum II. Anni 1609. (post coronationem.)

ARTICULUS XXVIII.

Ut Banus in dignitatem suam Banalem, quam primum introducatur.

Banum quoque Sua Regia Majestas, juxta Articulum Anni proxime praeteriti superinde editum, plena cum authoritate; et Banderio suo Regio, veteri milite exoluto, et certa futurae solutionis ordinatione facta, in dignitatem Banalem quamprimum clementer introduci faciat:

§. 1.

Ne Regna illa, tam in bellicis, quam in Juridicis, Capite carentia, ulterius detrimentum capere cogantur; ut haecenus cum maximo eorum dispendio contingit.

II. Mátyás király koronázás előtti I. decretuma 1608.

XI. CZIKK.

A báni méltóságról.

3. §.

Sőt a bánságot is ezen országgyűlés alatt, régi teljes hatalmával együtt, a Drávától az adriai tengerig valamely érdemes *egyénnek* adományozza. (1609 : 28. 1741 : 47.)

II. Mátyás király 2. rendelete 1609.

XXVIII. CZIKK.

Hogy a bán mielőbb báni méltóságába beigtattassék.

(Ő királyi Felsége a bánt is, a legközelebb mult évi ez iránt kiadott t.-czikk szerint, teljes hatalommal; és a *királyi bandérium*, a régi katonák kifizetése és a jövőendő fizetés iránti bizonyos rendelkezés mellett, báni méltóságába mielőbb kegyelmesen bevezettesse :

1. §.

Hogy azon országok, mind hadi,¹ mind törvénykezési dolgokban fő nélkül lévén, tovább is kárt szenvedni ne kényteleníttessenek, a mint az eddig azoknak nagy hátrányával történt. (1647 : 51.)

¹ Jegyzet. Az 1868. évi XXX. t.-cz. 52. §-a a bán polgári méltóságát a katonaitól külön választotta. Ezen törvény alapján Rauch Levin báró, az időben báni helytartó, nevezetett ki első polgári bánná.

Mathiae II. Regis decretum I. anni 1608.
(articulus I. anticoronationem).

Articuli DD. Praelatorum, Baronum, Magnatum, et Nobilium, Coeterorumque Statuum, et Ordinum Regni Hungariae, Partiumque ei subjectarum, in Generali eorum Conventu, pro festo Beati Michaelis Archangeli, hoc est, vigesimo nono die menses Septembris, Anno Domini, Millesimo, Sexcentesimo octavo, indicto, Posoniquae celebrato, ante coronationem conclusi :

ARTICULUS I.

De negotio Religionis.

Quantum itaque ad primum Constitutionis Vienaensis Articulum attinet; deliberatum est per Status, et Ordines Inclyti Regni Hungariae :

§. 1.

Ut Religionis exercitium, tam Baronibus, Magnatibus, Nobilibus, quam etiam Liberis Civitatibus, ac universis Statibus, et Ordinibus Regni, in suis, ac Fiscis bonis; item in Confiniis quoque Regni Hungariae, militibus Hungaris, sua cujusque Religio, et Confessio: Nec non Oppidis, et Villis eam sponte, ac libere acceptare volentibus, ubique liberum relinquatur: Nec quisquam omnium in libero ejusdem usu, ac exercitio, a quoquam impediatur.

§. 2.

Quinimo ad praecavenda inter Status, et Ordines aliqua odia, et dissensiones; ut quaelibet Religio;

II. Mátyás király koronázás előtti I. decretuma 1608.

I. CZIKK.

A vallás ügyéről.

A mi tehát a bécsi intézkedés első czikkét illeti, nemes Magyarország karai és rendei által határoztatott:

1. §.

Hogy a vallás gyakorlása, mind a zászlósoknak, országnagyoknak és nemeseknek, mind a szabad városoknak és az ország összes karainak és rendeknek, saját és az ügyesség birtokain, úgyszintén Magyarország véghelyein is, a magyar katonáknak, kinek-kinek vallása és hitvallása; úgy a városokban és helységekben azt önként és szabadon felvenni akaróknak, mindenütt szabadságukra hagyassék; és annak szabad használatában és gyakorlatában senki se gátoltassék.¹

¹ Jegyzet. Ezen törvényczikk alapján az ország nádora katolikus vagy protestáns vallásfelekezetű lehetett, s a szent korona egyik őre, a protestáns hitfelekezethez tartozó ország-lakók sorából választatott.

2. §.

Sőt a karok és rendek közt bármely gyűléség és ellenségeskedés elhárítására megállapított, hogy

suae Professionis Superiores, seu Superintendentes, habeat; statutum est. ¹

¹ Renovatur: An. 1618. art. 77. An. 1625. art. 22. An. 1630. art. 33. An. 1635. art. 29. Adde An. 1631. art. 25. et 26. Item An. 1687. art. 21. Et An. 1715. art. 30. An. 1790/1. art. 26. 1885. art. VII.

Mathiae II. Regis Decretum I. Anni 1608. (post-coronationem)

ARTICULUS I.

Articuli Post Coronationem Regiae suae Majestatis conclusi.

Quinam Status, et Ordines dicantur? Et qui locum, et vota in publicis Diaetis habere debeant, recensentur.

Quoniam ex pluralitate Personarum, per Suam Majestatem Regiam, ad Generalem Regni Diaetam convocatarum, nonnullae aliquando inaequalitates emergere consueverunt:

§. 1.

Idcirco ad abolendos quosve defectus, et difficultates, quae sub nomine Statuum, et Ordinum Regni nonnunquam irrepserunt, visum est Regnicolis concludere; quinam sub nomine Statuum, et Ordinum Regni intelligi; quive per Suam Majestatem Regiam, ad publica Regni Comitia, per Suae Majestatis Regales vocari, et vota sua in publica Regni Diaeta habere debeant.

§. 2.

Cum itaque Regni Hungariae Status, et Ordines, ex quatuor conditionis Regnicolis, nempe Praelatis,

minden vallásnak vagy hitfelekezetnek felebbvalói vagy superintendensei legyenek.²

² Jegyzet. Ezen törvény az 1618: IV. Rendelet 77; 1625: III. Rendelet 22; 1630: III. Rendelet 33; 1635: IV. Rendelet 29; 1681: III. Rendelet 25; 1687: IV. Rendelet 21; 1715: I. Rendelet 30; 1790/91: II. Rendelet 26; 1844: III. Rendelet 3; 1847/48: XX; 1868: LIII. és 1885: VIII. törvény-cikkkel megerősítettett, illetőleg ez utóbbi törvény-cikkkel a protestánsok egyházi és világi méltóságai viselőinek, a főrendiházban ülés és szavazati jog megadatott.

II. Mátyás király koronázás utáni I-ső decretuma. 1608.

I. CZIKK.

**Karoknak és rendeknek kik neveztessenek?
és a közországgyűlésen kiknek kell helylyel
és szavazattal birniok, elszámáltatnak.**

Mivel a királyi Felség által, az ország egyetemes közgyűlésére összehívott személyek sokasága miatt, némely egyenetlenségek szoktak néha támadni:

1. §.

Ahhoz képest az ország karainak és rendeinek neve felett néha-néha támadt hibák és nehézségek megszüntetése végett, az országlakók jónak látták elhatározni, hogy az ország karai és rendei alatt kik értessenek és kiknek kell meghivatni ő királyi Felsége által, az ország közgyűléseire, ő Felsége királyi leveleivel és kiknek kelljen az országnak közgyűlésén szavazattal birniok.

Baronibus, seu Magnatibus, Nobilibus, et Liberis Civitatibus constant:

§. 3.

Ideo Regnicolae sub praesenti Generali Diaeta decernunt; ne Sua Majestas Regia, praeter hos Ordines, quempiam in Generalem Regni Diaetam, per Regales suas literas advocari faciat.

§. 4.

Praelatorum autem Statum hunc esse volunt: Ut quicumque Episcoporum, Capitulum suum, cum Praeposito suo, sub sua Iurisdictione Episcopali, aut loca Residentiae sua habuerit; ex tunc idem Episcopus in Conventu Dominorum Praelatorum et Baronum, pro sua persona propria, locum et vocem habeat: Nominem autem Capituli; Praepositus una cum Capitulo inter Regnicolas, pari ratione unam, et conjunctam vocem habeat.

§. 5.

Demum Praepositi, qui nulli immediate Episcopatu subiacent, sed absoluta suae Praepositurae annexa habent Capitula, et Conventus; ii etiam a suis Capitulis, et Conventibus non disjungantur, sed pariter unice conjunctam vocem habeant.

§. 6.

Denique si qui Praepositorum, et Abbatum Infulatorum, et Privilegiatorum essent, qui sua Iura possessionaria Praepositarum et Abbatiarum in Regno habuerint, iisque potirentur; ii quoque sub nomine Statuum et Ordinum Regni comprehensi, vocem suam

2. §.

Mivel tehát Magyarország karai és rendei négy rendbeli országalakókból állanak, ugyanis főpapokból, zászlós vagy országnagyokból, nemesekből és szabad városokból:

3. §.

Ugyanazért az országalakók jelen közországgyűlés alatt elhatározzák, hogy a királyi Felség ezen rendeken kívül senkit, az ország közgyűlésére királyi levelei által ne hívasson.

4. §.

A főpapok rendét ilyennek akarják, hogy a mely püspöknek káptalana van, prépostjával együtt, saját püspöki törvényhatósága alatt, avagy székhelye lenne, akkor azon püspök, a főpapok és országnagyok gyűlésében, saját személyére nézve, ülésel és szavazattal birjon; a prépost a káptalannal együtt pedig, az országalakók közt, hasonlóan egy egységes szavazattal birjon.

5. §.

Azután a prépostok, kik közvetlen semmi püspökségnek *sincsenek alávetve*, hanem prépostságukhoz *feltétlenül* csatolt káptalannal és konventtel birnak; azok is a káptalanoktól s konventektől el ne választassanak, hanem szinte egygyé tett szavazattal birjanak.

6. §.

Végre oly prépostok és süveges apátok és kiváltságosok, ha lennének, kiknek az országban prépostsági és apátsági birtokjogaik lennének és azokat

inter Regnicolas, juxta Constitutiones Viennenses habeant:

§. 7.

Sic Generali quoque Ordinis Divi Pauli primi Eremitae, una vox conceditur.

§. 8.

Quantum ad Ordinem Magnatum; statutum est; ut universi Barones et Magnates, in Generalibus Diaetis praesentes, in Coetu et Conventu Praelatorum, Baronum et Magnatum, suum locum, et sua vota habeant.

§. 9.

Absentium vero nunciis, inter Regnicolas locus, et dignitas, ac vota ipsorum (more antiquitus consueto) post Comitatum Nuncios, et Capitula; eisdem tribuantur.

§. 10.

Liberas Civitates (quae juxta Uladislai Regis Decret. 7. Art. 3. ordine recensentur) quod concernit; ut eae quoque, in suis privilegiis, et numero Statuum et Ordinum conserventur; dignum judicant Regnicolae, quarum Nuncii, ut inter Regnicolas, locum et vota habeant, dignum quoque censent Regnicolae:

§. 11.

Reliquarum Civitatum Liberarum, quae ibi comprehensae non essent, status rejicitur, ad emendationem Decretorum.

birtokolnak, azok is az ország karai és rendei neve alatt foglaltatva, a bécsi megállapodások szerint, az országlakók közt szavazattal birjanak.

7. §.

Ekkép szent Pál első remete szerzet főnökének is egy szavazat engedtetik.

8. §.

Az országnagyok rendére nézve megállapittatott, hogy az összes közországgyűlésekben jelenlevő zászlósoknak és országnagyoknak, a főpap, zászlós és országnagyok társaságában és gyűlésében ülésök és szavazatuk legyen. (1687 : 10.)

9. §.

Távollévők követeknek pedig, az országlakók között a megyei követek és káptalanok után (régén, gyakorlott szokás szerint) üléstük *érdemök* és szavazatuk megadassék.

10. §.

A mi a szabad városokat illeti (melyek Ulászló király 7. rendelete 3. czikke szerint sorban elszámoltatnak) azok is, hogy kiváltságaikban és a karok és rendek *sorában* megtartassanak, az országlakók méltóknak tartják és hogy azoknak követei is, az országlakók közt, üléssel és szavazattal birjanak, az országlakók illőnek vélik.

11. §.

Egyéb ott nem foglalt szabad városoknak állása rendeletileg leendő szabályozására hagyatik fenn.

§. 12.

Praeter hos itaque Status et Ordines, ne sua Majestas Regia (demptis illis, qui publicis Regni Officiis funguntur; utpote Consiliarii Nobiles, Iudices Regni Ordinarii, eorum Vices-gerentes, Proto-Notarii, et Iurati Assessores Tabulae suae Majestatis Regiae) ad Comitia Generalia adhibeat; eorumque vota, juxta antiquum usum et sessionem, admittantur; decretum est.

Ferdinandi II. Regis. Decretum II. 1625.

ARTICULUS XXVI.

De numero Militum Praesidiariorum pro custodia Coronae adhibitorum.

Cuius quidem Coronae custodiae, juxta Anni 1622. art. 4. Quinquaginta pedites Hungari, et alii Quinquaginta Germani adhibeantur.

§. 1.

Qui quidem Quinquaginta Milites Germani, quia hactenus aliunde dependere videbantur, dignum est; ut deinceps a tali Regimine absolvantur, et non ab aliis, quam Conservatoribus Coronae, et Castellanis, habeant dependentiam: In severiorique disciplina, quam hujusque factum, contineantur:

§. 2.

Atque super damnis per ipsos illatis, Domini Conservatores Coronae, et Castellani, debitam satisfactionem, ad partis laesae instantiam impendere debeant, et teneantur.

12. §.

Tehát ezen karok és rendeken kívül ő királyi Felsége (azok kivételével, kik az ország közhivatalait betöltik, úgy mint a nemes tanácsosok, az ország rendes birái, azok helyettesei, *ítélőmesterek* és ő királyi Felsége táblájának *meghitelt* ülnökei) senki mást az országgyűlésre ne hívhasson meg; amazok szavazatának régi gyakorlat és ülés szerint adassék hely, elhatároztatott.

II. Ferdinánd király koronázás utáni II. decretuma 1625.

XXVI. CZIKK.

A korona őrzésére alkalmazott várbeli katonák számáról.

Ezen korona őrzésére 1622. évi 4. czikk szerint, 50 magyar gyalogok és más 50 németek alkalmaztassanak.

1. §.

Miután ezen 50 német katona eddig látszólag máshonnan függött, illő, hogy ezután az ily vezénylet alól felmentessenek és nem másoktól, mint a korona-öröktől s várnagyoktól függenek és szorosabb fegyelemben tartassanak, mint eddig történt.

2. §

És az általok okozott károkért a korona-őr urak és várnagyok, a sértett fél kérelmére kellő elégtételt szolgáltatni tartozzanak.

1635:87. 1647:4. 1681:36. 1715:38.

**Ferdinandi III. Regis. Decretum II. Anni 1646.
(Art. post. Coron.)**

ARTICULUS III.

Magnifici Joannes Kéry de Ipolykér, et Nicolaus Ostrosith de Gyletincz, ect. Conservatores Coronae eliguntur: Haeredes vero et Successores priorum Conservatorum, super resignatione clavium ad Sacram Coronam pertinentium, expediti pronunciantur.

Cum superioribus Annis Sacrae Regni Hungariae Coronae Conservatores, Spectabiles utpote, ac Magnifici Domini Comes Joannes Pálffy ab Erdőd, ac Petrus Forgách de Ghêmes, e vivis excessissent; ideo Status et Ordines, ex quatuor Personis, utriusque Religiones, per Sacram Caesaream Regiamque Majestatem, ad officium Conservatoratus Coronae denominatis, in locum praenominatorum quondam Sacrae Coronae Conservatorum; Magnificos Dominos Joannem Kéry de Ipolykér, ac Nicolaum Osztrosith de Gyletincz, unanimi voto, et consensu eligendos duxerunt:

§. 1.

Qui solitum etiam Juramentum, coram Sua Majestate, et Regnicolis, solenniter praestiterunt.

§. 2.

Haeredes autem et Successores, praefatorum olim Conservatorum Sacrae Coronae; super resignatione Clavium ad Sacram Regni Coronam pertinentium, quieti et expediti redduntur, et pronunciantur.

III. Ferdinánd király koronázás utáni II. decretuma 1646.

III. CZIKK.

Nagyságos Ipolykéri Kéry János és Gilletinczi Osztrosith Miklós stb. korona-öröknek választatnak: az előbbi korona-örök örökösei és utódai pedig a szent koronához tartozó kulcsok átadásától, menteknek nyilvánittatnak.

Minthogy az utóbbi években a magyarország szent koronájának őrei, ugymint tekintetes és nagyságos erdődi gróf Pálffy János és ghimesi gróf Forgách Péter elhaltak, annál fogva a karok és rendek a császári és királyi szent felség által a korona-őri hivatalra, mindkét vallásból kinevezett, négy egyén közül, a szent korona fentebbi néhai őrei helyébe, nagyságos ipolykéri Kéry János és giletinczi Osztrosith Miklós urakat közakarattal és megegyezéssel megválasztandóknak tartották:

1. §.

Kik ő felsége és az országlakók előtt a szokott esküt ünnepélyesen le is tették.

2. §.

A szent korona említett néhai őreinek örökösei és utódai pedig, a szent koronához tartozó kulcsok visszaadására vonatkozólag megnyugtattak, és mentekké tétetnek és nyilvánittatnak.

§. 3.

Domini autem Conservatores Coronae, vel ambo simul, vel alternatim, penes eandem Sacram Coronam Regni, continuo residere debeant, et teneantur.

Ferdinandi III. Regis Decretum IV. 1655.
(art. post. coron.)

ARTICULUS XLV.

Conservatorum unus ad minimum, penes Sacram Coronam maneat: Militesque Germani, etiam in puniendo ab iisdem dependeant.

Cum intelligant Status, frequenter, neutrum Dominorum Conservatorum Sacrae Regni Coronae, penes eandem manere: Ob hoc decernunt; ut amodo imposterum (si certis et justis ex impedimentis, non uterque) unus tamen eorundem, penes dictam Sacram Coronam continuo resideat:

§. 1.

Ab iisdemque, et Castellanis Arcis Posoniensis, etiam in puniendo, Germani Milites, ad Custodiam Sacrae Coronae adhibiti; omnimodam dependentiam habeant.

3. §.

A koronaőr urak pedig vagy mindketten együttesen, vagy felváltva folyvást az ország szent koronája mellett lakni tartozzanak.¹

¹ Jegyzet. Az 1608-iki bécsi és a linczi békekötés (1646/7.) folyamányaként, ezen törvény az első, a melylyel protestáns hitvallású koronaőr választása igttatott törvénybe.

III. Ferdinánd király IV. decretuma 1655.

XIV. CZIKK.

A korona-öröknek legalább egyike maradjon a szent korona mellett és a német katonák, büntetés tekintetéből is tőle függjenek.

Mivel a rendek tapasztalták, hogy gyakran a szent korona-őr urak egyike sem marad a szent korona mellett; annálfogva elhatározzák, hogy ezentúl (nem mindketten, ha bizonyos és jogos akadályok forognak fenn), hanem legalább egyike, folyvást az érintett szent korona mellett lakják.

1. §.

És a szent korona őrzésére alkalmazott német katonák, büntetést illetőleg is, mindenkép függjenek azoktól és a pozsonyi várnagyoktól.¹

¹ Jegyzet. A szent korona őrzésére 50 magyar és 50 német katona volt kirendelve, ezen törvényezikkel úgy a magyar, mint a német katonák, a szent korona őrei fegyelme alá helyezettnek. Jelenleg a korona-örség legénysége, a katonai fegyelem tekintetében a honvédelmi ministernek, a korona-őrzés tekintetében pedig a korona-öröknek van alárendelve.

Leopoldi I. Regis Decretum IV. Anni 1687.

ARTICULUS X.

De Sessione Magnatum.

Siquidem non parvam Statibus, et Ordinibus Regni hactenus attulisse comperiretur molestiam, dissidium inter Dominos Barones, et Magnates, ratione Diaetalium Sessionum in domo Dominorum Magnatum, et Procerum Regni subortum :

§. 1.

Ad id deinceps avertendum, et bonum ordinem servandum, serie subsequenti, et praesenti statuto superinde condito provisum est (Venerabilis quidem Cleri Sessione, inter eundem mutuo, et competenter, ad partem accommodata existente) ut post Celsissimum Principem et Dominum Regni Palatinum, uti Locumtenentem Regium, Sessionem suam habeant, Excellentissimi Domini Comites Iudex Curiae Regiae, ac Banus Regnorum Dalmatiae, Croatiae, et Sclavoniae, si personaliter adsit:

§. 2.

Post sequetur Tavernicorum Regalium Magister, et Regni Barones juxta prioritatem Collationis Regiae; *cum sic quoque censeantur aequalis omnino esse auctoritatis:*

§. 3.

Post quos capesset locum, Comes Posoniensis, ac duo Sacrae Coronae Custodes:

I. Lipót király IV. decretuma 1687.

X. CZIKK.

Az országnagyok üléséről.

Minthogy a zászlós és országnagy urak közt, az ország nagyjainak, s előkelőinek házában való országgyűlési ülés tekintetében támadt egyenetlenség, eddig az ország karainak, és rendjeinek nem kevés alkalmatlanságot okozott:

1. §.

Hogy ez ennekutána elháríttassék és a jó rend megtartassék, a következő renddel, s ez iránt alkotott jelen szabálylyal, tétetett intézkedés (a tiszteendő egyházi rend ülése ugyan köztük kölcsönösen s kellő részben elintézve lévén) hogy a főméltóságú herczeg az ország nádor ura, mint királyi helytartó után, birják az üléseket, a nagyméltóságú országbiró és Dalmát-, Horvát- s Tótországok bánja, ha személyesen van jelen.¹

¹ Jegyzet. A zászlós urak közé felvétetett az 1764/5-ik évi VI. t.-czikkal a magyar királyi testőrség kapitánya.

2. §.

Azután következik a tárnokmester² és az ország zászlósai, királyi kineveztetésök elsőbbsége szerint.!

3. §.

Ezek után helyet foglaljon a pozsonyi gróf és a szent korona két őre.

² Jegyzet. A királyi tárnokmester kinevezési okmányában 1865. óta a magyar közjogban ismeretlen királyi főtárnokmester elnevezés használtatik. A királyi tárnokmester 1848. előtt a szabad bányavárosok ügyeiben gyakorolta a birói hatalmat.

§. 4.

Tandemque Haereditarii, Supremi Comitatum Comites: juxta prioritatem Installationis suae:

§. 5.

Ac demum, reliqui Supremi Comites Comitatum; itidem juxta Senium suae Installationis:

§. 6.

Quos Domini Consilarii, juxta Senium sequentur:

§. 7.

Sessionibus vero Dominorum Regnicolarum; in suo pristino statu relictis, et deinceps quoque observandis.

Leopoldi I. Regis Decretum IV. Anni 1687.

ARTICULUS XXVI.

De receptione Extraneorum.

Articulis de Extraneorum in Indigenas Regni receptione, addendum censent Status, et Ordines; ut à modo imposterum, cum annuentia Universorum Statuum, et Ordinum Regni, Mille Aureos Ducatos in publicas Regni necessitates contribuere, ac ad manus Celsissimi Principis, qua moderni Domini Palatini, sub decursu Diaetae deponere; Legibus Regni subesse; Diplomaque Regium una cum formula Iuramenti eidem inserenda, ex Incluta Cancellaria Aulico-Hungarica

4. §.

Annak utána a megyék örökös főispánjai, begyátatásuk elsőbbsége szerint.²

² Az örökös főispáni méltóság címén a főrendiházban gyakorolt tagsági jogot, az 1870: XLII. törvénycikk megszüntette.

5. §.

És ezután a megyék többi főispánjai, szinte begyátatásuk elsőbbsége szerint.³

³ A megyék főispánjainak ülés- és szavazati jogát a főrendiházban az 1885: VII. t.-cikk szüntette meg.

6. §.

Ezeket követik kor szerint a tanácsos urak.⁴

⁴ A tanácsosok mint olyanok, e században a főrendiházban többé nem bírtak szavazati joggal.

7. §.

Az országnagy urak ülései pedig régi állapotukban hagyatnak, s ezután is megtartandók.

I. Lipót király IV. decretuma 1687.

XXVI. CZIKK.

Az idegenek befogadásáról.

A karok és rendek az idegeneknek az ország honfiusítottai közé befogadása iránt hozott törvényczikkekhöz hozzáadandóknak tartják, hogy ezentúl, az ország karainak s rendeinek hozzájárulásával, az ország közszükségeire ezer aranyakat adózni és a főmagasságú herczegnek, mint mostani nádor úrnak kezéhez az országgyűlés folyama alatt a honfi esküt letenni, az ország törvényeinek alatta lenni; és a magyar udvari

extrahere, teneantur; Et ut Indigenatus ad eos duntaxat, qui Iuramentum superinde posuerint, extendatur; articulariter statuitur.

Caroli III. Regis. Decretum 1. Anni 1715.

ARTICULUS CNIV.

De Authoritate Banali; et Domini Bani Salario.

Annuit Sua Majestas Caesarea et Regia, accedente communi Statuum et Ordinum Voto; ut Comes Banus Regnorum Dalmatiae Croatiae, et Slavoniae, et ejusdem in Officio Successores, non modo Authoritate Banali, juxta Conditiones Diplomaticas, et Articulos 27. Anni 1609. et 62. Anni 1681. fungatur; verum etiam Salarium suum, et Banderii sui, juxta modernam benignam quoque applacitationem, ex Aerario Regio (more hactenus observato) habeat.

Mariae (Theresiae) II. Reginae. Decretum I. Anni 1741.

ARTICULUS XLVII.

De Authoritate Banali.

Anniente benigne Sua Sacra Regia Majestate, communi Statuum et Ordinum Voto; praefatorum Dalmatiae, Croatiae, et Slavoniae Regnorum Banus, amodo in posterum, a potiori intra Limites Regni permansurus; in plenam, et legalem Authoritatem, atque Jurisdictionem, juxta etiam Articulos 114. Anni 1715. et 87. Anni 1723. hic Loci confirmatos reponendus, atque in eadem conservandus statuitur.

kanczelláriából, a királyi oklevelet, — melyben az eskü formája beigtatandó, — kivenni tartozzanak és e törvény-cikkben megállapittatik, hogy a honfiusítás csak azokra terjesztessék ki, a kik az esküt letették.

III. Károly király I. decretuma 1715.

CXIV. CZIKK.

A báni méltóságról s a bán úr fizetéséről.

Ő cs. kir. Felsége a karok és rendek közös akaratának hozzájárulásával jóváhagyta, hogy Dalmát-, Horvát- s Tótországok bán grófja; és annak hivatalban való utódai, a hitleveli feltételek és az 1609 : 27. s 1681 : 62. t.-cikkék szerint, nemcsak báni hatalmát gyakorolja, hanem ép ugy saját, valamint hadsapa-tainak fizetését a jelenlegi kegyelmes helybenhagyás-hoz képest, az eddig követett szokás szerint a királyi kincstárból huzza. 1723 : 87. 1729 : 20. 1741 : 47.¹

¹ Jegyzet. A bán polgári méltósága a katonaitól az 1868 : XXX. t.-cikk 52. §-ával külön választatott.

II. Mária (Terézia) I. decretuma 1741.

XLVII CZIKK.

A báni méltóságról.

Ő királyi felsége, a karok és rendek közös óhaját jóváhagyván, a fentebb megnevezett Dalmát-, Horvát- és Tótországok bánja, ezentúl többnyire az ország határai közt maradandónak; és az 1715 : 114. és 1723 : 87. e helyen is megerősített törvény-cikkék szerint, teljes és törvényes méltóságába és joghatóságába visszahelyezendőnek, s abban megtartandónak határoztatik.²

² Jegyzet. A bán polgári méltósága katonai méltóságától külön választatott. (1868 : XXX. t.-cz. 52. §.)

II. Mariae (Theresiae) II. Reginae Decretum III. Anni 1764/65.

ARTICULUS VI.

De Honore Baronatus Regni, Capitaneo Turmae Nobilium Praetoriae addendo.

Annuit elementer Sua Sacra Caesarea, et Regio-Apostolica Majestas, ut, donec quis honore Capitaneatus Nobilis Turmae Praetoriae Hungaricae, ad Custodiam Sacri Corporis Regii destinatae, per Majestatem Regiam ex nativis, ac praecipuis Familiis pro meritorum ratione denominandus fungetur, ipso facto Regni etiam Baronatu, iisdemque, quibus reliqui Regni Barones fruuntur Juribus, Praerogativis, et immunitatibus gaudeat, Ordinemque praecedentiae juxta senium collati Officii, seu Diplomatis, eatenus paricum reliquis Regni Baronibus modo, per Cancellariam Regiam Hungarico-Aulicam expediendi, inter reliquos Barones Regni eundem Ordinem observare solitos, habeat.

Leopoldi II. Regis Decretum III. Anni 1790/1.

ARTICULUS XXIV.

De Palatino, Primate, Archi-Episcopo, Bano item, et Tavernicorum Regalium magistro.

Palatini, Primatis item, Archi-Episcopi, nec non Bani, et Tavernicorum Regalium Magistri Legalis

II. Mária (Terézia) III. decretuma 1764/65.

VI. CZIKK.

**Az országzászlósi tisztségnek, az ország
nemes testőrsereg kapitányára való
kiterjesztéséről.**

Ő csász. kir. apostoli szent Felsége kegyelme-
sen hozzájárult, miszerint míg a király szent személye
őrzésére rendelt magyar nemes testőrseregnek kapi-
tányi hivatala, a kir. Felség által hazai és előkelő
családokból érdemök szerint fog betölteni, az által
ország zászlósává lesz és azon jogokkal, kiváltságokkal
és mentességekkel birjon, mint a többi országzászlósok;
a megelőzés sorát, a hivatal-adományozás, vagy ez
iránt a többi országzászlósokkal egyenlően, a m. kir.
udvari cancelláriából kiadandó oklevél ideje szerint,
a többi országzászlósok közt azon szokott renddel
fogja megtartani.¹

¹ Jegyzet. A magyar királyi testőrsereg kapitányának köz-
jogi állását a főrendiházban az 1885. évi VII. törvényezikk
28. §-a érintetlenül hagyta.

II. Lipót király III. decretuma 1790/1.

XXIV. CZIKK.

**A nádor, primás, érsek, bán és királyi
tárnokmesterről.**

A nádornak, primásnak, ugyszintán az érseknek,
valamint a bánnak és királyi tárnokmesternek tör-
vényen alapuló méltósága, jogai és kiváltságai, ő sz.

Authoritas, Jura item et Praerogativae, Sua Majestatem Sacratissima benigne annuente, hic denuo pro confirmatis declarantur.

Francisci I. Regis Decretum I. Anni 1792.

ARTICULUS X.

De Sublatione Cancellariae Illyricae, Voto item et Sessione non-unitorum Graeci-Ritus Episcoporum.

Ad demissum Statuum et Ordinum Postulatum, Sua Regia Majestas clementer declarare dignata est, se adductum per Dominos Status et Ordines, Augustae condam Imperatricis et Reginae Apostolicae Mariae Theresiae, Aviae suae desideratissimae Exemplum, eo in pretio habere, ut hoc absque ea etiam Reflexione, quod non-uniti Ritus Regni Accolae, medio tempore, postquam nempe Cancellariae Illyricae Erectio jam decreta erat, Jure Civitatis Lege publica donati fuerint, permota, desideratam a Dominiis Statibus et Ordinibus Cancellariae Illyricae Sublationem jam re ipsa decreverit, neque aliud amplius fore reliquum, quam ut mox, ac sua Majestas e diversis quae suscipienda habet itineribus, feliciter redux exauditaque Propositione, qualiter suppressio haec absque negotiorum convulsione suscipi valeat, realem ejusdem Sublationem ordinare queat.

Ut autem Ritus hujus Regni Accolis, jam aliquam sub Praesidio Legum constitutis, omni ratione

Felsége kegyelmes helybenhagyása mellett, itt újabban is megerősítetteknek nyilváníttatnak.²

² A nádor jogköre az 1867: VII. t.-cikkkel hatályon kívül helyezettett; a primásnak a pénzverdei felügyelete s az ezzel járó díjazása 1891. évi november hó 27-én kelt legfelső elhatározással megszüntettetett. (Pisetum.) A bánnak katonai méltósága 1868: XXX. t.-cikk 52. §-ával a polgári méltóságától külön választatott; a tárnok bírói jogköre megszünt 1847/8-ban.

I. Ferencz király I. decretuma 1792.

X. CZIKK.

Az Illyr kancellária eltörléséről, s a görög nem egyesült püspökök üléséről és szavazatáról.

A karok s rendek alázatos kivánságára, ő kir. Felsége kegyelmesen kijelenteni méltóztatott, miszerint néhai kedves nagyanyja Mária Theresia császárnénak s apostoli királynénak, a karok s rendek által felhozott példáját annyira becsben tartja, arra való tekintet nélkül is, hogy a nem egyesült görög szertartású országlakók időközben, tudniillik miután az Illyr kancelláriának felállítása már elhatározva volt, a köztörvény szerinti polgári joggal történt megajándékoztatásuk folytán indítatva, az Illyr kancelláriának a karok s rendek által kívánt eltörlését már tetteleg elhatározta; és nincs is egyéb hátra, minthogy ő Felsége több felé teendő utazásaiból szerencsésen visszatérvén, s azon előterjesztést, hogy ezen eltörlés a dolgok összezavarása nélkül mikép történhetnék meg, meghallgatván, valódi eltörlését is elrendelhesse.

Hogy azonban ezen szertartású országlakók, mint különben is az ország védelme alá rendelték, minden

consulatur, atque ii ipsum etiam conditae de iisdem Legis effectum sentiant, justam agnoscere Suam Majestatem eam Dominorum Statuum et Ordinum Propositionem, ut ex individuís ejusdem Ritus nonnulla requisitis qualitatibus instructa, ad Cancellariam Regiam Hungarico-Aulicam; prout et ad Consilium Regium Locumtenentiale applicentur Individua, quæ Sua Majestas mox subsecuta dictae Cancellariae sublatione, hunc in finem etiam nominatura est.

Quam elementissimam Suae-Majestatis Sacritissimæ affidatoriam Declarationem, Status et Ordines cum vero homagialis Devotionis, et Gratitude sensu suscipientes, ne parte etiam ex sua quidpiam desiderari sinerent, in conformitate factae humillimæ Representationis suae, dicti Ritus Metropolitae, et Episcopis Votum in Comitiiis jam ex nunc competere declarant, ac una cum benigno Suae Majestatis Consensu decernunt, ut de ipsa qualitate Voti et Sessionis, per Deputationem Regnicolarem in Coordinatione Comitiorum operaturam, praestetur Opinio, in affuturis Regni Comitiiis praescripto modo referenda, et terminanda.

módon megnyugtattassanak és ők maguk is az irántok alkotott törvények sikerét lássák, ő Felsége igazságosnak ismeri a karoknak s rendeknek azon előterjesztését, hogy azon vallású, s a szükséges tehetségekkel bíró némely egyének, a m. kir. udvari kancelláriánál, valamint a m. kir. helytartótanácsnál is alkalmaztassanak, kiket ő Felsége majd a nevezett kancellária eltörlése után e végből ki fog nevezni.

Mely legkegyelmesebb biztató nyilvánítását ő szent Felségének a karok és rendek igaz jobbágyi hódolat és hála érzésével fogadván, hogy magok részéről is semmi kívánni valót ne hagyjanak, legalázatosabb felterjesztésök értelmében, a mondott vallásbeli érseknek és püspököknek kijelentik, hogy az országgyűlésen már mostan is őket szavazat illeti; és egyszersmind ő Felsége kegyelmes megegyezése mellett elhatározzák, hogy az országos küldöttség által az országgyűlések rendezése tárgyában azok szavazatának, s ülésének minősége iránt, vélemény adassék és ez, a jövő országgyűlésre a megírt módon előterjesztendő, s meghatározandó.¹

¹ Jegyzet. Az 1885. évi VII. törvényczikk 4. §. B. b) pontja, a görög keleti szerb és román egyház nagyjainak, az ezen törvényczikkben biztosított ülés- és szavazati jogát a főrendiházban továbbra is fentartotta.

Magyarországban a görögkeleti szerb, román, görög, macedo-Vlach, Bolgár és Albán egyházak hívei mindannyian egyesítve voltak; 1785-ben először a görög és macedo-Vlach, görögkeleti hitközségek, a szerb hitközségekből kiváltak, külön templomokat és iskolákat építettek s templomaikban a görög nyelvű liturgiát használták s ezt napjainkig is használják. Egyháziilag azonban az illető görögkeleti szerb vagy román püspök fenhatósága alatt megmaradtak. 1863-ban a gyulafejevári görögkeleti érsekség felállítására és törvénybe iktatásával egyidejűleg alapított román metropolia, mint önálló görögkeleti román egyház a szerb egyházból vált ki.

Francisci I. Regis Decretum V. Anni 1807.

ARTICULUS IV.

Flumen Civitas, Portusque inarticulatur, Gubernatori autem Fluminensi in Tabula Procerum, Ablegatis vero Civitatis Fluminensis in Tabula SS. et OO. Sessio et Votum tribuitur.

Sua Majestate Sacratissima, ne diutius ardentia vota Statuum et Ordinum Regni moretur, annuente, Civitas Fluminensis, portusque per Augustissimam Imperatricem, et Reginam Mariam Theresiam peculiari Diplomate jam Regno incorporata, praesenti Article ad idem Regnum pertinere declaratur. Una vero :

§. 1.

Gubernatori Fluminensi sub Comitibus Regni in Tabula Procerum, Ablegatis autem Civitatis Fluminensis in Tabula SS. et OO. competens Sessio, et Votum tribuetur.

I. Ferencz király V. decretuma 1807.

IV. CZIKK.

Fiume város és kikötője becikkelyeztetik, a fiumei kormányzónak pedig a főrendek tábláján, Fiume város követének pedig a rendek tábláján, ülés és szavazat adatik.

Hogy a karok s rendek buzgó kívánsága tovább ne késleltessék, ő szent Felsége hozzájárulván, Fiume városa s kikötője, mely Mária Terézia felséges császárné és királyné által, különös oklevél mellett az országba már bekebeleztetett, ezen törvényczikk által az országhoz tartozónak kijelentetik; egyszersmind pedig:

1. §.

A fiumei kormányzónak az országgyűlésen, a főrendek tábláján, Fiume város követének pedig a karok és rendek tábláján, illető ülés és szavazat adassék.¹

¹ Jegyzet. Fiume város kikötője és kerülete a magyar koronához csatolt külön testet (*separatum sacrae regni coronae adnexum corpus*) képezvén, annak mint ilyennek külön autonómiaja, s erre vonatkozó törvényhozási és kormányzati viszonyaira nézve, Magyarország országgyűlése, s Horvát-Szlavon-Dalmátországok gyűlése és Fiume városa közt, küldöttségi tárgyalások útján közös egyetértéssel lesz megállapodás eszközzendő (1868: XXX. t.-czikk 66. §.) Az 1885. évi VII. törvényczikk, a fiumei kormányzónak ülés- és szavazati jogát a főrendiházban ezen törvényczikk érintetlenül hagyásával továbbra is fenntartotta.

1847/8 : III. TÖRVÉNYCZIKK.

Független magyar felelős ministerium alakításáról.

1. §.

Ő Felségének a királynak személye szent és sérthetetlen.

2. §.

Ő Felségének az országbóli távollétében a nádor és királyi helytartó az országban és alihoz kapcsolt részekben, a korona egységének, a birodalom kapcsolatának épségben tartása mellett, a végrehajtó hatalmat, a törvény és alkotmány ösvényén, teljes hatalommal, gyakorolja s ez esetben a mostani nádor cs. kir. főherczeg Istvánnak személye hasonlóképen sérthetetlen.¹

¹ Jegyzet: Ezen törvényszakasznak a nádor jogkörére vonatkozó intézkedése az 1867: VII. t.-czikkel hatályon kívül helyezettett.

3. §.

Ő Felsége s az Ő távollétében a nádor s királyi helytartó a végrehajtó hatalmat a törvények értelmében független magyar ministerium által gyakorolják s bármely rendeleteik, parancsolataik, határozataik, kinevezéseik csak úgy érvényesek, ha a Buda-Pesten székelő ministerek egyike által is aláíratnak.²

² Jegyzet. Ezen törvényszakasznak a nádor jogkörére vonatkozó intézkedése, az 1867: VII. törvényezikkel hatályon kívül helyezettett.

4. §.

A ministeriumnak mindegyik tagja mindennemű hivatalos eljárásáért felelős.

5. §.

A ministerium székhelye Buda-Pest.

6. §.

Mindazon tárgyakban, melyek eddig a m. kir. udvari kanczelláriának, a kir. helytartó-tanácsnak, s a kir. kincstárnak, ide értvén a bányászatot is, köréhez tartoztak, vagy azokhoz tartozniok kellett volna, s általában minden polgári, egyházi, kincstári, katonai és általában minden honvédelmi tárgyakban Ő Felsége a végrehajtó hatalmat ezentúl kizárólag csak a magyar ministerium által fogja gyakorolni.

7. §.

Az érsekek, püspökök, prépostok s apátoknak és ország zászlósainak kinevezése, a kegyelmezés jogának gyakorlata és a nemességnek, címeknek s rendeknek osztása, mindig az illető felelős magyar minister ellenjegyzése mellett, egyenesen Ő Felségét illeti.

8. §.

A magyar hadseregnek az ország határain kívül alkalmazását, nemkülönben a katonai hivatalokrai kinevezéseket, szintén úgy Ő Felsége fogja

a 13. §. szerint folyvást királyi személye körül leendő felelős magyar minister ellenjegyzése mellett elhatározni.

9. §.

Azon tárgyak, a melyek a 6. §-ban említett kormánytestületek által végelhatározás végett Ő Felségéhez szoktak felterjesztetni, kivéve a 7. és 8-ik szakaszokban kijelölteket, Ő Felségének az országbóli távollétében a ministerium által a nádor s királyi helytartó elhatározása alá terjesztendők.³

³ Jegyzet. Ezen törvényszakasznak a nádor jogkörére vonatkozó intézkedése, az 1867. évi VII. t.-czikkel hatályon kívül helyezettett.

10. §.

A ministerium áll: egy elnökből, s ha az maga tárczát nem vállal, kivüle még nyolcz ministerből.

11. §.

A miniszerelnökök Ő Felségének az országbóli távollétében a nádor s királyi helytartó, Ő Felségének jóváhagyásával nevezi.⁴

⁴ Jegyzet. Ezen törvényszakasznak a nádor jogkörére vonatkozó intézkedése, az 1867: VII. törvényezikkel hatályon kívül helyezettett.

12. §.

Ministertársait legfelsőbb megerősítés végett az elnök teszi javaslatba.⁵

⁵ Jegyzet. Ezen t.-szakasz az 1867. évi VIII. t.-czikkel következőkép módosított: 1. §. A miniszerelnök előterjesztésére, annak ministertársait Ő Felsége nevezi ki.

13. §.

A ministerek egyike folyvást Ő Felségének személye körül lesz, s mindazon viszonyokba, melyek a hazát az örökös tartományokkal közösen érdeklik, befolyván, azokban az országot felelősség mellett képviseli.

14. §.

A ministeriumnak, azon tagján kívül, mely a Felsége személye körül a 13. §-ban említett ügyekre ügyelend, következő osztályai lesznek:

- a) Belügyek.
- b) Országos pénzügy.
- c) Közmunka- és közlekedési eszközök és hajózás.
- d) Földművelés, ipar és kereskedelem.⁶
- e) Vallás és közoktatás.⁶
- f) Igazságszolgáltatás és kegyelem; és
- g) Honvédelem osztályai.

⁶ Jegyzet. Ezen törvénytörvényszakasz c) és d) pontjai, az 1889. évi XVIII. törvényezikkal »c) kereskedelmi ügyek; d) földművelési ügyek«-re átváltoztattak. Az illető ministerek pedig kereskedelem-ügyi, illetőleg földművelésügyi ministereknek fognak neveztetni.

15. §.

Mindegyik osztálynak, valamint az ahhoz tartozó, s az illető osztályfőnökök vezérlete alatt állandó hivatalos személyzetnek élén külön minister áll.

16. §.

A kebelébeni ügykezelés módját a ministerium maga határozandja meg.

17. §.

Az összes ministerium tanácsülésében, midőn Ő Felsége, vagy a nádor királyi helytartó abban jelen nincs, a miniszerelnök elnököl, ki e tanácsot, midőn szükségesnek látja, mindenkor összehívhatja.⁷

⁷ Jegyzet. Ezen törvényszakasznak a nádor jogkörére vonatkozó intézkedése, az 1867: VII. t.-cikkkel hatályon kívül helyezett.

18. §.

Mindegyik minister azon rendeletért, melyet aláír, felelősséggel tartozik.

19. §.

Az ország közügyei felett Ő Felsége, vagy a nádor és királyi helytartó, vagy a miniszerelnök elnöklete alatt tartandó értekezés végett, Buda-Pesten álladalmi tanács állittatik fel, mely a legközelebbi országgyűlésen fog állandóan elrendeztetni.⁸

⁸ Jegyzet. A nádor jogkörére vonatkozó intézkedés hatályon kívül helyezett (1867: VII. t.-cz.)

20. §.

Az Ő Felsége személye körül leendő minister mellé a kivántató hivatalos személyzettel két álladalmi tanácsos rendeltetik, kik jelenleg a m. kir. udvari kanczellária előadó tanácsosai közül fognak az illető minister előterjesztésére neveztetni.

21. §.

A 7. §-ban említett, s egyenesen Ő Felségének fentartott tárgyakat, a személye mellé rendelt felelős magyar minister fogja, a mellette levő álladalmi tanácsnokokkal és személyzettel kezelni.

22. §.

A magyar kir. udvari kancellária többi előadó-tanácsosai a 19. §-ban említett álladalmi tanácsba fognak áttétetni.

23. §.

A magyar királyi helytartótanács s az udvari kincstár az illető ministeri osztályok között az álladalmi tanács alakításánál is szemügyben tartandó 1791 : 58. t.-cikkekre való figyelemmel felosztatnak.

24. §.

A 6-ik §-ban körülírt kormánytestületeknek előülő tagjai a 19. §-ban említett álladalmi tanácsban foglalnak helyet, s ott a Felség, a nádor, királyi helytartó, vagy ministerek távollétében elnökölnek.⁵

⁵ Jegyzet: Ezen törvényszakasz az 1867 : VII. t.-czikkel hatályon kívül helyezettett.

25. §.

A 6-ik §-ban említett kormánytestületeknek minden hivatalnokai és szolgái s így nemcsak azok, kik újabb alkalmazást nyernek, hanem addig, míg más képen fognak alkalmaztathatni, azok is, kik a felebb említett ministeri osztályokban el nem helyeztetnek, jelenleges fizetésüket egészen megtartandják.

26. §.

Az ország minden törvényhatóságainak eddigi törvényes hatósága ezentúl is teljes épségében fentartandó.

27. §.

A törvényes bíróságok és ítélőszékek törvényes önállóságukban s a törvény további rendeleteig eddigi szerkezetökben fentartandók.

28. §.

A ministerek az országgyűlés mindegyik táblájánál ülésel birnak, s nyilatkozni kívánván, meghallgatandók.

29. §.

A ministerek az országgyűlés mindegyik táblájánál annak kíváratára megjelenni s a megkívántató felvilágosításokat előadni tartoznak.

30. §.

A ministerek hivatalos irataikat az országgyűlés mindegyik táblájának kíváratára, magának a táblának, vagy a tábla által kinevezett küldöttségnek megvizsgálása alá bocsátani köteleztetnek.

31. §.

A ministerek szavazattal az országgyűlésen csak azon esetben birnak, ha a felső táblának törvény szerinti tagjai, vagy követül az alsó táblához megválasztatnak.

32. §.

A ministerek feleletre vonathatnak:

a) Minden oly tettért, vagy rendeletért, mely az ország függetlenségét, az alkotmány biztosítékait, a fenn-

álló törvények rendeletét, az egyéni szabadságot, vagy a tulajdon szentségét sérti s általuk hivatalos minőségükben követtetik el vagy illetőleg adatik ki.

b) A kezeikre bizott pénz s egyéb értékek elsikkasztásáért, vagy törvényellenes alkalmazásáért.

c) A törvények végrehajtásában, vagy a közcsend és bátorság fentartásában elkövetett mulasztásokért, a mennyiben ezek a törvény által rendelkezésükre bizott végrehajtási eszközökkel elháríthatók valának.

33. §.

A ministereknek vád alá helyezettését az alsó tábla szavazatainak általános többségével rendeli el.¹

¹ Jegyzet: A m. kir. állami számvevőszék elnökének vád alá helyezése az 1870: XVIII. törvényezikk értelmében ugyanily módon történik.

34. §.

A biráskodást a felső tábla által, saját tagjai közül titkos szavazással választandó bíróság, nyilvános eljárás mellett gyakorlandja és a büntetést a vétséghez aránylag határozandja meg.

Választatik pedig összesen 36 tag, kik közül azonban tizenkettőt az alsó tábla által a vádpör elővitetére kiküldött biztosok, tizenkettőt pedig a vád alá vont ministerek vethetnek vissza. Az ekként alakított és tizenkét személyből álló bíróság fog fölöttük ítéletet mondani.²

² Jegyzet: A m. kir. állami számvevőszék elnöke felett, (1870: XVIII. t.-cz.) az ezen szakaszban megállapított bíróság ítél

35. §.

Az elmarasztalt miniszterre nézve a királyi kegyelmezési jog csak általános közbocsánat esetében gyakorolható.

36. §.

Hivatalos minőségükön kívül elkövetett egyéb vétségekre nézve a ministerek a köztörvény alatt állanak.

37. §.

A ministerium az ország jövedelmeinek és szükségleteinek kimutatását — s a multa nézve az általa kezelt jövedelmekről számadását országgyűlési megvizsgálás, illetőleg jóváhagyás végett — évenként az alsó táblánál bemutatni köteles.

38. §.

A ministerium hivatalbeli fizetését, a törvényhozás további rendeleteig, a nádor és királyi helytartó határozandja meg.³

³ Jegyzet: Ezen törvényszakasz az 1867: VII. t.-cz. 1. §-ával hatályon kívül helyezettett.

1847/8. EVI IV. TÖRVÉNYCZIKK.

Az országgyűlés évenkénti üléseiről.

1. §.

Az országgyűlés jövendőben évenként és pedig Pesten tartandván üléseit, az évenkénti ülésre az ország rendeit ő Felsége minden évben s a mennyire a körülmények engedik, a téli hónapokra hivandja össze.

2. §.

A hozandó törvények jövedőre ő Felsége által az évi ülés folyama alatt is szentesíttethetnek.

3. §.

A képviselők három évig tartandó egy országgyűlésre, s ezen országgyűlésnek mindhárom évi üléseire választatnak.¹

¹ Jegyzet. A három évi országgyűlési cyclus az 1886. évi I. törvényczikkkel öt évre hosszabbított meg.

4. §.

Az 1848-tól kezdve minden harmadik év eltelte után, a következő országgyűlés első évi üléseinek megnyitását megelőző hat hét lefolyása alatt, országszerte új képviselő-választás történik, midőn azok is, kik időközben választattak meg, csak új megválasztás által tarthatják meg képviselő-helyeiket és pedig szintén egy országgyűlés három évi üléseire.

5. §.

Ő Felségének joga van az összejött évi gyűlést prorogálni s berekeszteni, sőt az országgyűlést a három év eltétele előtt is felosztatni és ekkor új képviselőválasztást rendelni; de az utolsó esetben az újabb országgyűlés összehívásáról akképen rendelkezendik, hogy az előbbinek felosztatásától számítandó három hónap alatt összeüljön.

6. §.

Az évi ülés az utolsó évrőli számadásnak és következő évi költségvetésnek a ministerium által leendő

előterjesztése, s az irántoki határozatnak meghozatala előtt be nem rekesztethetik, sem az országgyűlés fel nem oszlattathatik.

7. §.

Elnököt és egy másodelnököt a főrendi táblához, a tábla tagjaiból ő Felsége nevez ki, de jegyzőit szintén saját tagjai közül, titkos szavazás útján a tábla maga választja.²

² Jegyzet. Ezen törvényszakasz az 1885 : VII. t.-cz. 15. §. által oda módosított, hogy a másodelnök helyett két alelnök nevezendő ki ő Felsége által.

8. §.

A királyi tábla a képviselők táblájának kiegészítő része lenni ezennel megszűnven, a képviselő tábla egy elnököt, két alelnököt és jegyzőket, tagjainak sorából, titkos szavazás útján maga választ.

Mindkét táblának elnökei az országgyűlés egész folyamára, a többi tábla hivatalnokok pedig évenként, az első ülésben választatnak és illetőleg neveztetnek ki, mely ülésben az elnökséget a tábla legkorosabb tagja viendő.³

³ Jegyzet. Az 1885. évi VII. t.-cz. 15. §-a akkép intézkedik, hogy az esetben, ha az elnök és alelnökök gátolva lennének egy ülésben az ülés tanácskozmányait vezetni, ezen egy ülésben is a jelenlévő tagok közül a legidősb elnököljön.

9. §.

Ugy a főrendi, mint az alsó táblai elnök az országos pénztárból díjt húz, mely a legközelebbi országgyűlés első évi ülésében fog meghatározatni.⁴

⁴ Jegyzet. Az elnöki tiszteletdíjat az 1885 : VII. t.-czikk 15. §-a fentartotta.

10. §.

Ülései mind a két táblának ezután is nyilvánosak. A tanácskozásaiban szükséges csend és rend s a hallgatók teljes hallgatagságban tartása iránt mindenik tábla szabályokat alkot s azoknak végrehajtását elnöke által szigorúan eszközölteti.⁵

11. §.

E részben előlegesen már most rendeltetik, hogy a hallgatóságnak a tanácskozást háborgatni semmiképen sem szabad.⁵

12. §.

Ha egyes hallgató, vagy a hallgatóság a tanácskozást háborgatja és az elnöki egyszeri intésnek sikere nincs, másodizben a jelen törvényre hivatkozva, az egyes hallgatót, vagy illetőleg a hallgatóságot kiparancsolhatja és annak helyét bezárathatja.⁵

13. §.

Ez megtörténvén, a tanácskozás vagy azon nap, vagy később, a többség határozata szerint, de mindig nyilvánosan folytatatik.⁵

14. §.

A rend és csend fentartása terembiztosok által, szükség esetében a nemzeti őrség alkalmazásával eszközöltetik.⁵

⁵ Jegyzet. Ezen törvényezikk 1., 2., 5., 6., 10., 11., 12., 13. és 14. §§. az 1885. évi VII. törvényezikk által módosítást nem szenvedtek és jelenleg is hatályban vannak.

Az előbbi §§-ban említett szabályokon kívül, a legközelebbi évi ülésben legelsőbbben is mindenik tábla magának rendszabályokat készít, melyekben a tanácskozás és szavazás módja és rende s általában véve a tábla belügye meg fog határoztatni, de a melyeknek a szorosabb értelemben vett tanácskozási rendet illető része, csak az évi ülések végével s csak a törvényjavaslatok tárgyalásának bevégezése után fog módosíthatatni.

1868. ÉVI IX. TÖRVÉNYCZIKK.

A görög-keleti vallásúak ügyében.

Szentesítést nyert 1868. évi június 24-én.

(A főrendiház szervezetét érintő szakasz.)

2. §.

A görög-keleti vallású románok részére felállított önálló, a szerbekével egyenjogú metropolita, nemkülönben az erdélyi görög-keleti vallású püspökségnek érsekségre emeltetése törvénybe iktattatik és az 1792 : X. törvényczikk rendelete erre kiterjesztetik.¹

¹ Jegyzet. Az ezen törvényczikkal törvénybe iktatott román metropolia metropolitájának ülés és szavazati jogát a főrendiházban az 1885 : VII. t.-cz. továbbra is fentartotta.

1868. ÉVI XXX. TÖRVÉNYCZIKK.

**A Magyarország s Horvát-Szlavon- és Dalmátországek
közti fenforgott közjogi kérdések kiegyenlítése iránt
létrejött egyezmény becikkelyezéséről.**

(Szentosítést nyert 1868. nov. 17-én.)

A főrendiház szervezetét érintő szakaszok.

34. §.

Horvát-Szlavon- és Dalmátországek a közös országgyűlésbe saját országgyűlésök kebeléből választják képviselőiket és pedig azon egész időszakra, a melyre a közös képviselőház megbízása terjed.

Azon esetre, ha a horvát-szlavon-dalmát országgyűlés időközben feloszlattatnék, Horvát-Szlavon- és Dalmátországek képviselői mindaddig tagjai maradnak a közös országgyűlésnek, míg az újlag egybehívott horvát-szlavon-dalmát országgyűlés új képviselőket választ.

36. §.

Horvát-Szlavon- és Dalmátországek a közös országgyűlés főrendiházába is két képviselőt küldenek saját országgyűlésökből.¹

¹ Jegyzet: Az 1881. XV. törvényczikk 3. §-ával a főrendi képviselők száma háromra emeltetett.

37. §.

Horvát-Szlavon- és Dalmátországek főrendei s azon világi és egyházi méltóságai, kik 1848. előtt a magyar országgyűlés főrendiházában ülési és szavazati

joggal birtak, ezentúl is hasonló joggal tagjai lesznek a közös országgyűlés felső házának mindaddig, míg a ház más alapokon nem rendeztetik.

39. §.

A közös országgyűlés összes költségei s így Horvát-Szlavon- és Dalmátországok képviselőinek napidíjai és szállásbérei is, a közös állampénztárból fedezendők.

40. §.

Miután a magyar korona országainak közös országgyűlése teendőinek egy részét, t. i. a *pragmatica sancti*óból folyóknak ismert közös ügyek költségvetésének megállapítását, saját kebeléből kiküldött bizottság (delegáció) által gyakorolja: Horvát-Szlavon és Dalmátországok képviselői közül, a közös országgyűlés által annyi tag választatik a magyar delegációba, a mennyi azon kulcs szerint, a mely szerint a nevezett társországok a közös országgyűlésen képviseltetnek, reájok esik.

41. §.

Ehhez képest megállapittatik, hogy Horvát-Szlavonországok képviselői közül a képviselőház részéről négy s a főrendiház részéről egy tag választassék a delegációba.

42. §.

Ha a horvát-szlavon és dalmát országgyűlés képviselőinek száma a 33. §-ban érintett területi gyarapodás folytán növekszik: megfelelő arányban fog szaporittatni azon tagok száma, a kik Horvát-

Szlavon- és Dalmátországok képviselői közül a delegációba választatnak.

44. §.

Horvát-Szlavon- és Dalmátországok érdekeinek képviselése tekintetéből ezen országok részére a Buda-Pesten székelő központi kormányhoz egy tárczanélküli külön horvát-szlavon-dalmát minster nevezetik ki. Ezen minster szavazattal bíró tagja a közös minster-tanácsnak és a közös országgyűlésnek felelős. Ugyanő képezi a kapcsolatot Ő Felsége és Horvát-Szlavon- és Dalmátországok országos kormánya közt.

50. §.

Az autonom országos kormányzat élén Horvát-Szlavon- és Dalmátországokban a bán áll, ki a horvát-szlavon-dalmát országgyűlésnek felelős.

51. §.

A horvát-szlavon és dalmátországi bánt, a magyar kir. közös minsterelnök ajánlatára és ellenjegyzése mellett, Ő császári és apostoli királyi Felsége nevezi ki.

52. §.

A bán polgári méltósága azonban jövőre külön választatik a katonaitól, s szabályul állittatik föl, hogy ezentúl Horvát-Szlavon- és Dalmátországok polgári ügyeire katonai egyén befolyást ne gyakorolhasson.¹

53. §.

A polgári állású bán ezután is »Horvát-Szlavon- és Dalmátországok bánja« címmel él s a báni hivatal

¹ Jegyzet: Ezen törvényszakasz az 1873: XXXIV. t.-cz. 7. §-ával akkép módosított:

»A bán katonai hatáskörrel nem bírhat.«

mindazon előjogait és méltóságait élvezi, a melyek új állásával összeférnek. Ennélfogva ezután is tagja marad a közös országgyűlés főrendiházának.²

59. §.

Kijelentetik továbbá, hogy Horvát-Szlavon-országok, mind külön territoriummal bíró politikai nemzet s belügyeikre nézve saját törvényhozással és kormányzattal bíró országok képviselői, mind a közös országgyűlésen, mint annak delegációjában a horvát nyelvet is használhatják.

63. §.

Közös ügyek tárgyalásakor azon épületen, a melyben a magyar korona országainak közös országgyűlése tartatik, a magyar lobogó mellé az egyesült horvát-szlavon-dalmát lobogó is felvonandó.

64. §.

A magyar korona országai által veretendő pénzekben a királyi címbe a »Horvát-Szlavon és Dalmátországok királya« cím is felvéteetik.

66. §.

Az előbbi szakasz értelmében Horvát-Szlavon és Dalmátországok területéhez tartozóknak ismertetnek el:

1. Mindazon terület, mely jelenleg Buccari városával és kerületével együtt Fiume vármegyéhez tartozik, Fiume város és kerülete kivételével, a mely

² Jegyzet: Ezen törvényszakasz az 1873. évi XXXIV. t.-cz. 8. §-ával akkép módosított:

»A bán ezután is Horvát-Szlavon- és Dalmátországok bánja címmel él s tagja marad a közös országgyűlés főrendiházának.

város, kikötő és kerülete a magyar koronához csatolt külön testet (seperatum sacrae regni coronae adnexum corpus) képez s a melynek, mint ilyennek, külön autonómiájára s erre vonatkozó törvényhozási és kormányzati viszonyaira nézve, Magyarország országgyűlése s Horvát-Szlavon- és Dalmátországok országgyűlése és Fiume városa közt, küldöttségi tárgyalások útján, közös egyetértéssel lesz megállapodás eszközölendő.¹

2. Zágrábmegye stb.

¹ Jegyzet: Ezen törvényszakasz² által az 1807: 4. törvény-czikkkel a fumei kormányzónak a főrendiházban adott ülés és szavazati jog érintetlenül hagyatván, az, az 1885. évi VII. t.-czikkkel továbbra is fentartatott.

1868. ÉVI XXXIX. TÖRVÉNYCZIKK.

A gyulafehérvári görög katolikus érsekség s a lugosi és szamosujvári görög katolikus püspökségek iránt.

Szentesítést nyert 1868. évi december 5-én.

A fogarasi görög-katolikus püspökségnek »gyulafehérvári görög-katolikus metropolia« cím alatt érsekségre emeltetése, nemkülönben a görög-katolikusok részére felállított lugosi és szamos-ujvári püspökségek törvénybe iktattatnak.²

² Jegyzet: Ezen érsekség és püspökségek egyháznagyjainak a főrendiházban ülés és szavazati jogát az 1885. évi VII. törvényczikk továbbra is fentartotta.

1868. ÉVI XLVI. TÖRVÉNYCZIKK.

A függő adósságok ellenőrzéséről.

(Szentelést nyert 1868 deczember 6-án.)

1. §.

Az 1867 : XV. t.-czikkben kimondott közös jótállás folytán a függő adósság kezelése mind a magyar korona országai, mind a birodalmi tanácsban képviselt országok részéről a közös pénzügyministerre bizattatik, a ki azt ministeriumának egyik osztálya által külön kezelteti.

2. §.

E kezelés ellenőrzésére mind a magyar korona országai, mind a birodalmi tanácsban képviselt országok külön-külön hat tagból és három póttagból álló ellenőrző bizottságot választanak.

3. §.

E bizottságok tagjai az illető törvényhozások megbízatásának egész idejére választatnak s működésüket az országgyűlés és birodalmi tanács feloszlása esetében is mindaddig folytatják, míg az újolag egybegyűlt törvényhozó testületek új választásokat tehetnek.

4. §.

Mindegyik ellenőrző bizottságba két tag és egy póttag a főrendek, illetőleg az urak házából, s négy tag és két póttag a képviselő, illetőleg az alsó házból választatik.

5. §.

Az időközben kilépő tagok póttagok behívása által pótlandók.¹

¹ Jegyzet. Ezen §. az 1870. évi XXIII. törvénycikkkel módosított.

6. §.

Mindegyik bizottság saját kebeléből választja elnökét s a működésre nézve létrejött közös megállapodást, úgy az ellenőrködés eredményét saját jegyzőkönyvébe igatja.

7. §.

Mindegyik bizottság ellenzárlatot gyakorol az államjegyek főtartalékára nézve.

8. §.

Az ellenőrző bizottságok tagjai rendszeresített fizetés nélkül teljesítik köteleességüket.

A közös ministerium székhelyén kívül lakó tagok azonban utazási s napidíjat húznak, melyet az illető törvényhozás határoz meg.

9. §.

Határozat hozására mindenik bizottságban legalább három tag jelenléte szükséges.

10. §.

Az ellenőrző bizottságok tagjai eljárásukért csak saját országgyűlésüknek felelősek.

11. §.

A szükséges munkaerők az illető pénztári és számviteli hivatalok személyzetéből adatnak a bizottságok rendelkezésére a közös pénzügyminister által.

12. §.

Az ellenőrző bizottságok feladata :

a) helyes ellenőrzési szabályok alkalmazásával örködni a felett, hogy a forgalomba bocsátott pénzjegyek, tehát állam- és váltójegyek összege meg ne haladja a törvényhozások által megállapított maximumot ;

b) ellenőrizni az államjegyek és váltójegyek készletét, a jegyek készítését, s az elhasznált jegyek megsemmisítését ;

c) felügyelni, hogy az 1867 : XV. t.-cz. ö. §-ában a sóbányai utalványok és államjegyek között megállapított viszony a törvény értelme szerint akképen tartassék fenn, hogy a sóbánya-utalványok időnkinti kevesbedése folytán az államjegyekből és váltópénzjegyekből álló és összesen 312 milliót tevő függő adósságnak növekedése állandóvá ne váljék ;

d) a függő adósságról havonkinti kimutatásokat közrebocsátani.

13. §.

A közös pénzügyminister s alárendelt közgei tartoznak törvényes hatáskörükbe tartozó minden műveletről az ellenőrző bizottságoknak felvilágosítást adni, könyveiket és számadásaikat megtekintés végett nyitva tartani.

14. §.

Mindenik ellenőrző bizottság évenkint külön jelentést tesz eljárásáról az illető törvényhozásnak.

15. §.

Ha e jelentésben olyan előterjesztés foglaltatnék, mely közös törvényhozási intézkedést igényel: az illető törvényhozás felszólítja kormányát, hogy az

az 1867: XV. t.-czikk 5-ik §-a alapján a másik törvényhozás felelős ministeriumával is érintkezésbe téve magát, azon tárgyan terjeszszzen elő törvényjavaslatot.

16. §.

Ha az ellenőrző bizottságok bármelyike a közös pénzügyminister ellen a függő adósságok kezelésére nézve oly vádat emelne, mely a kereset alá vételt vonhatná maga után, s az illető törvényhozások a vád alá helyezést kimondanak: erről a delegatiók értesíttetnek. A delegatiók ez esetben minden oly tárgyalás mellőzésével, mely a függő adósságoknak hatáskörükbe nem tartozó kérdésére vonatkoznék, azonnal a bíróság megalakításához látnak.

17. §.

Az államjegyek és váltójegyek készítése, az ezekre való felügyelet, az elhasznált jegyek megsemmisítése, a forgalmon kívül helyezett jegyek beváltása, s az ezen műveletek körüli eljárás által igényelt költségeket és díjazásokat a magyar korona országai 30⁰0, a birodalmi tanácsban képviselt országok pedig 70⁰0 arányban viselik.

18. §.

A folyó 1868-ik évre ezen költségek fejében a magyar pénzügyminister 200.000 forintot fog a közös pénzügyministernek számadás terhe alatt átszolgáltatni.

19. §.

A függő adósság kezelési költségei jövőre, az ellenőrző bizottságok előirányzata alapján, az illető törvényhozások költségvetéseibe vétetnek föl; s e költ-

ségek hová fordításáról az ellenőrző bizottságok elé adatik a számadás, melyet azok illető törvényhozásaik elé terjesztenek.

20. §.

Az államjegyek és váltójegyek alakjának koronkint változtatása alkalmával, a forgalmon kívül tett jegyek rendszerint mind nem váltatván be, az államra ez uton háramló nyereség jövőre a pénzjegyek készitési és kiállitási költségének fedezésére szolgáló pénzalapot fogja képezni, mihelyt ilyen alap lesz, s mindaddig, mig abban az államjegyek kezelési költségére elegendő összeg találtatik: a függő adósságok kezelési költségei abból fedeztetnek.

21. §.

Az előbbi szakaszban érintett kezelési alap szintén az ellenőrző bizottságok ellenőrködése alá helyeztetik, s arról évenként az ellenőrző bizottságok útján a két törvényhozás (birodalmi tanács és országgyűlés) elé terjesztetik a számadás.

22. §.

Ha a függő adósságok közös kezelése a két törvényhozás intézkedése folytán bármikor és bármiként megszűnnék: a 20. §-ban érintett kezelési alap a magyar korona országai és a birodalmi tanácsban képviselt országok közt a 17-ik §-ban említett arány szerint osztatik meg.

1870. ÉVI XVIII. TÖRVÉNYCZIKK.

Az állami számvevőszék felállításáról s hatásköréről.

(Szentesítést nyert 1870. évi május hó 30-án.)

A főrendiház szervezetét érintő szakaszok.

6. §.

Az állami számvevőszék elnöke a képviselőház kezdeményezése folytán az országgyűlés által kijelölt három egyén közül Ő Felsége által a minisiterelnök ellenjegyzése mellett neveztetik ki; a főszámtanácsost és számtanácsosokat Ő Felsége az állami számvevőszék elnökének javaslatára, a minisiterelnök felterjesztésére és ennek ellenjegyzése mellett nevezi ki. A segéd- és kezelő-személyzet kinevezésének joga az állami számvevőszék elnökét illeti.

8. §.

Az állami számvevőszék elnöke¹ egész életére neveztetik ki, s hivatalát csak a következő 9. és 10. §§-ban megállapított törvényes eljárás következtében vesztheti el.

¹ Jegyzet. Az állami számvevőszék elnökét, az országgyűlés képviselőháza által kijelölt három tag közül, Ő Felsége nevezi ki. A kijelölés akként történik, hogy a képviselőház a szavazás útján abszolut többséget nyert három jelölt nevét, a vonatkozó jegyzőkönyv kivonatának elnöki átirat kapcsán történő átküldése mellett, hozzájárulás végett a főrendiházzal közli. A főrendiház az esetben, ha egy tagja által sem indítványoztatik szavazás, ezen választás illetőleg kijelölés iránti törvényes befolyásának jogát és kötelességét oly módon érvényesíti, hogy a választás vagy kijelöléshez való hozzájárulását egyszerű üzenettel a képviselőházzal közli. Ha pedig szavazás indítványoztatnék, akkor a választás elrendelendő, s annak eredményéről a képviselőház értesítendő.

9. §.

Az állami számvevőszék elnöke felelős minden mulasztásért vagy törvényellenes eljárásért, a melyet vagy maga követ el, vagy a melyet, tudomása lévén róla, jelentésében az országgyűlés elé terjeszteni elmulasztott.

10. §.

Az állami számvevőszék elnökének vád alá helyezését a képviselőház általános szavazattöbbséggel rendeli el, s ez esetben a bíraskodást² ugyanolyan módon, ugyanazon bíróság gyakorolja, a mely a miniszterekre nézve az 1848. III. t.-cikkben meg van állapítva és ugyanazon törvény 35-ik §-ának rendelete az állami számvevőszék elnökére is kiterjed.

² Jegyzet. Az állami számvevőszéki elnököt a képviselőház helyezi vád alá, felette azonban a főrendiház saját tagjai közül titkos szavazással választandó 36 tagú bíróság ítél. Ezek közül a képviselőház által a vádpör elővételeire kiküldött biztosok 12-öt és a vád alá helyezett elnök szintén 12-öt vethetnek vissza. (1848. évi III. t.-cikk 33, 34, 35. §§.)

1870. ÉVI XXIII. TÖRVÉNYCZIKK.

A függő államadósság ellenőrzésére kiküldött bizottságról szóló 1868-ik évi XLVI. t.-cikk 5. §-ának módosítása tárgyában.

(Szentelést nyert 1870. évi június hó 8-án.)

A főrendiház szervezetét érintő szakasz.

1. §.

A függő államadósság ellenőrzésére kiküldött bizottságról szóló 1868:XLVI. t.-cikk 5. §-a ekkép módosittatik: »A póttagok nemesak a kilépő, hanem az ideiglenesen akadályozott rendes tagok pótlására is behivattathatnak.«

1871. ÉVI VIII. TÖRVÉNYCZIKK.

A bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről.

(Szentelést nyert 1871. évi márczius hó 13-án.)

A főrendiház szervezetét érintő szakasz.

35. §.

A királyi táblák elnökei és alelnökei, a kir. Curia elnökei és alelnökei, ítélő bírái, továbbá a korona-ügyész felett, külön fegyelmi bíróság gyakorolja a fegyelmi hatóságot.¹

¹ Jegyzet. A törvényben foglalt eme elnevezés: »felsőház«, annak idején a főrendiháznak felsőházzá szándékolt átalakítása következtében került a törvény szövegébe; minthogy azonban az 1885: VII. törvényczikk által a főrendiház szervezetének módosításával, a főrendiház továbbra is fentartatott, a kilátásba helyezett új fegyelmi törvényben, kétségekivül a valóságnak megfelelő elnevezés fog használatni.

Ezen fegyelmi bíróság, mely 36 rendes és 12 póttagból áll, fele részben a felsőház által minden országgyűlésen önkebeléből választandó tagokból, fele részben pedig a m. kir. Curia alelnökeiből és bíráiból alakittatik kineveztetésök sorrendje szerint. Elnöke a felsőház elnöke vagy másodelnöke,² — ezek akadályoztatása esetében a felsőház által választott tagok közül az, ki legtöbb szavazatot nyert.

² Jegyzet. A főrendiház szervezetének módosításáról szóló 1885: VII. törvényczikk alapján a másodelnök helyett két alelnök neveztetik ki.

Ezen fegyelmi bíróságnak felsőházi tagjai, a felsőháznak nyílt ülésében bírói esküt tesznek le;³

³ Jegyzet. A főrendiház által a fegyelmi bíróságba megválasztott tagok, a főrendiház nyílt ülésében következő szövegű esküt tesznek le:

Én..... mint az 1871. évi VIII. t.-cz.

35. §. értelmében alakított legfelsőbb fegyelmi bíróság tagja, esküszöm az egy élő Istenre, hogy az előttem tárgyalandó fegyelmi ügyekben részrehajlás és mellékes tekintetek nélkül járok el, minden igyekezetemet az igazság felderítésére fordítom és a törvény és lelkiismeretes meggyőződéseim szerint igazságos ítéletet mondok.

Isten engem úgy segítjen!

lemondás esetében, a lemondás okainak alapossága és a lemondás elfogadása felett a felsőház határoz; — megbízatásukat minden esetben mindaddig tartoznak folytatni, míg helyök új választás által be nem töltetett.⁴

⁴ Jegyzet. A főrendiház által megválasztott fegyelmi bírósági tagok megbízatása, az országgyűlés egész tartamára (5 év), sőt annak feloszlata esetében mindaddig tart, míg az újból egybehívandó országgyűlés megnyitása után választandó tagok, nyílt ülésben a birói esküt le nem tették.

A bíróság az elnökön kívül tizenkettős tanácsban ítél. A bíróság tagjainak névjegyzéke a közvádlóval és vádlottal legalább 24 órával a tárgyalás előtt közöltetik, és mindegyiknek jogában áll, úgy a felsőházi, mint a birói tagok közül az okok megnevezése nélkül, hatnak kihagyását kívánni.

Ha a felek ezen kihagyási jogot épen nem, vagy nem egészen gyakorolják: az illető tanács a felsőházi tagok közül azon hat tagból, kik legtöbb szavazatot nyertek, a birói tagok közül pedig a kinevezés sorrendje szerinti első hat tagból alakittatik.

Ezen bíróság határozata végérvényes.

1873. ÉVI XXXIV. TÖRVÉNYCZIKK.

A Magyarország és Horvát-Szlavon- és Dalmátországok közti fenforgott közjogi kérdések kiegyenlítése iránt létrejött, az 1868. évi XXX. t.-cz. által becikkelyezett egyezmény némely szakaszainak módosításáról, illetőleg kiegészítéséről.

(Szentelést nyert 1873. évi november hó 30-án.)

A főrendiház szervezetét érintő szakaszok.

7. §.

Az 1868. évi XXX. törvényczikk 52. §-a helyett a következő szakasz vétetik fel:

»A bán katonai hatáskörrel nem birhat.«

8. §

Az 1868. évi XXX. törvényczikk 53. szakasza hatályon kívül helyezettvén, helyette a következők rendeltetnek:

»A bán ezután is »Horvát-Szlavon- és Dalmátországok bánja« czímmel él, s tagja marad a közös országgyűlés főrendiházának.«¹

¹ Jegyzet. Ezen törvényszakasz határozmányát a Horvát-Szlavon-Dalmátország bánjára nézve, az 1885-ik évi VII. törvényczikk továbbra is fentartotta.

1881. ÉVI XV. TÖRVÉNYCZIKK.

**A Magyarország és Horvát-Szlavon- és Dalmátországok
közti közjogi kérdések rendezéséről szóló 1868. évi
XXX. és 1873. évi XXXIV. törvényczikk némely hatá-
rozmányainak módosításáról.**

(Szentelést nyert 1881. évi márczius hó 25-én.)

A főrendiház szervezetét érintő szakasz.

3. §.

A jelen törvény 2. §-ában megjelölt időponttól kezdve¹ Horvát-Szlavonországok a közös országgyűlés főrendiházába három képviselőt küldenek saját országgyűlésükből.

¹ Jegyzet. Ezen időpont, a határőrvidéknek Horvát-Szlavonországokkal közigazgatásilag való egyesítése után, a határőrvidék lakosságának az alkotmányos életben tétleg való részvételével kezdődik. — (1882. évi XL. törvényczikk.)

1884. ÉVI XXXVIII. TÖRVÉNYCZIKK.

Az 1881. évi LIX. t.-cz. 101. §-ának módosításáról.

(Szentelést nyert 1884. évi november hó 6-án.)

Az 1881. évi LIX. t.-cz. 101. §. második bekezdése következőkép módosittatik:

1. §.

Mig a kir. Curia szervezése iránt a törvényhozás végleg intézkedik, a magyar kir. Curia elnökből, másodelnökből, hét tanácselnökből és a fumei tenge-

részeti ügyek két előadójával együtt, hatvankét rendes bíróból áll.¹

¹ Jegyzet. Mailáth György országbíró halála után, az országbíró jogköre hatályon kívül helyeztetvén, a királyi Curia elnöki méltósága az országbírói méltóságtól elválasztatott.

A kir. Curia elnökének és másodelnökének, úgyszintén a budapesti kir. ítélőtábla elnökének a főrendi házban, az 1885: VII. törvényczikk ülést és szavazati jogot adott.

2. §.

Ezen törvény végrehajtásával az igazságügy-minister bizatik meg.

AZ 1886. ÉVI I. TÖRVÉNYCZIKK.

Az országgyűlés tartamának meghosszabbításáról.

(Szentelést nyert 1886. évi február hó 14-én.)

1. §.

Az 1847—48-ik évi IV. törvényczikk 3., 4., 5. §-ai annyiban módosíttatnak, hogy a képviselők öt évig tartandó egy országgyűlésre és ezen országgyűlés mind az öt évi üléseire választatnak.

2. §.

Ezen törvény az 1847—48-ik évi IV. törvényczikk értelmében legközelebb bekövetkezendő általános képviselői választással lép hatályba és végrehajtásával a kormány bizatik meg.

1889. ÉVI XVIII. TÖRVÉNYCZIKK.

Az 1847/8. évi III. t.-cz. 14. §-ának módosításáról.

(Szentelést nyert 1889. évi május hó 12-én.)

1. §.

Az 1847/8. évi III. t.-cz. 14. §-ának c) és d) pontjai, melyek a magyar felelős ministeriumnak a

közmunka, közlekedési eszközök és hajózás, továbbá a földmívelés, ipar és kereskedelem részére felállítandó osztályairól rendelkeznek, következőleg módosítatnak:

c) Kereskedelmi ügyek.

d) Földmívelési ügyek.

2. §.

A közmunka- és közlekedésügyi minister ezen-től kereskedelemügyi, — a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister pedig földmívelésügyi minister-nek fog neveztetni.

A ministerium utasittatik, hogy ezen két minister hatáskörét, illetőleg ugy bel-, mint külszolgálati ügycsoportjait az 1-ső §. értelmében megállapítsa, egy-uttal a személyzet áthelyezése, illetőleg kicserélése és a költségvetési hiteleknek a két ministerium megállapítandó ügycsoportjai szerint való rendezése és megosztása iránt az 1889. évi állami költségvetés keretén belül intézkedjék.

3. §.

A jelen törvény életbelépésének időpontjától kezdve mindazon ügyek, melyek akár felterjesztés, akár felelősség útján ministeri eldöntést, illetve határozatot igényelnek, ugyszintén a törvények végrehajtása azon minister hatáskörébe esnek, kinek illetékességéhez azok a jelen törvény 2. §-a szerint megállapított ügybeosztás értelmében tartozni fognak.

Az ily értelemben szükséges tájékoztató rendelet kibocsátásával a kereskedelemügyi és a földmívelésügyi ministerek hivatnak meg.

4. §.

A jelen törvény végrehajtásával a ministerium bizatik meg és annak kellően közzéteendő életbelépése időpontját is a ministerium állapítja meg.

AZ 1891. ÉVI XVII. TÖRVÉNYCZIKK.

A birói és ügyészi szervezet módosításáról.

(Szentesítést nyert 1891. évi június hó 3-án.)

A főrendiház szervezetét érintő szakasz.

64. §.

A jelen törvény értelmében az általánosságban használt »ítélőbíró« elnevezés alatt a királyi curiánál, királyi ítélőtáblánál, királyi törvényszéknél és királyi járásbírósnál alkalmazott elnök, másodelnök, alelnök, tanácselnök, bíró és albíró; —

»ügyészek« vagy »ügyészség« elnevezés alatt a koronaügyész, királyi főügyész és ezek helyettese, a királyi ügyész és alügyész; —

»bíróági hivatalnokok« alatt pedig a királyi bíróságoknál és ügyészségeknél alkalmazott többi államhivatalnokok értetnek.

A főrendi ház házszabályai.

(Elfogadtattak a főrendi ház által kiküldött 17-es bizottság tervezete alapján, 1886. évi január hó 30-án tartott XXI-ik ülésben a 151. jegyzőkönyvi pont alatt hozott határozattal.)

I. FEJEZET.

Teendők a főrendi ház megalakulása előtt.

1. §.

Ülés az országgyűlés megnyitása előtt.

Az országgyűlés megnyitását megelőző napon a főrendi ház jelenlevő legkorosabb tagjának elnöksége alatt s a legfiatalabb négy tag jegyzői működése mellett összeülvén, korelnök értesíti a főrendeket az országgyűlés ünnepélyes megnyitásának helyéről, idejéről és rendéről s az országgyűlés megnyitása után legközelebb tartandó ülés óráját kitűzi.

2. §.

Ülés az országgyűlés megnyitása után, s az igazoló bizottság megválasztása.

Az országgyűlés megnyitása utánra kitűzött ülésben kihirdettetvén a főrendi ház

elnökének kinevezését tartalmazó királyi leirat, a főrendi ház kinevezett elnöke vagy egyik alelnöke az elnöki széket elfoglalja s nyomban, avagy a meghatározandó időben, a ház az országgyűlés tartamára tagjai sorából (37. §.) viszonylagos szavazattöbbséggel a 4. §. második bekezdésében körülírt módon 15 tagú igazoló bizottságot választ.

3. §.

Az igazoló bizottság teendője a ház megalakulása előtt.

Az igazoló bizottság a 25. §-ban foglaltakhoz képest megalakul és alapul véve a legközelebb befejezett országgyűlés alatt igazolva volt főrendeknek névsorát, úgy figyelemmel azokra, kiknek joguk ideiglenesen szünetel, valamint számba véve az időközben netalán történt halálozásokat: az igazoltak névsorának megállapítása iránt — tekintettel az 1885. évi VII. t.-cz. 3., 10., 11. és 12. §-aiban foglaltakra, nemkülönben az azok személyében történt változásokra — kik az 1885. évi VII. t.-cz. 1. §-ának d) pontja, továbbá a 4. és 5. §-ok alapján tagjai a háznak — a főrendi háznak

indokolt javaslatot tesz olykép, hogy azok beigztatását, kik tudomása szerint jogosultságukat kétségtelenül megszerezték, illetőleg azok törölését, kik jogosultságukat állandóan, avagy ideiglenesen elvesztették, indítványba hozza, azokat pedig, kiknek jogosultsága kétséges, az 1885. évi VII. t.-cz. 19. §-a értelmében szervezendő bíróság elé utasítandóknak jelenti ki.

II. FEJEZET.

A főrendi ház megalakulása.

4. §.

A háznagy és jegyzők választása.

Az igazoló bizottságnak az előző §. értelmében bemutatott javaslata felett a főrendi ház a 8. § ban foglaltakhoz képest határozván, tagjai sorából (37. §.) általános többséggel háznagyot és viszonylagos szavazattöbbséggel nyolcz jegyzőt együttesen választ ekképen:

A főrendek egyenkint jelennek meg az elnök előtt szavazatjegyeik beadása végett s ha az elnök felszólítására szavazó többé nem

jelentkezik, a korjegyzők az elnökség felügyelete mellett a szavazatokat összeszámítják.

Az elnök az eredményt az ülés tudomására hozva, a főrendi házat megalakultnak jelenti ki.

Az 1848. évi IV. t.-cz. 8. §-ához képest a háznagy és a jegyzők minden évi ülősszak elején újból választandók. A volt háznagy és a jegyzők újból megválaszthatók.

Az új választás eredményeinek kihirdetéseig az előbbi ülősszakban választottak folytatják hivatalos működésüket.

III. FEJEZET.

A z i g a z o l á s r ó l.

Első cím.

Az igazoló bizottság.

5. §.

Az igazoló bizottság teendője a ház megalakulása után.

Mihelyt a főrendiház az igazoltak névsorát az előző §-ban érintett határozattal meg-

állapította, az igazoló bizottság a főrendi ház összes jogosult tagjainak névsorát az elfogadott sorrend szerint összeállítja és kinyomtatja.

A bizottság továbbá

1. nyilvántartja a bemutatott királyi leveleket, a felmentésért beérkezett kérvényeket és a haláleseteket;

2. a 3. §-ban körülírt módon javaslatot tesz a főrendi háznak azon tagokat illetőleg, kiknek főrendi tagsági joga a vett hivatalos értesítések, avagy saját tudomása szerint megszűnt, szünetel, avagy újból feléled;

3. véleményt mond a főrendi ház által jelentéstétel végett hozzá utasított beadványok és ama kérvények felett, melyek jogosultság elismerését, királyi levelek kieszközlését czélozzák;

4. külön-külön jegyzékeket vezet azon tagokról, kiknek jogosultsága

a) megszűnt, avagy

b) szünetel és

c) azokról, kik jogukat a jogosultság igazolását követő legközelebbi ülészaktól fogva gyakorolhatják;

5. az általa vezetett jegyzékeket és a

főrendi ház jogosult tagjainak névsorát a főrendi ház határozataihoz képest esetről-esetre kiigazítja.

6. §.

Az igazoló bizottság jegyzőkönyvei.

Az igazoló bizottság üléseiről jegyzőkönyvek vezetendők.

Eme jegyzőkönyvek bizottsági ülésben hitelesítendők, az elnök és a jegyző által aláírandók s az iratokkal együtt a ház irattárában elhelyezendők.

Második cím.

Igazoló eljárás a főrendi házban.

7. §.

A főrendi ház tagjainak kötelessége a jogaik gyakorlását felfüggesztő, avagy megszüntető körülmények bejelentését illetőleg.

Azok, kik az 1885. évi VII. t.-cz. 2. §-ának *b)* és *c)* pontja értelmében tagjai a főrendi háznak, ha vagyoni képesítésüket elvesztik, kötelesek azt a főrendi háznak írásban azonnal bejelenteni.

Ugy ezen, valamint a főrendi ház többi tagjait hason kötelesség terheli azon egyéb körülmények bejelentése tekintetéből, melyek jogaik gyakorlatát az 1885. évi VII. t.-cz. értelmében felfüggesztik avagy megszüntetik.

8. §.

A főrendi ház jogköre a jogosultság kérdéseiben.

A főrendi ház az előző §. értelmében tett bejelentéseket vita nélkül tudomásul veszi s a névsor kiigazítására és a megfelelő jegyzék kiegészítésére az igazoló bizottságot utasítja.

Ha az érintett bejelentést egyesek elmulasztják, de jogosultságuk ellen az igazoló bizottságnak kételyei vannak, vagy a ház valamelyik tagja írásban benyújtott kifogást tesz s ezen kifogást a háznak még legalább négy tagja írásban támogatja, a főrendiház az ügyet minden vita nélkül az igazoló bírósághoz utasítja. A jog gyakorlatát felfüggesztő körülmények megszűnése, valamint vagyoni képesítés alapján a jogosultságnak megállapítása iránt fenforgó kérdésekben a főrendi ház az igazoló bizottság meghallgatása mellett határoz.

Ha azonban a jog gyakorlatát felfüggesztő körülmény megszűnése, illetőleg a vagyoni képesítés az igazoló bizottság véleménye, avagy a ház valamelyik tagja által írásban benyújtott s legalább még négy tag által támogatott kifogás szerint nem kétségtelen, úgy azon esetekben is, melyekben az igazoló bíróság által elvesztettnek határozatilag kijelentett törvényszerű képesítés újból megszerzése forog szóban, a főrendi ház minden vita kizárásával az igazoló bíróságot határozathozatalra utasítja.

9. §.

A bírósági eljárás alatt álló főrendi tagok joga a főrendi házban.

Azok, kik irányában vagyoni képesítés elvesztése czímén az igazoló bírósági eljárás folyamatban van, joguk gyakorlatától csak azon ülésszak lejártával esnek el, melyben az igazoló bíróság kimondotta, hogy vagyoni képesítésüket elvesztették.

A joggyakorlat felfüggesztésének, illetőleg megszűnésének kimondása iránt más czímen folyamatba tett eljárásnál a joggyakorlat felfüggesztése, illetőleg megszűnése az igazoló

biróság határozatának bejelentését követő napon veszi hatályát.

10. §.

Az igazoló bíróság határozatainak bejelentése.

Az igazoló bíróság határozatát az illető bírósági előadó a főrendi ház ülésében előszóval jelenti be s a főrendi ház minden vita kizárásával rendeli el, hogy a névsor és jegyzék esetleg kiigazittassék, illetőleg a szükségelt királyi levél kieszközöltessék.

11. §.

A királyi levél kieszközlését szorgalmazó kérvények.

A főrendi háznak megjelenésre jogosított tagjai királyi levél kieszközlését szorgalmazó kérvényüket, ha az országgyűlés együtt van, a főrendi ház elnökénél, különben pedig a m. kir. belügyministernél nyújtják be, ki azokat az országgyűlés összejövetele után a főrendi ház elnökéhez küldi át.

A főrendi ház elnöke a hozzá érkezett kérvényeket az igazoló bizottsághoz utasítja s ha kétség nincs, a ház ennek jelentése alap-

ján a szorgalmazott királyi leveleket kieszaközli.

Harmadik ezim.

Az igazoló bíróságról.

A) A bíróság szervezete.

12. §.

Az igazoló bíróság alakítása.

A 8. §-ban jelzett igazolási kötes ügyek elbirálására a főrendi ház tagjai sorából az országgyűlés tartamára általános szavazattöbbséggel »Igazoló bíróság«-ot alakít.

Az igazoló bíróságba a ház elnököt, 14 rendes és 4 póttagot választ. Jegyzőt a ház tagjai sorából a bíróság elnöke nevez ki.

13. §.

A bíróság üléseiről és határozatképességéről.

Érdemleges határozatait a bíróság rendes üléseiben hozza, melyek a ház tagjaira a határozat hozataláig (az előadó véleménye előterjesztéseig) nyilvánosak.

Érdemleges határozathozatalra az elnökön kívül legalább 6 tag jelenléte szükséges.

Szavazategyenlőség esetén az elnök szavazata dönt.

14. §.

Az igazoló bíróság tagjai biráskodását kizáró érdekeltségi esetek.

Az igazoló bíróság egyik tagja sem vehet részt oly ügy tárgyalásában, melyben saját személyénél fogva érdekelve van, melyben felmenő vagy lemenő ágbeli rokonai vagy oly személyek vannak érdekelve, kik vele másod-iziglen oldalrokonságban vagy sógorságban, továbbá fogadott szülei vagy fogadott gyermeki, végre gyámsági vagy gondnoksági viszonyban állanak; úgy olyan érdekeltek ügyeiben sem, kiknek valamelyikével peres viszonyban áll.

15. §.

Az érdekeltségi okból nem határozatképes bíróság kiegészítése s a bíróság elnökének helyettesítése.

Ha a bíróság az előző §-okban foglaltak folytán nem volna határozatképes, jelentést tesz a háznak, mely a bíróság kiegészítéséről választás útján gondoskodik.

Az érdekeltségi vagy egyéb okból akadályozott bírósági elnököt a bíróság nem akadályozott legidősebb rendes tagja helyettesíti.

16. §.

Az igazoló bíróság eskümintája.

Az igazoló bíróságnak a 12. és 15. §-ai értelmében választott tagjai a főrendiház nyilvános ülésében a következő esküt teszik le:

»Én . . . . . esküszöm az egy élő Istenre, hogy az előttem tárgyalandó ügyekben a törvény és a főrendiház szabályai szerint részrehajlás és mellékes tekintetek nélkül járok el, minden igyekezetemet az igazság felderítésére fordítom s a törvény és lelkiismeretes meggyőződéseim szerint igazságos határozatot mondok. Isten engem úgy segítjen!«

17. §.

Az igazoló bíróság ügykezelése.

Az igazoló bíróság részére a főrendiház elnöki irodájában külön ígtató könyv vezetetik és a bírósági iratok külön jel alatt s csomókban rendezve kezeltetnek.

B) Eljárás.

18. §.

A tárgyalás előkészítése.

A bíróság elnöke a bíróság tagjai sorából esetről-esetre előadót rendelve ki, a főrendiház által a bírósághoz utasított iratokat helyben kézbesítési ív, vidéken térít-vevény mellett érdekelttel másolatban oly felhívással közli, hogy a kézbesítéstől számított harmincz nap alatt hiteles okmányokkal vagy maga vagy e részbeni meghatalmazottja a fenforgó kéte-lyeket oszlassa el, illetőleg a tett kifogásokat enyésztesse el, nemkülönben a bíróság elnöke és egyes tagja irányában a 14. §. alapján emelhető kifogásait adja elő.

A mennyiben érdekelt fennebbi határidő alatt a szükséges okmányokat meg nem szerezhethné, ezen határidő leteltéig maga vagy meghatalmazottja indokolt beadványban a bíróság elnökénél kérheti, hogy a 30 napi határidő még 30 nappal meghosszabbíttassék.

További meghosszabbításnak helye nincs a 30, illetőleg meghosszabbítás esetén 60 nap leteltével érdemleges határozat a rendel-

kezés alatt álló iratok alapján hozatik, mire érdekelt már a felhívás alkalmával külön is figyelmeztetendő.

19. §.

Az előadó tiszte a tárgyalás előkészítését illetőleg.

Az előző §-ban érintett határidő elteltével a háztól nyert iratok, valamint az érdekeltektől beérkezett okmányok tanulmányozás végett előadónak kiadatván, előadó az érdemleges tárgyalást előkészíteni tartozik.

20. §.

A tárgyalás kitűzése.

Az ügy érdemleges tárgyalásának napját és óráját a bíróság elnöke tűzi ki és arra a bíróság tagjait a napirend közlése mellett legalább 3 nappal megelőzőleg azon figyelmeztetéssel hívja meg, hogy azok, kik a 14. §-ban foglaltaknál, vagy egyéb oknál fogva a tárgyalásban részt nem vehetnek, azt nála haladéktalanul jelentsék be.

21. §.

Erdemleges tárgyalás és határozathozatal.

A kitűzött időben a bíróság elnöke az ülést megnyitván, a bíróság mindenekelőtt határoz az érdekelt fél által a 14. §. alapján esetleg emelt kifogások felett. Azután elnök az ügyállást az előadóval előterjeszteti, felolvastatja azon iratokat és okmányokat, melyeknek felolvasását a megbírálandó tény felderítésére szolgálhatóknak véli, vagy amelyek felolvasását a bíróság egyik, vagy másik tagja kívánja. Ennek megtörténtével előadót véleményének előterjesztésére hívja fel. Az előadó véleményének meghallgatása után elnök a bíróság többi tagját kéri felnyilatkozattételre, a határozatot kimondja és felhívja előadót, hogy a bíróság határozatát a főrendi ház legközelebbi ülésében jelentse be.

22. §.

Az ülési jegyzőkönyvről.

A bírósági ülésről a jegyző által jegyzőkönyv vezetendő.

A jegyzőkönyv tartalmazza az ülés napját, a bírósági tagok neveit, a tárgyalás me-

netét kivonatossan, a határozatot, a mellett és ellennyilatkozók számszerű jelzésével indokai-
val együtt, valamint kívánatra a különvéle-
ményeket. A jegyzőkönyv a bíróság ülésében
hitelesítettik, az elnök és jegyző által aláíra-
tik és hitelesítése után a főrendi ház elnöki
irodájában a főrendiház tagjai által betekint-
hető.

IV. FEJEZET.

A tanácskozási rendről.

Első cím.

A bizottságokról.

23. §.

Bizottságok alakítása.

A főrendiház megalakulása után a 2. §-ban
érintett igazoló bizottságon kívül 1. gazdasági,
2. napló-hitelesítő, 3. mentelmi, 4. közjogi- és
törvénykezési, 5. pénzügyi, 6. közgazdasági- és
közlekedésügyi bizottságot választ.

Ezen bizottságok a gazdasági és mentelmi
bizottságok kivételével, melyek az egész ország-

gyűlés tartamára alakíttatnak, egy-egy ülés-
szakra és pedig kivéve a mentelmi bizottságot,
mely általános szavazattöbbséggel alakíttatik,
viszonylagos szavazattöbbséggel választatnak.

A választandó tagok számát a főrendiház
esetről-esetre határozza meg.

A felsorolt bizottságokon, valamint a leg-
magasabb trónbeszédre adandó válaszfelirat
szerkesztésére az országgyűlés első ülészaká-
ban választandó bizottságon kívül a főrendi
ház egyes ügyekre, vagy az ügyek egyes ne-
meire tetszése szerint alakíthat bizottságokat.

Ezen bizottságok, ugyyszintén az igazoló
bizottság ülései a főrendi tagokra nézve nyil-
vánosak és épen ezért üléseik ideje nyilvános-
ságra hozandó és pedig a törvényjavaslatok
tárgyalási ideje hirlapok útján is.

Ugyanekkor választatnak meg a szava-
zatok általános többségével a függő állam-
adósság ellenőrzésére kiküldendő országos bi-
zottság 2 rendes és 1 póttagja, továbbá a leg-
főbb királyi és országos fegyelmi bíróság 18
rendes és 6 póttagja az országgyűlés tarta-
mára.

24. §.

A megválasztott tagok értesítése, részvétel iránti kötelessége s az időközi üresedések betöltése.

A legfőbb királyi és országos fegyelmi bíróság tagjaira nézve az 1871. évi VIII. t.-cz. 35. §-a irányadó. Az előző §-ban érintett bizottságok, valamint az igazoló bizottság és bíróság tagjai pedig megválasztatásukról a ház elnöke által vevény mellett írásbelileg értesítetvén, az értesítés vételétől számítandó 14 nap lefolyása alatt nyilatkozni tartoznak a felől, hajlandók-e megválasztatásukat elfogadni?

Ha e tekintetben az elnökhöz nyilatkozat nem érkezik, a hely újabb választás útján betöltetik, szintigy töltetnek be az elhalálozás, avagy lemondás folytán támadt üresedések.

A ki a választást elfogadja, tartozik tisztének eleget tenni, illetőleg az ülésekben pontosan megjelenni, esetleges akadályoztatását pedig az illető elnöknel kimenteni.

Ezen §. határozmányai a háznagyra és a jegyzőkre nézve is irányadók.

25. §.

A bizottságok alakulása.

A bizottságok a maguk kebeléből általános szavazattöbbséggel rendes elnököt és jegyzőt választanak, egyes ülésekre azonban elnököt és jegyzőt helyettesíthetnek.

A gazdasági bizottság elnöke a főrendi ház elnöke, helyettes elnökei pedig a főrendi ház alelnökei.

Ha a bizottságok annak szükségét látják, esetről-esetre előadót választhatnak.

26. §.

A tárgyak előkészítése

A bizottságok a szükséges adatok és felvilágosítások megszerzése iránt belátásuk szerint intézkednek.

27. §.

Ministerek és megbizottaik megjelenése a bizottságokban.

A ministerek- vagy az elnökségnek bejelentett megbizottaik részt vehetnek minden bizottsági ülésben, valamint arra az 1848:III. törvényczikk 29. §-a értelmében meg is hivat-

hatnak; s a bizottságok elnökei az illető egy vagy több ministert a bizottsági ülés tartásáról értesítik.

28. §.

Nem bizottsági főrendi tagok befolyása a bizottsági tárgyalásokra.

A bizottságokhoz utasított tárgyakra nézve a háznak minden tagja, habár nem tagja a bizottságnak, adhat be írásban indítványt, vagy módosítványt az illető bizottság elnökének, ki azokról a bizottsági tárgyalás folyama alatt jelentést tesz. A benyújtó indítványának, avagy módosítványának tárgyalásánál jelen lehet, azt előszóval is előterjesztheti és indokolhatja, szavazattal azonban nem bir.

A kinek indítványa a ház által valamely bizottsághoz utasított, annak tárgyalásában részt vehet, habár nem tagja a bizottságnak, de szavazattal szintén nem bir.

29. §.

A bizottságok javaslatai.

A bizottság jelenlevő tagjai szavazattöbbséggel állapítják meg javaslataikat.

Szavazategyenlőség esetén az elnök szavazata dönt. A bizottságok javaslataikat jelentés alakjában terjesztik a ház elé. A jelentést, mely bizottsági ülésben hitelesítendő, az elnök és jegyző írják alá.

Kisebbségi külön vélemény csak írásban nyújtható be és ez esetben a jelentéshez csatolandó.

Ha a bizottságok, avagy a külön vélemények benyújtói előadót választottak, ezen körülmény a bizottság jelentésében a bizottság, illetőleg a különvélemény előadójának megnevezése mellett felemlítendő.

30. §.

A bizottsági jelentések bemutatása, kinyomatása és napirendre tűzése.

A bizottságok jelentései a benyújtott különvéleményekkel együtt a főrendiház elnökének bemutatattván, kinyomatnak, a ház tagjai közt szétosztatnak s úgy, hogy legalább 3 nap közbeessék, napirendre tűzetnek.

Második czím.

Gazdasági bizottság.

31. §.

A gazdasági bizottság teendője.

A gazdasági bizottság:

a) javaslatot tesz a főrendiháznak a ház költségvetésének megállapítása iránt;

b) folytonosan ellenőrzi a főrendiház gazdasági, szerződési, építkezési és más rokonügyeit;

c) határoz a háznagy által a 77. §. alapján tett javaslatok felett, s megvizsgálja a háznagy számadásait;

d) eljárásáról rendes jegyzőkönyvet vezetett és azt időközönként a főrendiház elé terjeszti.

Harmadik czím.

A naplók hitelesítése.

32. §.

A naplőhitelesítő bizottság, a ház elnöke, a naplő-szerkesztő és az elnöki titkár teendője a naplők iránt.

A naplőhitelesítő bizottság intézkedik, hogy minden ülésre nézve két-két tagja eszközölje a naplőhitelesítést.

Ezek neveit a naplőhitelesítő bizottság elnöksége a ház elnökével óról-óra közölvén, a napirend jegyzéke mellett nevők kifüggesztendő, az ülésben bejelentendő s a jegyzőkönyvbe veendő.

A kijelölt és esetleg meg nem jelent naplőhitelesítőket a ház elnöke a naplőhitelesítő bizottságnak az ülésben jelen levő egyik vagy másik tagja, illetőleg a ház jegyzői egyike által esetről-esetre helyettesíti.

A tartott beszédek, a gyorsirói jegyzetek után leírva, a tárgyalást követő harmadnapon a naplőszerkesztő által az illető naplőhitelesítőknak kézbesítendő, kik azt három nap alatt megbirálják, s további eljárás végett a naplő szerkesztőjéhez haladék nélkül visszaküldik.

Ezen határidők pontos megtartásának ellenőrzése végett a ház elnöki titkára által jegyzék vezetendő.¹

¹ Jegyzet. A főrendiház naplőbíráló bizottsága 1892. évi július hó 4-én következő megállapodásra jutott:

1-szor. A naplő szerkesztője a könyomatos másolatot átnevezve és kijavítva tartozik megküldeni a bírálóknak, s annak bizonyosságául egyszersmind jegyével megjelölni.

2-szor. A könyomatos másolat a bírálóknak az ülés után legfeljebb három nap alatt megküldendő, a kik azt ugyanannyi idő alatt vissza tartoznak küldeni.

3-szor. A könyomatos másolat, ha kívánják, az illető szónokknak is megküldendő.

Negyedik czim.

A főrendi ház üléseiről és a napirendről.

33. §.

A főrendi ház rendes üléseiről.

A főrendi ház rendes üléseinek idejét, napját és óráját a ház beleegyezésével az elnök állapítja meg.

34. §.

Rendkívüli üléseiről.

Ha a ház szünetelése közben rendkívüli sürgősség esete adná elő magát, a ház elnöke időközben rendkívüli ülést hívhat össze, s a ház a napirend elfogadása felett határoz.

35. §.

A napirend megállapításáról.

Az ülések napirendét az elnök állapítja meg.

A napirend a háznak arra kijelölt helyiségeiben közszemlére kiteendő s a tagoknak az ülésre meghívással egyidejűleg tudtul adandó.

A mi a napirendre kitűzve nem volt, a 41. §. esetén kívül érdemlegesen nem tárgyalható.

Ötödik cím.

Tanácskozás.

36. §.

A főrendi tagok kötelessége a ház tanácskozásában való részvételt illetőleg.

A főrendi ház tagjai a ház tanácskozásai-ban résztvenni tartozván, ha közülök valaki akadályozva van, a gátló körülményeket az elnöknél bejelenteni köteles, ki azt a legközelebbi ülés tudomására hozza.

A felmentés iránt a ház határoz.

37. §.

Határozatképességről.

Érdemleges határozathozatalra és választások megejtésére 50 tag jelenléte szükséges.

38. §.

Jegyzőkönyv hitelesítése és elnöki előterjesztések.

Az ülés kezdetén mindenekelőtt az előbbi ülés jegyzőkönyve, a mennyiben az ugyan-

azon ülésben meg nem történt, felolvastatik és hitelesítettik.

A jegyzőkönyv hitelesítése után az elnök a beérkezett előterjesztéseket és hivatalos beadványokat tartalmuk rövid megemlékezésével bemutatja, valamint jelentést tesz a hozzáérkezett s a 66. §. értelmében a bizottságoknak kiadott képviselőházi üzenetekről s egyéb beadványokról; bejelenti az ülésre kijelölt naplóhitelesítőket neveit.

A főrendi ház az elnök jelentésének azon részét, mely a jelzett üzeneteknek és beadványoknak bizottságokhoz történt utasításáról szól, vagy nyomban tudomásul veszi, vagy pedig még a napirendet megelőzőleg is elhatározza, hogy azok érdemében más, avagy még egy vagy több bizottság véleménye hallgattassék meg.

39. §.

Önálló indítványok és határozati javaslatok tárgyalása.

Az elnöki előterjesztés befejeztével egyes tagok által írásban önálló indítványok és határozati javaslatok terjeszthetők elő.

Ha ezen indítványok, illetőleg határozati javaslatok az előterjesztőn kívül a háznak legalább négy tagja által írásban nem támogattnak, felettük a ház egyszerűen napirendre tér.

Az előterjesztőn kívül legalább is négy tag által írásban támogatott indítványok és határozati javaslatok indokolására a főrendi ház határnapot tűz ki és az előterjesztő indokolásának meghallgatása után vita nélkül határoz, kívánja-e azokat egyáltalában tárgyalni?

A mennyiben tárgyalásuk határoztatik el, kinyomatnak és a ház tagjai közt szétszattak s előzetes tárgyalás végett vagy bizottsághoz utasíttatnak, vagy pedig a bizottsági tárgyalás mellőzésével napirendre tűzetnek.

A ház által elvetett indítvány vagy határozati javaslat ugyanazon ülészak alatt többé tanácskozás alá nem kerülhet.

40. §.

Interpellatiók.

Interpellatiót bármelyik miniszterhez a napirenden levő tárgyalás félbeszakítása nél-

kül a ház minden tagja szabadon intézhet s azt írásban beadni tartozik.

Az interpelláló tag neve s az interpelláció szószerinti szövege jegyzőkönyvbe igitattatik.

Az illető minister azonnal vagy később nyilatkozik s a nyilatkozat lényege jegyzőkönyvbe vétetik.

Az interpellációra adott nyilatkozatra az interpelláló észrevételeket tehet.

Ha a minister szükségét látná, hogy másodszor felszólaljon, az interpelláló a ház engedelmével szintén élhet a másodszori felszólalás jogával.

A nyilatkozatot a ház tudomásul veszi, vagy tárgyalását napirendre tűzi.

41. §.

Sürgősségi indítvány.

A ház bármelyik tagjának jogában áll valamely tárgyra nézve sürgősségi indítványt tenni.

A sürgősségi indítvány mellett és ellen csak egy-egy tag szólalhat fel, további vita

meg nem engedhető s a ház szavazás útján határoz.

Sürgősségi indítvány elfogadásához a jelenlevő tagok két harmadrészenek hozzájárulása kívántatik.

A sürgősségi indítvány elfogadása esetében a bizottsághoz utasítás, a kinyomatás és a 30. §-ban megállapított eljárás a ház belátása szerint részben, sőt egészben is mellőzhető.

A sürgősségi indítványban szabatosan előadandó a mellőztetni kívánt eljárás.

Ezen §. határozmányai az önálló indítványok és határozati javaslatokra (39. §.) nem nyerhetnek alkalmazást.

42. §.

Általános és részletes tárgyalás.

A tanácskozásnak két része van.

Először az általános, azután a részletes tárgyalásnak van helye.

43. §.

A tagok szólási rendje.

A tagok szólás végett az ezzel megbízott jegyzőknél iratják fel magukat és sor-

ban — még pedig, a míg egyenlő számban vannak — mellett és ellen felváltva hivatnak fel a szözlásra.

44. §.

Felszólalhatás a tárgyalásnál.

Mind az általános vitában, mind a részletes tárgyalás egyes pontjainál mindenki csak egyszer szólhat.

45. §.

A ministerek vagy megbizottak felszólalhatása.

A ministerek vagy az elnöknek bejelentett megbizottaik, szóló félbeszakítása nélkül, szavazás előtt bármikor szót emelhetnek.

46. §.

Felszólalhatás sorrenden kívül.

A szözlalási sorrenden kívül szöt kérhetnek azok, kik:

1-ször: napirendre térést indiványozni; —

2-szor: személyes megtámadásra válaszolni, félreértett szavaikat röviden helyreigazítani; —

3-szor: a ház szabályaira hivatkozni kívánnak; végül:

4-szer: a bizottság előadója a hozzá intézett kérdésekre, vagy a vita alatt felmerült kételyekre nézve.

47. §.

Beszédtartás módja.

Beszédet olvasni tilos.

48. §.

Módosítvány, illetőleg al módosítvány indítványozása.

A tárgyalat javaslat minden szakaszánál írott szövegben bármily módosítvány, illetőleg al módosítvány indítványozható.

49. §.

Az indítványozó joga indítványának visszavonását illetőleg.

Az indítványozónak mindig jogában áll, indítványát visszavonni.

Ha azonban az indítványt valaki magáévá teszi, az indítványozó jogaiba lép s a már megkezdett tárgyalás tovább foly.

50. §.

Módositványok stb. kinyomatása, a bizottságokhoz utasítása.

A főrendi ház az előterjesztett módositványok, al módositványok kinyomatását elrendelheti s azokat bizottságokhoz utasíthatja.

51. §.

Több §-t egybefoglaló módositványok elsősege.

Az oly módositványok, melyek több §-t összefoglalva érintenek, megelőzik az egyes §-okra vonatkozókat.

52. §.

A §§. mikénti tárgyalási módja.

A §§. rendszerint sorban tárgyalatnak, ha csak a ház másként nem határoz.

Hatodik cím.

Szavazás.

53. §.

A tanácskozás befejezése.

Ha az elnök azon kijelentésére, hogy szólásra többé senki sincs feljegyezve, szólani

kivánó nem jelentkezik, az elnök a tanácskozást befejezettnak nyilvánítja. Szavazás előtt, még egyszer szót emelhet a bizottság és a különvéleményt bejelentett előadója s az indítványozó. (49. §.)

54. §.

A kérdés mikénti feltétele a szavazásnál.

Szavazás alá a ház beleegyezésével az elnök teszi fel a kérdést akképen, hogy a szavazás »igen«-nel vagy »nem«-mel történhessék.

55. §.

A szavazásra kitűzött kérdés írásba foglalása.

A szavazásra kitűzött kérdés, ha szükséges, a megbízott jegyző által írásba foglalva szó szerint felolvastatik.

56. §.

Hivatkozás a napirendre, a tárgyalás felfüggesztését s a tárgyalás mellőzését tartalmazó indítvány elsősege.

A kérdések feltevésében a napirendre, azután a házszabályokra hivatkozásnak elsősege van, s a tárgyalást felfüggeszti.

Elsősége van azon indítványnak is, hogy a tárgyalás mellőztessék.

57. §.

Szavazás sorrende a különféle indítványoknál.

Ha halasztás iránt tétetett indítvány, első sorban a felett határoz a ház, azután pedig felteendő a kérdés, elfogadja-e a ház a javaslatot, avagy indítványt a részletes tárgyalás alapjául?

A részletes tárgyalásnál is a halasztási, úgy azon indítványnak van minden módosítvány felett elsőse, mely a bizottsághoz visszautasítást czélozza, a módosítványok közt pedig elsőse van azon módosítványnak, mely az eredeti szerkezettől legtávolabb áll és a közeledési fokozat szerint történik a módosítványok felett a szavazás.

Ha sem a módosítványok, sem az eredeti szerkezet nem fogadtatnának el, a ház a bizottságot javaslattételre utasíthatja.

58. §.

Felállás és ülvemaradás által teljesített szavazás.

A szavazás rendszeren felállás és ülvemaradás által történik.

Ha az eredmény kétes, ellenpróba tétetik.
Az elnök vagy tiz tag kívánatára a jegyzők a szavazókat fejenként összeszámlálják.

59. §.

Névszerinti szavazás.

A fejenkénti összeszámlálás bevégezése előtt 10 jelenlevő tagnak írásban beadott kívánságára névszerinti felhívás mellett történik a szavazás.

60. §.

Végleges megszavazás.

A §-ok egyenkénti tárgyalása után az egész javaslat iránt történik szavazás az 58. és 59. §-okban megállapított módon.

61. §.

Szavazás választásoknál.

A választások mindig titkos szavazással történnek.

Szavazategyenlőség esetén az egyenlő szavazatot nyertek közt sorshuzás dönt.

Ha a választás általános szavazattöbbséggel ejtendő meg, s általános többség nincsen, a szavazás azon két tag felett ismétlődő, kik

mellett aránylag legtöbb szavazat nyilatkozott. Azon esetben pedig, ha a választandók közül többre nézve nem nyilvánult általános többség, a szavazás azok között ismétlendő, kikre a választás után betöltendő helyeket kétszerezsen számítva aránylag legtöbb szavazat esett.

A szavazatokat a jegyzők az elnökség felügyelete alatt összeszámítván, az eredmény vagy még ugyanazon, vagy a legközelebbi ülésben közzétételek.

62. §.

A szavazat indokolása.

Szavazás közben beszédet tartani, vagy a szavazatot indokolni nem szabad.

63. §.

A ház határozatai ellen intézett óvás.

Határozatai ellen a ház semminemű óvást el nem fogad.

V. FEJEZET.

Kérvények.

64. §.

A kérvények beadása.

Kérvényt a főrendi házhoz csak annak valamelyik tagja által lehet benyújtani.

Törvényhatósági kérvények közvetlenül a ház elnöke által mutattatnak be.

65. §.

A kérvények tárgyalása.

Az előző §-ban érintett kérvények a ház, illetőleg elnöke (66. §.) által előzetes tárgyalás végett megfelelő bizottsághoz utasítandók.

VI. FEJEZET.

A ház tisztviselőiről.

Első cím.

Az elnök.

66. §.

Az elnök teendője a képviselőházi üzeneteket és a beérkezett iratokat illetőleg.

Az elnök a képviselőházi üzeneteket és a főrendiház részére beérkezett iratokat átveszi.

A képviselőházi üzeneteket, illetőleg az azokkal átérkezett határozati és törvényjavaslatokat az indokolással és bizottsági jelentésekkel együtt, nemkülönben az előzetes tárgyalást igénylő más beadványokat elnök ki-

nyomatja, a ház tagjai közt szétosztatja és jelentéstétel végett a bizottságokhoz utasítja, vagy ha szükségét látja, e részben a ház határozatát kéri ki.

67. §.

Elnök teendője a tárgyalások vezetését, a küldöttségek kiküldése iránti javaslatokat, a csend és az ügyrend fentartását illetőleg.

Az elnök megnyitja, s a ház beleegyezésével felfüggeszti vagy eloszlatja az ülést; figyelemmel a 33. §-ra, kitűzi a legközelebbi ülés idejét, annak napirendét megállapítja, s az ülések idejéről és a napirendről a minisiteriumot értesíti.

Előadja továbbá a beadványokat, a ház szabályai értelmében vezeti s bezárja a tanácskozásokat, szavazásra felteszi a kérdést, kimondja a határozatot s bejelenti a szavazások eredményét.

Elnök csak a szavazatok egyenlősége esetén szavaz.

Ha elnök a tárgy érdeme mellett vagy ellen akar szólani, az elnöki széket egyik alelnöknek engedi át, s azt azon kérdés feletti

határozat kimondása előtt, melynek tárgyalásánál felszólalt, nem foglalhatja el.

A főrendi ház képviseltetésére ünnepélyek, vagy ilyenemű esetek alkalmából a küldöttségek tagjait az elnök hozza javaslatba.

Ezeken kívül őrködik az elnök a csend és tanácskozási ügyrend megtartása fölött, a jegyzőkönyvet, miután meghitelesített, aláírja, s felügyel az irodai személyzet működésére.

68. §.

Az elnök felszólalhatási joga, a szónokok rendreutasítása s az ismételt rendreutasítás következménye.

Az elnök a tanácskozási rend érdekében bármikor felszólalhat, a tárgytól eltérő, vagy a rendet sértő szónokot, beszéde félbeszakításával is, a kérdésnél maradásra inti, illetőleg rendreutasítja.

Rendreutasítás után a szónokot illeti a szó mentsége előadására.

Ha a szónok ismételten rendreutasittatik, mentsége meghallgatása után, rendreutasítása

fölött, a ház szavazás által határoz és az a ház hozzájárulása esetében, jegyzőkönyvbe ig-tattatik.

A kétszer rendreutasított tag, beszédét többé nem folytathatja.

69. §.

Eljárás, ha a csendet a ház tagjai zavarják meg.

Ha a csend a ház tagjai által zavartatik, az elnök csengetyűvel jelt ad. Ha ezen jel-adásra sem áll helyre a csend, az elnök név-szerint szólítja fel az illetőket s ha a csend még akkor sem áll be, az ülést bizonyos ki-jelentett időre felfüggeszti, mely egy óránál tovább nem tarthat.

70. §.

Elnök joga a hallgatósággal szemben.

Az elnök örködik a nyilvánosság felett s a hallgatóságot, ha kell, a törvény értelmében rendreinti és szükség esetén a karzatról ki-parancsolja, sőt a rendzavarókat (91. §.) meg is fenyítetteti.

E végre minden alkotmányos eszköz és fegyveres erő használata is saját felelőssége mellett rendelkezésére áll.

71. §.

Az elnök kinevezési stb. joga.

A ház hivatalnokai, a naplószerkesztő és a gyorsírók kinevezése, előléptetése, elbocsátása és nyugdíjban avagy végkielégítésben részesítése, megjutalmazása avagy segélyezése a rendelkezésére bocsátott hitel korlátain belül a főrendiház elnökének jogkörébe tartozik.

72. §.

Elnök tiszteletdíja.

Az elnök évi tiszteletdíját a ház határozza meg.

Második cím.

Háznagy.

73. §.

Háznagy teendői.

A háznagy a főrendi ház helyiségeire, ingóságaira és anyagi minden dolgaira felügyel, azokat felelősség mellett kezeli, az általa kezelt tárgyakat leltározza, világlatban tartja s a pénzbeli számadásokat vezeti.

74. §.

A ház tagjainak illő elhelyezése hivatalos ünnepélyek alkalmával és lakásaik nyilvántartása.

A háznagy a főrendi ház tagjainak illő elhelyezéséről hivatalos ünnepélyek alkalmával gondoskodik s lakásaikat nyilvántartja.

75. §.

A meghívások szétküldése.

A bizottsági ülésekre a meghívásokat (23. §.), valamint a főrendiház üléseinek kihirdetését hirdalpok útján is a napirend közlése mellett az illető elnök felszólítása folytán a háznagy eszközli, s a szükséges helyiségekről és ezek felszereléséről gondoskodik.

76. §.

A háznagy az elnöknek segédkezet nyújt a rend és csend megzavarása alkalmával foganatosítandó intézkedéseknél.

Az elnöknek a rend és csend fentartására, a nyilvánosság és a tanácskozások szabadságának megóvására tett intézkedéseiben, illetőleg a fegyveres erő alkalmazásánál végrehajtó közege a háznagy.

77. §.

A háznagy jogköre a szolgákkal szemben.

A szolgaszemélyzet felett a háznagy közvetlenül rendelkezik, azokat felfogadja, előlépteti, elbocsátja, nyugdíjaztatásuk, végkielégítésben, jutalomdíjban és segélyben részesítésük iránt pedig a gazdasági bizottságnak javaslatot tesz.

78. §.

Felügyelet a karzatokra és a jegyek kiosztása.

A háznagy teendőihez tartozik a karzatokra felügyelni és a belépti jegyeket kiosztatni.

79. §.

A nyomtatványok kiosztási módja.

A háznagy gondoskodik, hogy a hivatalos iratok és nyomtatványok a ház tagjai közt kiosztassanak.

Magániratokat vagy hirdetményeket a háznagy engedelmé nélkül a ház helyiségeiben szétosztani nem szabad.

80. §.

A háznagy működése az országgyűlés szünetelése alatt.

A háznagy hivatalos működését a belügy-ministeriummal érintkezve az ülésszakok között és az országgyűlés feloszlata után is felelősség terhe alatt folytatja s eljárásáról a főrendi háznak minden új ülésszak, illetőleg országgyűlés kezdetén számot ad.

81. §.

A háznagy tiszteletdíja.

A háznagy évi tiszteletdíját a ház állapítja meg.

Harmadik cím.

A jegyzőkről.

82. §.

A jegyzők teendői.

A jegyzők szerkesztik és írják alá a ház jegyzőkönyvét, olvassák fel az iratokat, jegyzik és hívják fel sorban a szólani akarókat, számitják össze a szavazatokat.

VII. FEJEZET.

A főrendi irományok kinyomatása.

83. §.

Iratok és beadványok kinyomatása.

A ház és annak elnöke (66. §.) belátása szerint bárminemű irat és beadvány kinyomtatását elrendelheti.

84. §.

A főrendi irományok szétosztása.

Az előző §-ban érintett iratok és beadványok, valamint a jegyzőkönyvek és naplók lehető gyorsasággal kinyomtatnak s a nyomtatványokból mindegyik főrendi tag egy-egy példányt kap.

VIII. FEJEZET.

A nyilvánosságról.

85. §.

A ház üléseiről.

A ház ülései nyilvánosak.

86. §.

Hallgatóság helye.

A hallgatóságnak helye egyedül a karzatokon van.

87. §.

Karzatok.

A karzatok egy része mindenkinek nyitva áll, más része hölgyeknek s a képviselőház tagjainak van fentartva. A belépti-jegyek kiosztása iránt a háznagy intézkedik.

88. §.

Csend a hallgatóságnál.

Helyeslést vagy nem helyeslést nyilvánítani a hallgatóságnak tilos.

89. §.

Eljárás a rendzavarás esetében.

Ha valaki a rendet zavarja s az elnök egyszeri intésének sikere nincs, másodizben az 1848 : IV. törvényczikk értelmében az egyes hallgató vagy az egész hallgatóság kipurcsoltatik azon karzatról, hol a rend megzavartatott és a karzat bezárható.

90. §.

A tanácskozás folytatása a karzatok kiürítése esetében.

Ha a hallgatóság minden karzatról kipurcsoltatott, a tanácskozás a többség ha-

tározata szerint vagy még azon nap, vagy máskor, de ismét nyilvánosan folytattatik.

91. §.

Csendzavarók megfenyítése.

A csendzavarók a kitiltáson kívül az elnök felhívására az illetékes hatóság által is megfognak fenyittetni.

92. §.

Terembbiztosok.

A tanácskozási teremben, a melléktermekben és a karzatokon terembiztosok tesznek szolgálatot a háznagy rendelkezéséhez képest. A terembiztosok egyébként a hivatalnoki személyzethez tartoznak s az irodai teendők el látása körül is segédkeznek.

93. §.

Fegyveres erő alkalmazása.

Szükség esetében a törvényes rend biztosítására az elnök saját felelősségére rendőri és katonai fegyveres erőt rendelhet ki.

94. §.

E fejezet határozmányainak kifüggesztése.

Ezen fejezet határozmányai külön ki-nyomva minden bejárásnál és minden karzat-osztályban kifüggesztetnek.

IX. FEJEZET.

Függelék.

Országos határozat alapján a főrendiház saját házszabályainak függeléke gyanánt a kö-vetkezőket rendeli:

1. §.

A két ház *határozatait egymással akként közli*, hogy az egyik ház elnöke átírat kísé-retében küldi meg a ház határozatát a másik ház elnökéhez.

Ezen átküldés kézbesítési könyv mellett eszközözlendő. A kézbesítés lehetőleg az elnök, vagy az alelnök saját kezeihez, mindenestre azonban legalább is a hivatalos elnöki irodá-ban ezzel megbízott tisztviselőnél teljesítendő.

Az átvett üzenetet az illető elnök, a meny-
nyiben az üzenetet az ülés folyamán veszi,
még ezen ülés alatt, különben pedig a legkö-
zelebbi ülésben jelenti és mutatja be a háznak.
Egyebekben az elnök az illető ház házszabá-
lyai szerint jár el.

Oly üzenetek közlése alkalmával, melyek
törvényjavaslatokat tárgyalnak, nemcsak az
illető háznak ezekre vonatkozó határozatai
közlendők, hanem a törvényjavaslat indoko-
lása és esetleg a vele foglalkozott bizottság
vagy bizottságok jelentései is.

2. §.

Az egyik ház által egy ülésszakban ho-
zott és a másik házzal közölt határozatok és
megállapodások — akár törvényjavaslatokra
vonatkoznak azok, akár más tárgyra — a
másik ház által ugyanazon országgyűlés kö-
vetkező ülésszakában is tárgyalhatók, minden
újabb üzenetváltás nélkül.

3. §.

A törvény által előírt azon esetekben, mi-
dőn *az országgyűlés mindkét háza választásra*

és ennek következtében együttes ülésekre hivatik fel, ezen együttes ülések megtartásának módzatai a következőleg szabályoztatnak:

a) Együttes ülések a két ház elnöke által egyetértőleg meghatározandó helyiségben tartatnak.

b) Ily üléseken mind a két ház elnöke (esetleg akadályoztatása esetén alelnöke) együttesen elnököl akként, hogy az egyik elnök nyitja meg, a másik rekeszti be az ülést.

Hasonlóan együttesen működik mindkét házból egy-egy jegyző.

Az elnökök és jegyzők teendőinek az ülés folyama alatti megosztásáról szintén az elnökök intézkednek.

c) Érvényes határozat hozatalára legalább összesen annyi tag jelenléte szükséges, a megnyit a főrendiház és a képviselőház házszabályai mindkét házra nézve külön-külön meghatároznak.

d) Az ülés megnyittatván, a királyi leirat felbontatik és felolvastatik. A választás előtt elnök az ülést 10 percze felfüggeszti.

Ha ezen idő alatt legalább összesen annyi tag — a hányat a névszerinti szavazás kéré-

sére a két ház házszabályai külön-külön megszabnak — névszerinti szavazást kér, úgy az elrendelendő.

Ellenkező esetben az elnökség a választást felkiáltás útján eszközölteti s ennek alapján mondja ki annak eredményét.

e) Névszerinti szavazás esetén sorshuzás dönti el, hogy először a főrendiház vagy a képviselőház névsora olvastassék-e fel.

f) A választáshoz általános többség szükséges. Ha az első szavazás eredményhez nem vezetne: a legtöbb szavazatot nyert jelöltek közt a szavazás ismétlendő.

Ha két vagy több jelölt egyenlő szavazatot nyer, az egyenlő szavazatot nyertek között újabb választás dönt.

g) A szavazás titkosan, szavazójegyek beadásával történik.

h) A választás eredménye még ugyanazon ülésben hirdetendő ki.

i) Az együttes ülés jegyzőkönyve ugyanazon ülés végével hitelesítettik.

4. §.

A két ház tagjaiból alakított *országos bizottságokat* illetőleg a következők határozatnak:

a) Minden oly országos bizottságnál, a melynél a törvény eleve meg nem határozza a főrendiházból és a képviselőházból külön-külön választandó tagok számát, ezen számarány rendszerint úgy alakítandó össze, hogy a főrendiház tagjai a bizottság egy harmadrészét, a képviselőház tagjai annak két harmadrészét képezzék.

b) az országos bizottság tagjai a két ház által megválasztatván, a két ház elnöke egyetértőleg állapítja meg az országos bizottság alakulásának helyét és idejét.

Ezen alakuló ülésen leendő megjelenésre a házak elnökei hívják fel az illető bizottsági tagokat.

c) Az országos bizottságok működésének eredményéről szóló bizottsági jelentést, a mennyiben valamely törvény másként nem intézkedik — az országos bizottság elnöke közli mindkét ház elnökével. (A kézbesítést illetőleg az 1. §. alatt mondottak irányadók.)

5. §.

A házszabályokhoz az 1872/5-ki országgyűlés mindkét háza által hozott határozat alapján csatolt függelék hatályon kívül helyeztetvén, ennek helyébe a következő határozat iktattassék:

Minden törvényjavaslat, mely már a főrendi ház hozzájárulását is megnyerte, annak szentesítés alá terjesztése előtt egy bizottság által vizsgálandó át azon czélból: vajjon a törvényjavaslat szövege megfelel-e az országgyűlés mindkét háza által elfogadott megállapodásoknak?

Ezen bizottság tagjai lesznek felváltva a főrendiház elnökének, illetőleg alelnökének, vagy a képviselőház elnökének, illetőleg alelnökei egyikének elnöklete alatt:

a) a főrendi ház azon jegyzője, ki a törvényjavaslat részletes tárgyalása alkalmával napi jegyző volt;

b) a képviselőház azon jegyzője, ki a törvényjavaslat részletes tárgyalásáról a jegyzőkönyvet vezette;

c) az illető törvényjavaslatra nézve a képviselőház tárgyalása alkalmával működött állandó vagy időszerinti bizottság előadója;

d) a mennyiben a főrendi házban az illető törvényjavaslat szintén külön előadó előadása mellett tárgyalatott, ezen főrendiházi bizottsági előadó.

Az összeegyeztető bizottság tanácskozásaiban részt vesz a törvényjavaslatot benyújtó szakminister vagy megbízottja is.

Az 1871. évi VIII. törvényczikk 35. §-a szerint
alakult legfőbb királyi és országos fegyelmi bíróság

ügyviteli szabályai.

Ügyviteli szabályok.

---

1. §.

A bíróság hivatalos kiadmányaiban e címet használja:

»Legfőbb kir. és országos fegyelmi bíróság.«

E körirattal lesz a bíróság pecsétje is ellátva.

2. §.

A bíróság részére a főrendiház elnöki irodájában külön iktatókönyv vezettetik és a bírósági iratok, külön jel alatt s csomókban rendezve kezeltetnek.

3. §.

Jegyzőt és a helyben eszközözlendő kézbesítések teljesítésére hites szolgát a bíróság elnöke nevez.

4. §.

A közvádló hivatalos kívánatára vagy magánosok kérésére (39. §.) megindítandó fegyelmi eljárás sora következő:

a) a vádló ez iránti kérelmét a bíróság elnökéhez intézi, a ki, ha szükségesnek látja, az ügynek előadót nevez;

b) a közvádló bejelentése a vádlottal, a magánvádlóé pedig úgy a vádlottal, mint a közvádlóval is közöltetvén, ezek nyilatkozatainak azon határidő alatti beérkezése után, melyet a fegyelmi bíróság elnöke a fenforgó körülményekhez képest kitűz, ugyanaz a fegyelmi eljárás megindítása (perbefogás) feletti határozathozatalra a bíróság tagjait a 39. §. értelmében egybehívja.

5. §.

Ha a bíróság a fegyelmi eljárás elrendelésére elegendő okot nem lát: ezt határozatában kimondja s ez esetben további eljárásnak helye nincs; ha pedig a fegyelmi eljárást elrendeli, de az előadottakból magát érdemleges határozathozatalra képesnek nem tartván, további vizsgálatot tart szükségesnek: ez az

1871 : VIII-ik t.-cz. 40-ik §-a szerint eszköz-
lendő.¹⁾

¹⁾ Jegyzet: A kir. és országos legfőbb fegyelmi bíróság 1892. évi deczember hó 21-én hozott határozatával kimondotta, hogy az oly beadványok, a melyek ügyvéd által ellenjegyezve nincsenek s a melyekhez ügyvédi meghatalmazás nem mellékeltetett, az igazoló nyilatkozatok és a közvádlói indítvány kikérésének mellőzésével, az elnök által összehívandó bírósági ülésből formahiány miatt utasittassanak vissza.

6. §.

Az ezen bíróság hatáskörébe utalt ügyekre nézve a törvényben s ezen szabályzatban előírt eljárás szerint az ügy érdemleges tárgyalása előtti teendők teljesítésére, a bíróság tagjai közül kijelölt előadó tisztéhez tartozik: a fenforgó ügyről alapos ismeretet szerezni, annak érdemleges tárgyalását kellőleg előkészíteni s az ülésen kívül elintézendő tárgyakat, ezekre vonatkozó indokolt indítványa kíséretében, az elnöknek bemutatni.

7. §.

Oly intézkedések s ezekre vonatkozó ügydarabok, melyek a fenforgó fegyelmi ügy érdemleges eldöntésére befolyással nincsenek,

hanem csak határidők kitűzésére, kézbesítések elrendelésére, vagy más alárendelt cselekvényekre vannak irányozva, nem esnek ülési tanácskozás s határozás alá, hanem az elnök által rövid uton intéztetnek el, ki, ha jónak látja, azok iránt a kinevezett előadó véleményét bekívánja, mely esetben az ügydarabok az előadónak jegyzék mellett kiadatván, ez által kiadványi tervvel láttatnak el s így adatnak vissza az elnöknek ugyancsak jegyzék mellett.

8. §.

A 7. §-ban említetteken kívül, minden más tárgy ülésben intéztetik el.

9. §.

Az ülési határozatokat az elnök s a jegyző, az ülésen kívülieket egyedül az elnök írják alá.

10. §.

A bíróság állapítja meg a kihallgatandó s tárgyalásra beidézendő tanúk s szakértők névsorát, azok beidézése iránt pedig az elnök intézkedik.

Az idéző végzés vétele s a kitűzött tárgyalási határnap közt eső idő első felében

ugy a vádló, mint a vádlott más tanuk be-
rendelését is kérelmezheti s a bíróság a felett,
vajjon ezen kérelemnek hely adathatik-e,
határozatot hoz, mely a kihallgatást kérel-
mező fél ellenfelének is kézbesítendő.

11. §.

A fegyelmi eljárást elrendelő bírói hatá-
rozat meghozása, vagy ha vizsgálat találatott
szükségesnek, annak befejezte után, az elnök
az érdemleges szóbeli nyilvános tárgyalásra
határnapot s órát tűz, erre a feleket, esetleg
a tanukat és szakértőket beidézteti, az erre
vonatkozó hirdetményt legalább 3 nappal elő-
zőleg a bíróság hivatali helyiségeiben kifüg-
geszti; egyuttal az 1871 : VIII. t.-cz. 35. §-a
értelmében a bíróság névjegyzékét vádlóval
és vádlottal közli, a végett, hogy ezek a tör-
vény engedte visszavetés jogával élhessenek.

A bíróságnak szabályszerű végleges meg-
alakítása iránt pedig ugyanaz a hivatolt sza-
kasz értelmében intézkedik.

12. §.

A bíróság elnöke a kitűzött határnapon
s órában az ülést megnyitván, mindenekelőtt

az ügy eddigi folyamát röviden előterjeszti, vagy a kinevezett előadóval előterjeszteti, azután pedig azon vizsgálati adatokat, melyeknek felolvasását a megbirálandó tény felderítésére szolgálhatóknak véli, vagy a melyek felolvasását a felek kívánják, a felek ez iránti kívánsága felett hozott, a felolvasást megengedő birói határozat folytán, a jegyző által felolvastatja s a tanukkal és szakértőkkel való bizonyítási eljárást s az egész tárgyalást vezeti.

13. §.

A tanuk és szakértők a tárgyalás folyamában jelen nem lehetnek s mindegyikök rendszerint egyedül, a többiek távollétében hallgattatik ki, azon esetet kivéve, ha szembesítésök szükségesnek találtatnék.

A kihallgatást megelőzőleg a tanukhoz vagy szakértőkhöz a ptr. 200. §-ában előirt figyelmeztetés intézendő, a kihallgatás befejeztével pedig meghiteltetésök a birói ügyvitel tárgyában 1869. április 29-én kibocsátott igazságügyministeri rendelet 181. §-ában megállapított esküminták szerint történik.

14. §.

Befejeztetvén a bizonyítási eljárás: a vádló előterjeszti a tárgyalás eredményét s indítványt tesz a fegyelmi büntetés iránt.

Ezen indítványra a vádlott esetleg ügyvéde válaszol.

További perbeszédnek helye nincsen.

15. §.

A bíróság érdemleges határozatait ő Felsége a király nevében hozza, s adja ki.

16. §.

A tárgyalásról a jegyző a tárgyalás menetét röviden tartalmazó, a felolvasott iratokat megjelölő, a kihallgatott tanuk vallomásainak és szakértők véleményeinek, valamint a felek által előterjesztett kérelmeknek lényegét kitüntető jegyzőkönyvet vezet, melybe a hozott közbeszóló birói határozatok s végül az ítélet szó szerinti szövege is beirandó.

17. §.

A legfőbb királyi és országos fegyelmi bíróság vagy saját hatáskörében ennek elnök-

sége az ország összes bíróságaihoz megkereséseket vagy utasításokat közvetlenül intéz.

18. §.

A mennyiben az 1871 : VIII. t.-cz. s a jelen szabályzat külön vagy eltérő intézkedéseket nem tartalmaz: a legfőbb fegyelmi bíróság eljárásában az 1869. április 29-én a birói ügyvitel tárgyában kibocsátott igazságügy-ministeri rendelet szabályait követendi.

**Az 1885-ik évi VII. t.-cz. alapján szervezett
főrendi ház tagjainak névjegyzéke.**

Még életben lévők:

I. A felséges uralkodóház teljeskorú főherczégei.

Fenséges
Károly Lajos ur,
Fenséges osztrák estei
Ferencz Ferdinánd ur,
Fenséges
Ottó Ferencz József ur,
Fenséges
Ferdinánd Károly Lajos ur,
Fenséges
Lajos Viktor ur,
Fenséges
Lipót Ferdinánd ur,
Fenséges
Lipót Salvátor ur,
Fenséges
Lajos Salvátor ur,
Fenséges
Ferencz Salvátor ur,
Fenséges
Albrecht Salvátor ur,

Fenséges
József Ferd. Salvátor ur,
Fenséges
Albrecht ur,
Fenséges
Frigyes ur,
Fenséges
Károly István ur,
Fenséges
Jenő ur,
Fenséges
Vilmos ur,
Fenséges
József ur,
Fenséges
József Ágost ur,
Fenséges
Lipót ur,
Fenséges
Ernő ur,
Fenséges
Rainer ur,

II. A latin és görög szertartású római katolikus egyháznagyok.

Vaszary Kolos Ferencz
Magyarorsz. bibornok hercz.-
primás.

gyulafehérvári görög kat.
érsekség (vacans).

Samassa József
egri érsek.

Császka György
kalocsai érsek.

zágrábi érsekség (vacans).

Strossmayer József
boszniai, diakovári és szerémi
püspök.

Zalka János
győri püspök.

Schopper György
rozsnyói püspök.

Schlauch Lőrincz
nagyvárad lat. szert. püspök.

Pavel Mihály
nagyvárad gör. kat. püspök.

Mihályi Viktor
lugosi görög kat. püspök.

Dulánszky Nándor
pécsi püspök.

Posilović György
zenggi és modrusi, vagyis
korbói püspök.

Schuster Constantin
váczi püspök.

Szabó János
szamosújvári gör. kat. püspök.

Lőnhart Ferencz
erdélyi püspök.

Hidassy Kornél
szombathelyi püspök.

Vályi János
eperjesi gör. kat. püspök.

besztercebányai püspökség
(vacans).

Bende Imre
nyitrai püspök.

Bubics Zsigmond
kassai püspök.

meszlényi .

Meszlényi Gyula
szatmári püspök.

Hornig Károly báró
veszprémi püspök.

cserneki és tarkói

Dessewffy Sándor
csanádi püspök.

Steiner Fülöp
székesfehérvári püspök.

Firczak Gyula

munkácsi gör. kat. püspök.

Drohobeczky Gyula

kőrösi gör. kat. püspök.

szmrecsányi

Szmrecsányi Pál

szepesi püspök.

Pavlesic János

nándorfehérvári felszentelt
püspök, egyszersmind auran-
iai perjel.

Majorosi János

tinnini felszentelt püspök.

Fehér Ipoly

pannonhalmi főapát.

jászói prépost (vacans).

III. A görög-keleti egyház egyháznagyjai.

Brankovics György

karlóczy gör. kel. érsek és
szerb patriárcha.

Román Miron

gyulafehérvári gör. kel. érsek
és román metropolita.

Metianu János

aradi püspök.

Popovics Nikanor

temesvári püspök.

Dimitrievics Nektarius

verseczi püspök.

Popea Miklós

karánsebesi püspök.

Nikolics Miron

pakráczy püspök.

Grujic Mihály

károlyvárosi püspök.

a budai püspökség (vacans).

a bácsi püspökség (vacans).

IV. Az evangélikus református, továbbá az ágostai hitvallású evangélikus és az unitárius egyház méltóságai, illetve hivatalnokai.

a) Az evangélikus református és az ágostai hitvallású evangélikus egyháznak hivatalban legidősb három-három püspöke.

Kun Bertalan

tiszáninneri ev. ref. egyház-
kerület püspöke.

vönöczki

Papp-Kovács Gábor

dunántúli ev. ref. egyház-
kerület püspöke.

szemeriai
 Szász Károly
 dunamelléki ev. ref. egyház-
 kerület püspöke.

Teutsch György Dániel
 az erdélyi ág. evang. egyház
 püspöke.

téthi
 Karsay Sándor
 a dunántúli ág. evang. egyház-
 kerület püspöke.
 kutnai
 Zelenka Pál
 a tiszai ág. evang. egyház-
 kerület püspöke.

b) Az evangélikus református egyháznak hivatalban legidősb három
 főgondnoka.

vajai
 Vay Miklós gróf
 a tiszáninneni ev. ref. egyház-
 kerület főgondnoka.

vályi
 Vályi János
 tiszántúli ev. ref. egyházkerü-
 let főgondnoka.

losonczy
 Bánffy Miklós gróf
 az erdélyi ev. ref. egyház-
 kerület főgondnoka.

c) Az ágostai hitvallású evang. egyháznak egyetemes főfelügyelője
 és hivatalban legidősb két kerületi felügyelője.

tóthprónai és blatniczai
 Prónay Dezső báró
 az ágost. evang. egyház egye-
 teres főfelügyelője.

szent-iványi
 Szentiványi Márton
 dunáninneni ág. evang. egy-
 házkerület felügyelője.

szent-mártoni
 Radó Kálmán
 a dunántúli ág. ev. egyház-
 kerület felügyelője.

d) Az unitárius egyháznak hivatalban idősb egyik elnöke.

vargyasi Dániel Gábor
 az unitárius egyház főgondnoka.

V. Országzászlósok, a pozsonyi gróf és a koronaőrök.

magyar-szögyény és szolgál-
egyházi
Id. Szögyény Marich László
országbiró.

hédervári
Khuen-Héderváry Kár. gróf
Horvát-Szlavon-Dalmátország
bánja.

zichi és vásonykői
Zichy Ferencz gróf
kir. tárnokmester.

losonczy
Bánffy Miklós gróf
kir. főpohárnokmester.

monyorókeréki és monoszlói
Id. Erdődy István gróf
kir. főlovászmester.

muraszombati-széchi szigeti és
szápári
Szápáry Géza gróf
királyi főudvarmester.

sárvári és felsővidéki
Széchényi Gyula gróf
kir. főajtónállómester.
erdődi

Pálffy András gróf
a magyar kir. testőrség ka-
pitánya.

keresztszeghi és adorjáni
Csáky Albin gróf
kir. főasztalnokmester.
orczi

Orczy Béla báró
kir. főkamarásmester.
erdődi

Pálffy-Daun Lipót Nánd. gr.
teanói herczeg, pozsonyi gróf.
vajai

Vay Miklós báró
koronaőr.
okányi

Szlávy József
koronaőr.

*VI. A királyi Curia elnöke, másodelnöke és a buda-
pesti királyi ítélőtábla elnöke.*

nárai
Szabó Miklós
a kir. Curia elnöke.
daruvári
Daruváry Alajos
a kir. Curia másodelnöke.

Czorda Bódog
a budapesti királyi ítélőtábla
elnöke.

VII. Horvát-Szlavon-Dalmátországok

országgyűlése által megválasztott s a közös országgyűlés főrendi házába kiküldött három képviselő, kik — mint ilyenek — királyi levelet nem kapnak.

trakostyáni	blackói
Draskovics Tivadar gróf	Kussevič Svetozár
buzini	
Jellačić Gyula	

VIII. Fiumei kormányzó.

németujvári Batthyány Lajos gróf

IX. A főrendi háznak örökös jogon tagjai.

A) Herczegek.

a) Uralkodói házból.

Fenséges	szerémi
Szász-Coburg-Gothai Fülöp	Odescalchi Gyula
b)	erdődi
németujvári	Pálffy Miklós.
Batthyány-Strattman Ödön	Windisch-Grätz Lajos.
galanthai	
Esterházy Miklós	
Lobkowitz Rudolf	

B) Grófok.

zsadányi és törökszentmiklósi	zsadányi és törökszentmiklósi
Almássy Kálmán id.	Almássy Tasziló.
zsadányi és törökszentmiklósi	csikszentkirályi és krasznahorkai
Almássy Kálmán ifj.	Andrássy Aladár.

csikszentkirályi és krasznahorkai
 Andrassy Dénes.
   nagyapponyi
 Apponyi Albert.
   (képviselő).
   nagyapponyi
 Apponyi Antal.
   nagyapponyi
 Apponyi Géza.
   nagyapponyi
 Apponyi György.
   nagyapponyi
 Apponyi Lajos.
   nagyapponyi
 Apponyi Sándor.
   losonezi
 Bánffy György.
   németujvári
 Batthyány Géza.
   németujvári
 Batthyány József id.
   ungarschitzi
 Berchtold Arthur.
   ungarschitzi
 Berchtold Rikárd.
 Bissingen-Nippenburg Nándor id.
 Bolza Antal.

Bolza József.
 Bolza Géza.
 Bolza Pál.
 Bombelles Márk ifj.
 Breuner-Enkevoirth Ágoston.
   korompai
 Brunsvik Géza.
 Cebrián-Figuerollas László.
 Chotek Rezső.
   keresztsszöghi és adorjáni
 Csáky Albin.
   keresztsszöghi és adorjáni
 Csáky Béla.
   keresztsszöghi és adorjáni
 Csáky Kálmán.
   (képviselő).
   keresztsszöghi és adorjáni
 Csáky-Pallavicini Zsigmond
   örgr.
   zsombolyai és janovai
 Csekonics Endre.
   dénesfalvi és cziráki
 Cziráky Antal.
   dénesfalvi és cziráki
 Cziráky Béla.
   dénesfalvi és cziráki
 Cziráky János.

Degenfeld-Schomburg
Gusztáv.

Degenfeld-Schomburg József.

Degenfeld-Schomburg Lajos

Degenfeld-Schomburg Sánd.

cserneki és tarkői
Dessewffy Alajos.

cserneki és tarkői
Dessewffy Aurel.

cserneki és tarkői
Dessewffy Béla.

cserneki és tarkői
Dessewffy Dénes.

cserneki és tarkői
Dessewffy Miklós id.

trakostyáni
Draskovich György.

trakostyáni
Draskovich Iván.

trakostyáni
Draskovich József.

elvilli
Eltz Károly.

monyorókeréki és monoszlói
Erdődy Ferencz.

monyorókeréki és monoszlói
Erdődy György.

monyorókeréki és monoszlói
Erdődy István id.

monyorókeréki és monoszlói
Erdődy Rezső.

monyorókeréki és monoszlói
Erdődy Tamás.

galánthai
Esterházy Béla.

galánthai
Esterházy Dániel.

galánthai
Esterházy Ernő.

galánthai
Esterházy Ferencz ifj.

galánthai
Esterházy István.

galánthai
Esterházy Imre ifj.

galánthai
Esterházy Jenő.

galánthai
Esterházy Károly István.

galánthai
Esterházy Mihály
(képviselő).

galánthai
Esterházy Miklós József.

galánthai
Esterházy Miklós Móríc.

galánthai
Esterházy Sándor.

galánthai
Esterházy Móricz ifj.

tolnai
Festetits Andor.
(képviselő).

tolnai
Festetits Jenő.

tolnai
Festetits Imre.

tolnai
Festetits Pál id.

tolnai
Festetits Taszilo.

ghimesi és gácsi
Forgách István.

ghimesi és gácsi
Forgách Károly id.

ghimesi és gácsi
Forgách László.

ghimesi és gácsi
Forgách Sándor.

Gyulai Sámuel.

lesonczy
Gyürky Ábrahám.
(képviselő).

futtaki
Hadik Barkóczy Endre.
(képviselő).

kéthelyi
Hunyady Imre.

kéthelyi
Hunyady Kálmán.

kéthelyi
Hunyady László.

pribéri és vuchini
Jankovich László.

beodrai
Karátsonyi Aladár.

beodrai
Karátsonyi Jenő.

nagykárolyi
Károlyi István.
(képviselő).

nagykárolyi
Károlyi László.
(képviselő).

nagykárolyi
Károlyi Sándor.
(képviselő).

nagykárolyi
Károlyi Tibor.

buzini
Keglevich Gábor.

hédervári
Khuen-Héderváry Károly
(l. V.)

gönczruszkai
Kornis Károly.

székhelyi
Mailáth György.

székhelyi
Mailáth József.

valli és sonnenthurmi
Migazzi Vilmos.

zabolai
Mikes Árpád.

nádasdi és fogarasföldi
Nádasdy Ferencz.

nagyszentmiklósi
Nákó Kálmán.
(képviselő).

hidvégi
Nemes Vince.

erdődi
Pálffy István.

erdődi
Pálffy János id.

erdődi
Pálffy József.

erdődi
Pálffy Mór.

erdődi
Pálffy-Daun Lipót Nándor.
teanoi herczeg.

Pallavicini Sándor örgróf.

péchuifalusi
Péchy Szilárd.

verőczei
Pejácsevich Arthur.

verőczei
Pejácsevich László id.

verőczei
Pejácsevich Pál.

Schönborn-Buchheim Ervin.

kis-serényi
Serényi László.

saárdi
Somssich Adolf.

saárdi
Sommssich József id.

Stubenberg József.

muraszombati, szécsi-szigeti és
szápári
Szápáry Géza (l. V.)

muraszombati szécsi-szigeti és
szápári
Szápáry Gyula
(képviselő).

muraszombati, szécsi-szigeti és
szápári
Szápáry István.

muraszombati, szécsi-szigeti és
szápári
Szápáry László
(képviselő).

sárvári és felsővidéki
Széchényi Béla.

sárvári és felsővidéki
Széchényi Ferencz.

sárvári és felsővidéki
Széchényi Gyula (l. V.)

sárvári és felsővidéki
Széchényi Imre id.

sárvári és felsővidéki
Széchényi Kálmán.

sárvári és felsővidéki
Széchényi Sándor.

szirma-bessenyői, cserneki és
tarkői
Szirmay Alfréd.

szirma-bessenyői, cserneki és
tarkői
Szirmay György.

nagymihályi és sztárai
Sztáray Antal.

széki
Teleki Gyula.

széki
Teleki József
(képviselő).

széki
Teleki Károly.

széki
Teleki Samu
(képviselő).

borosjenői és szegedi
Tisza Lajos
(képviselő).

vajai és luskodi
Vay Ádám.

vajai és luskodi
Vay Tihamér.

Wenckheim Dénes.

Wenckheim Ferencz.

Wenckheim Frigyes
(képviselő).

Wenckheim Henrik.

Wenckheim István.

Wenckheim Géza.
csömöri

Zay Albert
(képviselő).

csömöri
Zay Miklós.

zichi és vásonkői
Zichy Aladár.

zichi és vásonkői
Zichy Ágost.

zichi és vásonkői
Zichy Béla.

zichi és vásonkői
Zichy Ferencz (l. V.)

zichi és vásonkői
Zichy Géza ifj.

zichi és vásonkői
Zichy János.

zichi és vásonkői
Zichy Nep. János id.

zichi és vásonkői
Zichy Nep. János ifj.

zichi és vásonkői
Zichy Jenő
(képviselő).

zichi és vásonkői
Zichy Nándor id.

zichi és vásonkői
Zichy Nándor ifj.

zichi és vásonkői
Zichy Ödön id.

zichi és vásonkői
Zichy Ödön ifj.

zichi és vásonkői
Zichy Pál Ferencz.

C) **Bárók.**

sédeni
Ambrózy Gyula.

sédeni
Ambrózy Lajos.

borosjenői
Atzél Lajos.

balassagyarmati
Balassa István.

losonczi
Bánffy József Jenő.

simándi
Bánhidya Sándor.

Edelsheim-Gyulai Lipót id.

Edelsheim-Gyulai Lipót ifj.

aranyi és szent-gelistyei
Gerliczy Bódog.

branyicskai
Jósika Andor.

kessselekői
Maithényi László.

rudnai
Nikolics Fedor
(képviselő).

orezi
Orczy Andor.

orezi
Orczy Béla.

aszódi és podmaniczki
Podmaniczky Géza.

tótprónai és blatniczai
Prónay Dezső.

tótprónai és blatniczai
Prónay Gábor.

magyar-bényei
Radák Ádám.

radványi és sajó-kazai
Radvánszky Béla.

radványi és sajó-kazai
Radvánszky Géza.

radványi és sajó-kazai
Radvánszky János.

nyéki
Rauch Géza tudor.

rottenhauseni és rastinai
Rédli Béla.

rottenhauseni és rastinai
Rédli Lajos.

szklabinai és blatniczai
Révay Ferencz.

szklabinai és blatniczai
Révay Gyula.

szklabinai és blatniczai
Révay Simon.

kis-sennyeyi
Sennyey Béla.

vajai
Vay Béla.

vajai
Vay Sándor.

vajai
Vay Dénes.

hajnácskői és hernád-vécsei
Vécsey József.

Wenckheim Viktor.

hadadi
Wesselényi Béla.

hadadi
Wesselényi Miklós.

kapriorai
Wodianer Albert id.

kapriorai
Wodianer Albert ifj.

X. Az Ő Felsége által élethossziglan kinevezett főrendiházi tagok és a főrendiház által élethossziglan megválasztott ötven főrendiházi tag.¹

losonczy
Bánffy Dezső báró, v.
(képviselő).

nagy-barcsai
Barcsay József, e. k.

németujvári
Batthyány Elemér gróf, v.

németujvári
Batthyány Lajos gróf, v.

uzoni
Béldy Ákos gróf, v.

beniczi és micsinei
Beniczky Gábor, k.

Beöthy Zsigmond, k.

bethleni
Bethlen András gróf, v.
(képviselő).

¹ Jegyzet. A v. betű választott, az e. k. betűk első kineveztetésű, és a k. betű kinevezett főrenditagoz jelez.

bethleni
Bethlen Gábor gróf, v.
(képviselő).

világosvári
Bohus Zsigmond k.

kászoni
Börnemisza Károly báró, v.
Burchard-Bélavári Konrád,
e. k.

keresztsszőghi és adorjáni
Csáky Zeno gróf, v.

de petit verneuilli
Dezasse Emil gróf, v.

jobbaházi
Dőry József báró, k.

vásáros-náményi
Eötvös Loránt báró, v.

monyorókeréki és monoszlói
Erdődy István gróf ifj., v.

galanthai
Esterházy Pál herceg, v.

kömlös-keresztési
Fejérváry Géza báró, v.

tolnai
Festetics Vilmos gróf, v.

eörményesi és karánsebesi
Fiáth Miklós báró, v.

Gajzágó Salamon, k.

Gáll József, k.

Gervay Mihály, k.

görgei és toporczy
Görgey Kornél, k.

ghiczi-, assa és ablánczkürti
Ghyczy Béla k.

Gyulai Pál, e. k.

Hollán Ernő, k.

mező-kövesdi
Huszár Károly báró ifj., v.

branyicskai
Jósika Samu báró, v.
(képviselő).

Kállay Albert, k.

Karap Ferencz, k.

Kautz Gyula, e. k.

buzini
Keglevich István gróf, k.

magyar-gyerőmonostori
Kemény Kálmán báró, v.

Kochmeister Frigyes báró,
e. k.

tolcsvai
Korányi Frigyes dr., k.

Kubicza Pál, v.

osdolai
Kun Géza gróf, v.

kisteleki
Lévay Henrik, k.

nagylányai és vásárosnáményi
Lónyai János, k.

szobbi
Luczenbacher Pál, e. k.

Lukács Antal, e. k.

Mayer István, v.
stagni-i czimz. püspök.

márkus és batizfalvi
Máriássy János báró, e. k.

gőzesti és mező-madarassi
Madarassy Pál, k.

kellemesi
Melcer István, e. k.

Mesznil Viktor báró, v.

Mihajlovics Miklós, k.

zabolai
Mikes Miklós gróf, v.

csik-zsögödi
Mikó Bálint, e. k.

Mixich Kálmán, e. k.

Molnár István, e. k.

felső-szilvási
Nopcsa Ferencz báró, e. k.

nyáregyházi
Nyáry Jenő báró, v.

bedeghi és bedencsi
Nyáry Kálmán gróf, v.

szerémi
Odescalchi Arthur herczeg.
v.

Ormos Zsigmond, e. k.

Ottenfels-Gschwind Zsig-
mond báró, v.

Pallavicini Ede örgróf, v.

erdődi
Pálffy Béla gróf, v.

szentmiklósi és óvári
Pongrácz Ágoston gróf, v.

szentmiklósi és óvári
Pongrácz Károly gróf, v.
(képviselő).

Ráth Károly, e. k.

ribári
Ribáry József k.

dezséri
Rudnyánszky József báró, v.

vitézvári
Simonyi Lajos báró, e. k.

Sváb Károly, e. k.

sárvári és felsővidéki
Széchényi Imre gróf, ifj., v.

temerini
Szécsen Antal gróf, k.

iglói
Szontágh Pál, k.

magyar-szögyéni és szolgál-
egyházi
ifj. Szögyény-Marich L., k.

nagymihályi és sztárai
Sztáray Nep. János gróf, v.

Than Károly, k.

Tóth Elek, k.

pethőfalvi
Uzovics Pál, k.

hajnácskői és hernád-vécei
Vécsey Miklós báró, v.

szent-egyedi és czegei
Wass Albert gróf, v.

zichi és vásonkői
Zichy Antal gróf, v.

zichi
Zichy Antal, k.

zichi és vásonkői
Zichy Gábor gróf, v.

Már életben nem lévők:

	Halálozási év
Fenséges Rudolf főherczeg úr	1889
Fenséges Károly Salvator úr	1892
Fenséges János Salvator úr	1889
Fenséges Henrik úr	1891
Fenséges Zsigmond úr	1891
Simor János bibornok, hg. primás	1891
Haynald Lajos bibornok, kalocsai érsek	1891
Mihalovics József bibornok, zágrábi érsek	1891
Vancsa János gyulafehérvári gör. kath. érsek	1892
Roskoványi Ágoston nyitrai püspök	1892
Bonnáz Sándor csanádi püspök	1889
Kovách Zsigmond veszprémi püspök	1887

	Halálozási év.
Ipolyi Arnold nagyvárad püspök	1886
Pauer János székesfehérvári püspök	1889
Pásztélyi János munkácsi püspök	1891
Hranilovics Eliás kőrösi püspök	1889
Kaczvinszky Viktor jászói prépost	1893
Angelics Germán karlóczyi gör. kel. érsek és szerb patriarcha	1888
Sztojkovics Arzen budai g. kel. szerb püspök	1892
Popásu János karánsebesi g. kel. román püspök	1889
Zsifkovics Teophan károlyvárosi gör. kel. szerb püspök	1890
Petrovics Bazilián bácsi gör. kel. szerb püspök	1891
Grujic Nikanor pakráczy gör. kel. szerb püspök	1887
Révész Bálint, a tiszántúli evang. református egyházkerület püspöke	1891
Geduly Lajos, a dunáninneni ágost. evang. egyházkerület püspöke	1890
Szeberényi Gusztáv, a bányai ágost. evang. egyházkerület püspöke	1890
Káldy Gyula, dunántúli ágost. evang. egyház- kerületi felügyelő	1888
Sennyey Pál báró országbíró, a főrendi ház elnöke	1888
Fratricsevics Ignác, a m. testőrség kapitánya	1887
Péchy Manó gróf, kir. főkamarászmester . . .	1889
Perczel Béla, a kir. Curia elnöke	1888
Inkey Nándor báró, horvát-szlavon és dalmát- országi főrendi képviselő	1890
Zmajic Bertalan báró, horvát-szlavon és dalmát- országi főrendi képviselő	1888
Thurn-Taxis Egon herceg	1892

Id. Andrassy Gyula gróf	1890
Andrassy Manó gróf	1891
Apponyi Károly gróf	1890
Id. Batthyány Károly gróf	1892
Id. Batthyány Zsigmond gróf	1891
Blankenstein Károly gróf	1891
Csáky László gróf	1891
Id. Csáky Rezső gróf	1887
Draskovics Pál gróf	1889
Esterházy Antal gróf	1889
Id. Esterházy László gróf	1891
Id. Esterházy Móricz gróf	1890
Festetics Dénes gróf	1891
Gyulai Sámuel gróf	1886
Károlyi Alajos gróf	1889
Károlyi Gyula gróf	1890
Károlyi Viktor gróf	1888
Id. Khuen Antal gróf	1887
Pejachevich Péter gróf	1887
Id. Somssich Imre gróf	1886
Széchenyi Dénes gróf	1892
Széchenyi László gróf	1887
Teleký Sándor gróf	1892
Wenckheim Károly gróf	1891
Wenckheim Rudolf gróf	1889
Zichy Henrik gróf	1892
Zichy Hippolyt gróf	1888
Zichy Rezső gróf	1893
Id. Zichy Zsigmond gróf	1887
Bánffy Ádám báró	1887
Bánffy Albert báró	1886

	Halálozási év.
Bánffy Dániel báró	1888
Bánffy Zoltán báró	1892
Bésán János báró	1887
Jósika Lajos báró	1891
Lipthay Antal báró	1886
Podmaniczky László báró	1892
Rauch Lewin báró	1890
Wesselényi Ferencz báró	1886

Apor Károly báró v. ¹	1886
Berényi Ferencz gróf v.	1888
Bombelles Károly gróf k.	1889
Dőry Lajos báró v.	1892
Ghyeczy Kálmán k.	1888
Graef Ede k.	1892
Graefl József k.	1889
Gönczy Pál k.	1892
Hertelendy József k.	1889
Dr. Hirschler Ignác k.	1891
Hunfalvy Pál k.	1891
Kálnoky Dénes gróf v.	1888
Dr. Lumnitzer Sándor k.	1892
Nyáry Adolf báró k.	1891
Ordódy Pál k.	1885
Pejachevich Márk gróf v.	1890
Pongrácz Emil báró v.	1886
Rónay Jácint czimz. püspök v.	1889

¹ Jegyzet. A nevek mellé alkalmazott »v.« betű: választott, a »k.« betű pedig: élethossziglan kinevezett volt főrendi házi tagokat jelez.

	Halálozási év.
Somssich Pál k.	1888
Stoczek József k.	1890
Szentkereszty Ferencz báró v.	1891
Szmrecsányi Dárus v.	1888
Török László gróf v.	1889
Váradý Károly k.	1890
Vay Alajos báró v.	1889
Ifj. Vay Miklós báró v.	1886
Ybl Miklós lovag k.	1891
Wenczel Gusztáv k.	1891

A főrendi ház szerveztének módosításáról szóló
1885. évi VII. törvényczikk életbelépte óta
elhalálozott:

Fenséges cs. és kir. Főherczeg úr	5
Róm. kath. bibornok-érsek	3
Róm. kath. érsek	1
Róm. kath. püspök	7
Róm. kath. prépost és főpap	1
Gör. kel. patriarcha-érsek	1
Gör. kel. püspök	5
Reform. püspök	1
Evang. püspök	2
Evang. egyházkerületi felügyelő	1
Országzászlós	3
Curiai elnök	1
Horvát-Szlavon-Dalmát orsz. főrendi képviselő	2
Örökös jogú herczeg	1
Örökös jogú gróf	29

Örökös jogú báró	10
Választott tag	12
Először kinevezett 30 tag közül	12
Később kinevezettek közül	4
Összesen	<u>101</u>

Az általuk viselt egyházi hivatalaik után főrendiházi tagok közül országgyűlési képviselőkké történt megválasztatásuk folytán, főrendiházi tagsági jogukról lemondottak:

Fabiny Teofil, a bányai ágost. hitv. evang. egyházkerület felügyelője 1886. május 23-án.

Kemény Gábor báró, az erdélyi evangélikus református egyházkerület főgondnoka 1885. szept. 28-án.

Péchy Tamás, a tiszai evangélikus ágostai egyházkerület főgondnoka 1885. október 6-án.

Tisza Kálmán, a dunántúli evangélikus református egyházkerület főgondnoka 1885. szept. 27-én.

Tisza Lajos gróf, a dunamelléki evangélikus reform. egyházkerület főgondnoka 1885. nov. 8-án.

Országgyűlési képviselőkké történt megválasztatásuk folytán, megszűntek élethossziglani főrendiházi tagok lenni:

Perczel Miklós 1887, és Barcsay Domokos 1892-ben.

Lemondás, illetőleg nyugalmaztatás következtében viselt hivataluk után főrendi házi tagsági joguk megszűnt, a következő főrendiházi tagoknál, u. m.:

Mihajlovics Miklós¹ és

Vajkay Károly kir. ítélőtáblai elnököknél 1887, illetőleg 1892-ben.

Zichy Ágost gróf² fumei kormányzónál 1892-ben.

¹ Jegyzet. Élethossziglani főrendi házi tagnak kinevezetett 1887-ben.

² Vagyoni képesítésének kimutatása után örökös jogon tagja a főrendi háznak.

Vagyoni képesítésük megszűntével a főrendi házi örökös tagsági jogosultság szünetelése állott be:

Keglevich István grófnál,³

Széchen Antal grófnál,³

Zichy-Ferraris Lajos grófnál és

Mikos János bárónál.

³ Jegyzet. Élethossziglani főrendi házi tagokká kinevezettek.

Tartalom.

	Oldal
Az 1885. évi VII. törvényczikk a főrendiház szervezetének módosításáról	1
I. Fej. A főrendiház szervezete	1
Igazságügyministeri rendelet a telekjegyző- könyvek bélyegmentes kiadásáról	10
Pénzügyministeri körrendelet az adóbizonyít- ványok bélyegmentes kiadásáról	11
Adóbizonyítványi minták	14
Igazságügyministeri körrendelet 56.440/1884. az országgyűlési mentelmi jog felfüggeszté- se iránti bírósági megkeresések felszere- lése tárgyában	23
Igazságügyministeri körrendelet 7.063/1885. a fő- rendiházi tagok mentelmi jogát illetőleg	30
Igazságügyministeri rendelet (9.372/1886.) a fő- rendiházi tagsági jog elvesztéséről vagy felfüggesztéséről szóló bírói ítéleteknek, a főrendiház elnökségével való közlése tár- gyában	32
II. Fej. A főrendiház jogköre és belszervezete	36
III. Fej. Átmeneti intézkedések	47
IV. Fej. Zárhatározatok	51
Az 1886. évi VIII. Törvényczikk: a főrendiház szervezeté- nek módosításáról szóló 1885. évi VII. törvényczikk	
23. §-ának végrehajtásáról	53
I. Herczegi családok	53
II. Grófi családok	55
III. Bábó családok	65

Az 1887. évi XXXIV. Törvényczikk: az 1886. évi VIII. törvényczikk életbelépte óta időközben a főrendiházban örökös tagsági jogot nyert családok törvénybe iktatásáról	76
Szent István király decretumainak I. könyve, III. fejt. a püspök rangja; a főpapoknak tulajdonítandó tiszteletről (1020.)	79
Szent István király decretumainak I. könyve, IV. fejt. A fejedelmekhez s országuagyokhoz méltó tisztességről .	83
Albert király decretuma 1439. II. czikk: A nádor, a király és az ország lakói által választassék	85
II. Ulászló király II. decretuma 1495. (25. Cz.) Az országgyűlésről, vagy az országlakók gyűléséről. És hogy a király, ugy a tanácsosok és a többi országnagyok és mások mikép tartoznak magukat az országgyűlésen viselni . .	87
II. Ulászló király III. decretuma 1498. XXV. czikk: A szent korona őrzéséről; azt az országnagyok, ne a főpapok őrizzék	91
II. Ulászló király IV. decretuma 1500. XXIII. czikk: A korona őrzése két világi urakra bízandó	91
II. Lajos király VI. decretuma 1526. XXII. czikk: A nádor hivatala haláláig tartson	93
II. Mátyás király koronázás előtti I. decretuma XI. czikk: A báni méltóságról szóló 3. szakasz	95
II. Mátyás király koronázás utáni II. decretuma 1609. XXVIII. czikk: Hogy a bán mielőbbi báni méltóságába beiktattassék	95
II. Mátyás király koronázás előtti I. decretuma 1608. I. czikk: A vallás ügyéről	97
II. Mátyás király koronázás utáni I. decretuma 1608. I. czikk: Karoknak és rendeknek kik neveztessenek? és a közországgyűlésen kiknek kell helylyel és szavazattal birniok, elszámoltatnak	99
II. Ferdinánd király II. decretuma 1625. XXVI. czikk: A korona őrzésére alkalmazott várbeli katonák számáról	105

III. Ferdinánd király koronázás utáni II. decretuma 1646.	
III. czikk: Kéry János és Ostrosith Miklós koronaörök választásáról. (Az első protestáns koronaör, ekkor választatott meg)	107
III. Ferdinánd király koronázás utáni IV. decretuma 1655.	
XLV. czikk: A koronaörök legalább egyike maradjon a szent korona mellett, és a német katonák büntetés tekintetében is tőle függjenek	109
I. Lipót király IV. decretuma 1687. X. czikk: Az országnagyok üléséről	111
I. Lipót király IV. decretuma 1687. XXVI. czikk: Az idegenek befogadásáról	113
III. Károly király I. decretuma 1715. CXIV. czikk: A báni méltóságról s a bán ur fizetéséről	115
II. Mária (Terézia) I. decretuma 1741. XLVII. czikk: A báni méltóságról	115
II. Mária (Terézia) III. decretuma 1764/65. VI. czikk: Az országzászlósi tisztségnek, az ország nemes testőrsereg kapitányára való kiterjesztéséről	117
II. Lipót király III. decretuma 1790/91. XXIV. czikk: A nádor, primás, érsek, bán és királyi tárnokmesterről .	117
I. Ferencz király I. decretuma 1792. X. czikk: Az Illyr cancellária eltörléséről, s a görög nem egyesült püspökök üléséről és szavazatáról	119
I. Ferencz király V. decretuma 1807. IV. czikk: Fiume város és kikötője becikkelyeztetik, a fiumei kormányzónak pedig a főrendek tábláján, Fiume város követének pedig a rendek tábláján ülés és szavazat adatik . . .	123
1847/48: III. Törvényczikk: A független magyar felelős minisztérium alakításáról	124
1847/48: IV. Törvényczikk: Az országgyűlés évenkénti üléseiről	132
1868: IX. Törvényczikk: A görög keleti vallásúak ügyében .	136
1868: XXX. Törvényczikk: A Magyarország és Horvát-Szlavon- és Dalmátországek közt fenforgott közjogi kérdések kiegyenlítése iránt létrejött egyezmény be- czikkelyezéséről	137

	Oldal
1868: XXXIX. Törvényczikk: A gyulafehérvári gör. kat. érsekség s a lugosi és szamosújvári gör. kal. püspökségek iránt	141
1868: XLVI. Törvényczikk: A függő adósságok ellenőrzéséről	142
1870: XVIII. Törvényczikk: Az állami számvéviszók felállításáról és hatásköréről	147
1870: XXIII. Törvényczikk: A függő államadósság ellenőrzésére kiküldött bizottságról szóló 1868. évi XLVI. t.-cz. 5. §-ának módosítása tárgyában	148
1871: VIII. Törvényczikk: A bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről (35. §.)	149
1873: XXXIV. Törvényczikk: A Magyarország és Horvát-Szlavon- és Dalmátországok közt fenforgott közjogi kérdések kiegyenlítése iránt létrejött, az 1868: XXX. t.-cz. által becikkelyezett egyezmény némely szakaszainak módosításáról, illetőleg kiegészítéséről	151
1881: XV. Törvényczikk: A Magyarország és Horvát-Szlavon- és Dalmátországok közti közjogi kérdések rendezéséről szóló 1868: XXX. és 1873: XXXIV. törvényczikkek némely határozmányainak módosításáról	152
1884: XXXVIII. Törvényczikk: Az 1881. évi LIX. t.-cz. 101. §-ának módosításáról	152
1886: I. Törvényczikk: Az országgyűlés tartamának meghosszabbításáról	153
1889: XVIII. Törvényczikk: Az 1847/8. évi III. t.-cz. 14. §-ának módosításáról	153
1891: XVII. Törvényczikk: A bírói és ügyészi szervezet módosításáról	155
A főrendiház házszabályai	157
I. Fej. <i>Teendők a ház megalakulása előtt</i>	159
<i>Ülés az országgyűlés megnyitása után s az igazoló bizottság megválasztása</i>	159
<i>Igazoló bizottság teendője a ház megalakulása előtt</i>	160
II. Fej. <i>A főrendiház megalakulása</i>	161
<i>Háznagy és jegyzők választása</i>	161

	Oldal
III. Fej. Az igazolásról	162
I. Czim. Az igazoló bizottság	162
<i>Igazoló bizottság</i> teendője a ház meg-	
alakulása után	162
<i>Igazoló bizottság</i> jegyzőkönyvei	164
II. Czim. <i>Főrendiház tagjainak</i> kötelessége jo-	
gaik gyakorlatát felfüggesztő,	
avagy megszüntető körülmények	
bejelentését illetőleg	164
Főrendiház jogköre a jogosultság	
kérdéseiben	165
<i>Bírósági eljárás</i> alatt álló főrendiházi	
tagok joga a főrendiházban	166
<i>Igazoló bíróság</i> határozatainak be-	
jelentése	167
<i>Kirdlyi levél</i> kieszközlését szorgal-	
mazó kérvények	167
III. Czim. Az igazoló bíróságról	168
A) <i>A bíróság szervezete</i>	168
Az igazoló bíróság alakítása	168
<i>Bíróság üléseiről</i> és határozat-	
képtességéről	168
<i>Igazoló bíróság</i> tagjai bíraskodását	
kizáró érdekeltségi esetek	169
<i>Érdekeltségi okból</i> nem határozat-	
képes bíróság kiegészítése s	
a bíróság elnökének helyet-	
tesítése	169
<i>Igazoló bíróság</i> eskümintája	170
Igazoló bíróság ügykezelése	170
B) <i>Eljárás</i>	171
<i>Tárgyalás</i> előkészítése	171
<i>Előadó listje</i> a tárgyalás előkészí-	
tését illetőleg	172
<i>Tárgyalás</i> kitűzése	172
<i>Érdemleges</i> tárgyalás és határozat-	
hozatal	173
Ülési jegyzőkönyvről	173

	Oldal
IV. Fej. A tanácskozási rendről	174
I. Czim. A bizottságokról	174
<i>Bizottságok alakítása . . . . .</i>	174
<i>Megválasztott tagok értesítése, részt-</i> <i>vétel iránti kötelessége s az idő-</i> <i>közi üresedések betöltése . . . . .</i>	176
<i>Bizottságok alakulása . . . . .</i>	177
<i>Tárgyak előkészítése . . . . .</i>	177
<i>Ministerek és megbízottaik megjele-</i> <i>nése a bizottságokban . . . . .</i>	177
<i>Nem bizottsági tagok befolyása a bi-</i> <i>zottsági tárgyalásokra . . . . .</i>	178
<i>Bizottságok javaslatai . . . . .</i>	178
<i>Bizottsági jelentések bemutatása, ki-</i> <i>nyomatása és napirendre tűzése . . . . .</i>	179
II. Czim. Gazdasági bizottság	180
<i>Gazdasági bizottság teendője . . . . .</i>	180
III. Czim. Naplók hitelesítése	180
IV. Czim. Főrendiház üléseiről és a napi-	
rendről	182
<i>Főrendiház rendes üléseiről . . . . .</i>	182
<i>Főrendiház rendkívüli üléseiről . . . . .</i>	182
<i>Napirend megállapításáról . . . . .</i>	182
V. Czim. Tanácskozás	183
<i>Főrendiházi tagok kötelessége a ház</i> <i>tanácskozásában való részvételt</i> <i>illetőleg . . . . .</i>	183
<i>Határozatképességről . . . . .</i>	183
<i>Jegyzőkönyv hitelesítése és elnöki elő-</i> <i>terjesztések . . . . .</i>	183
<i>Öndílló indítványok és határozati ja-</i> <i>vaslatok tárgyalása . . . . .</i>	184
<i>Interpellációk . . . . .</i>	185
<i>Sürgősségi indítvány . . . . .</i>	186
<i>Általános és részletes tárgyalás . . . . .</i>	187
<i>Tagok szóbeli rendje . . . . .</i>	187

	Oldal
<i>Fel szólalhatás a tárgyalásnál . . . .</i>	188
<i>Ministerek vagy megbizottaik fel- szólalhatása . . . . .</i>	188
<i>Fel szólalhatás sorrenden kívül . . .</i>	188
<i>Beszéd tartás módja . . . . .</i>	189
<i>Módosítvány, illetőleg al módosítvány indítványozása . . . . .</i>	189
<i>Indítványozó joga indítványának vis- szavonását illetőleg . . . . .</i>	189
<i>Módosítványok stb. kinyomatása, a bi- zottságokhoz utasítása . . . . .</i>	190
<i>Több szakaszt egybefoglaló módosit- ványok elsősege . . . . .</i>	190
<i>Szakaszok mikénti tárgyalási módja .</i>	190
VI. Czim. Szavazás	190
<i>Tanácskozás befejezése . . . . .</i>	190
<i>Kérdés mikénti feltétele a szava- zásnál . . . . .</i>	191
<i>Szavazásra kitűzött kérdés írásba foglalása . . . . .</i>	191
<i>Hivatkozás a napirendre, a tárgya- lás felfüggesztését s a tárgyalás mellőzését tartalmazó indítvány elsősege . . . . .</i>	191
<i>Szavazás sorrende a különféle indit- ványoknál . . . . .</i>	192
<i>Fel állás és ülvemaradással teljesített szavazás . . . . .</i>	192
<i>Névszerinti szavazás . . . . .</i>	193
<i>Végleges megszavazás . . . . .</i>	193
<i>Szavazás választásoknál . . . . .</i>	193
<i>Szavazat indokolása . . . . .</i>	194
<i>A ház határozatai ellen intézett óvás .</i>	194
V. Fej. <i>Kérvények . . . . .</i>	194
<i>Kérvények beadása . . . . .</i>	194
<i>Kérvények tárgyalása . . . . .</i>	195
VI. Fej. <i>A ház tisztviselőiről . . . . .</i>	195

	Oldal
I. Czim. Az elnök	195
Az elnök teendője a képviselőházi üze- neteket és beérkezett iratokat illetőleg	195
Az elnök teendője a tárgyalások ve- zetését, a küldöttségek kiküldése iránti javaslatokat, a csend és az ügyrend fentartását illetőleg . .	196
Az elnök felszólalhatási joga, a szó- nokok rendreutasítása s az is- mételt rendreutasítás követke- ménye	197
Eljárás, ha a csendet a ház tagjai zavarják meg	198
Elnök joga a hallgatósággal szemben .	198
Elnök kinevezési stb. joga	199
Elnök tiszteletdíja	199
II. Czim. Háznagy	199
Háznagy teendője	199
A ház tagjainak illő elhelyezése hi- vatalos ünnepélyek alkalmával, s lakásaik nyilvántartása	200
Meglátások szétküldése	200
Háznagy az elnöknek segédkezet nyújt a rend és csend megzavarása al- kalmával foganatosítandó intéz- kedéseknél	200
Háznagy jogköre a szolgálakkal szemben .	201
Felügyelet a karzatokra és a jegyek kiosztása	201
Nyomtatványok kiosztási módja . . .	201
Háznagy működése az országgyűlés szünetelése alatt	202
Háznagy tiszteletdíja	202
III. Czim. A jegyzőkről	202
Jegyzők teendői	202
VII. Fej. A förendi irományok kiosztása	203

	Oldal
<i>Iratok és beadványok kinyomatása . . . . .</i>	203
<i>Irományok szétosztása . . . . .</i>	203
VIII. Fej. <i>A nyilvánosságról . . . . .</i>	203
<i>A ház üléseiről . . . . .</i>	203
<i>Hallgatóság helye . . . . .</i>	203
<i>Karzatok . . . . .</i>	204
<i>Csend a hallgatóságnál . . . . .</i>	204
<i>Eljárás a rendezavarás esetében . . . . .</i>	204
<i>Tanácskozás folytatása a karzatok kiürítése esetében . . . . .</i>	204
<i>Csendzavarók megfenyítése . . . . .</i>	205
<i>Terembiztosok . . . . .</i>	205
<i>Fegyveres erő alkalmazása . . . . .</i>	205
A VIII. Fej. határozmányainak kifüggesztése .	206
IX. Fej. Függelék	206
A legfőbb királyi és országos fegyelmi bíróság ügyviteli szabályai	213
Az 1885. évi VII. t.-cz. alapján szervezett főrendiház tag- jainak névjegyzéke	223
A felséges uralkodó ház teljes korú főhercegei	225
Latin és görög szertartású római kath. egyháznagyok . .	226
Görög keleti egyház egyháznagyjai	227
Evangelikus református, továbbá az ágostai hitvallású evangelikus és az unitárius egyház méltóságai, illetve hivatalnokai	227
Országzászlósok, a pozsonyi gróf és a koronaőrök	229
A kir. Curia elnöke, másodelnöke és a budapesti királyi ítélő tábla elnöke	229
Horvát-Szlavon- és Dalmátországi főrendi képviselők . . .	230
Fiumei kormányzó	230
Hercegek	230
Grófok	230
Bárok	236
Ő Felsége által élethossziglan kinevezett főrendiházi tagok és a főrendiház által élethossziglan megválasztott 50 tag közül még életben levők	237

	Oldal
Már életben nem levő tagok (1885—1893. évi márczius hó első napjáig)	240
Az életben nem levő főrendiházi tagok statisztikai ki- mutatása	244
Főrendiházi tagságról lemondottak országgyűlési kép- viselőkké történt megválasztás következtében	245
Főrendiházi élethossziglani tagsági joguk megszűnésének kimutatása	245
Lemondás vagy nyugalmaztatás következtében főrendiházi tagok lenni megszűntek	246
Vagyoni képesítés elvesztése miatt a főrendiház örökös tagsági jogosultságnak szünetelése beállott	246